FOTO

REDACTIE D. HELFFERICH

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE C. MISSET N.V. DOETINCHEM ★

VEREENVOUDIG HET VERGROTEN

met „VARIGAM" universeel vergrotingspapier

MAAK PERFECTE AFDRUKKEN VAN ELK NEGATIEF!

Met „VARIGAM"* universeel vergrotingspapier wordt van elk negatief (zacht, normaal of hard) zeer gemakkelijk een fraaie afdruk in het gewenste contrast verkregen. Om dit te bereiken heeft U slechts *één* papiersoort nodig! Dit betekent minder kosten en minder bergruimte, terwijl de zorg, dat papier van minder gebruikte gradaties over datum raakt, tot het verleden behoort.

Met verwisselbare filters kunnen alle contrasten bereikt worden, die een negatief nodig heeft. Kiest slechts de overeenkomstige filter en plaatst hem voor de lens van Uw vergrotings-apparaat. Een handige, bijbehorende filterhouder bevestigt de filter in de juiste stand.

De foto's hiernaast tonen hoe met „Varigam" tal van verschillende contrasten bereikt kunnen worden. Zij werden allen van één negatief achtereenvolgens op hetzelfde vel „Varigam" vergroot; hierbij werd gebruik gemaakt van vier der tien verschillende filters.

„Varigam" kan ook zonder filters gebruikt worden en wel als papier met normaal contrast. Het wordt dan op dezelfde wijze verwerkt als gewoon vergrotingspapier. Spaar tijd, geld en bergruimte door „Varigam" in Uw „doka" te gebruiken!

Vraag Uw fotohandelaar nadrukkelijk naar Du Pont films en papieren. E. I. du Pont de Nemours & Co. (Inc.), Photo Products Department, Export Sales, Wilmington 98, Delaware, U.S.A.

*REG. U. S. PAT. OFF.

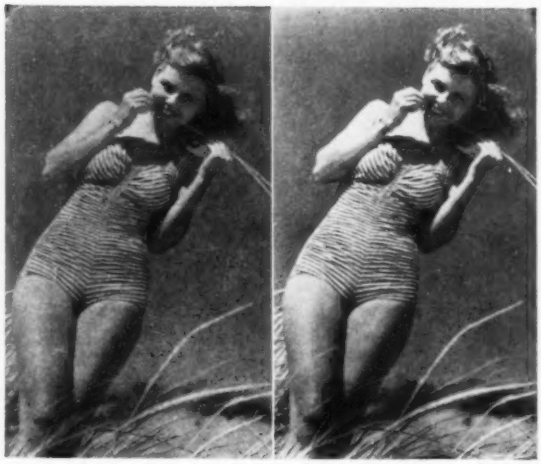

Met filter no. 1 — *Met filter no. 4*

Met filter no. 7 — *Met filter no. 10*

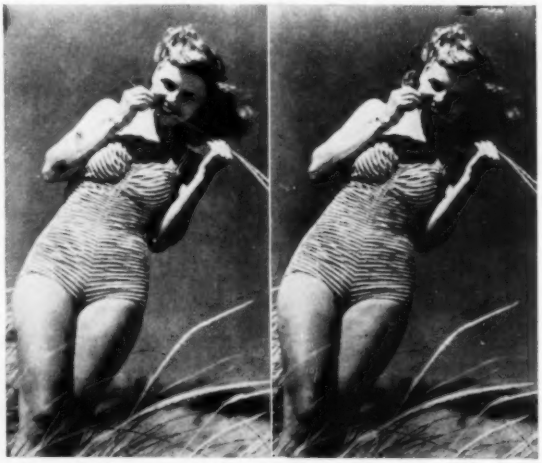

Voor negatieven van de allerhoogste kwaliteit gebruike men Du Pont High Speed Pan-film, type 428. Deze uiterst gevoelige vlakke film garandeert brillante resultaten, ook wanneer de film wat onderbelicht is. Door de grote belichtings-speelruimte en buitengewone kleurgevoeligheid is deze film bijzonder geschikt voor portret-opnamen.

Du Pont Fotografische Producten

FILMS • PAPIER • CHEMICALIËN

DU PONT

150 Jaar

BETERE PRODUCTEN VOOR MEER WELVAART ... DOOR CHEMIE

Alleenimporteurs: **ANIMEX - HAARLEM**

- ROLFILMS
- CINE FILMS
  8 en 16 mm
- KLEINBEELDFILMS
- PORTRETFILMS
- FILMPACKS
  6 x 9 en 9 x 12 cm
- PAPIEREN
- PLATEN
- CAMERA'S

Eénmaal gebruikt zult U enthousiast zijn en bekennen:

U KUNT GEEN BETER MATERIAAL KOPEN!

VRAAGT UW HANDELAAR

Restant

PRIJZEN:

WIT GLANZEND KARTONDIK,
Chamois halfmat en Chamois fijnkorrel:

Briefkaarten per	100 vel	ƒ 7,—
„	10 vel	ƒ 1,—
13 x 18 cm „	100 vel	ƒ 14,—
13 x 18 cm „	10 vel	ƒ 1,75
18 x 24 cm „	100 vel	ƒ 26,50
18 x 24 cm „	10 vel	ƒ 3,—
24 x 30 cm „	100 vel	ƒ 44,50
24 x 30 cm „	10 vel	ƒ 5,—

* Het papier wordt verkocht met volle garantie. Het gebruik van een stopbad tussen ontwikkelen en fixeerbad is noodzakelijk. Men gebruike daarvoor: water 1000 cm³, azijnzuur (30 %) 50 cm³

Forte Bromide Papier

Wit glanzend in de gradaties zacht, normaal, hard en extra hard.
Chamois halfmat en Chamois fijnkorrel in de gradaties zacht, normaal en hard.

WITGLANZEND DUN:

13 x 18 cm per	100 vel	ƒ 13,—
13 x 18 cm „	10 vel	ƒ 1,50
18 x 24 cm „	100 vel	ƒ 24,—
18 x 24 cm „	10 vel	ƒ 2,75

„FOKA" N.V.

Admiraliteitsstraat 8 abc
2e Middellandstraat 23
ROTTERDAM
TELEFOON 22242 - 24422 - 34644

PAILLARD L 8 CAMERA

Dubbel 8 mm. Normale 7,5 m spoelen.
Coated Yvar F/2.8 - 12.5 mm, instelbaar tot 25 cm.
Eenvoudig laden - beveiliging tegen verkeerd inleggen van de film.
Snelheden van 12 tot 32 beelden p. sec.
Prachtige meterteller met signaal in het zoekervenster.
Krachtig veerwerk - volstrekt regelmatige gang.
Verwisselbare optiek.
Afmetingen slechts 125 x 85 x 45 mm.

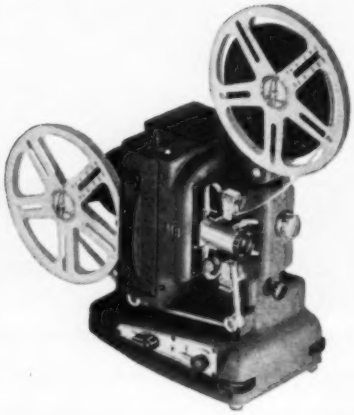

PAILLARD M 8 Projector

Fraai uiterlijk - geruisloze loop.

Inleggen der film kinderlijk eenvoudig - automatische regeling van de onderste film-lus.

500 Watt lamp, gemakkelijk verwisselbaar. Regelbaar van 110 tot 250 Volt.

Coated objectief f/1,6 - hoog lichtrendement.
Aansluiting voor schemerlampje dat uitgaat als projectorlamp aangaat.

OPEMUS

Het mooie kleinbeeld vergrotings-apparaat 4 x 4 der OPTIKOTECHNA fabrieken.

Thans, weer leverbaar, evenals

MAGNITARUS 13 x 18 - MAGNITARUS 10 x 15 en MAGNIFAX 6½ x 9.

VRAAGT UW FOTOHANDELAAR.

IMPORTEURS :

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v. h. E. FISCHEL Jr. N.V.

Gelderschekade 86—88 - AMSTERDAM-C.
Telefoon 45001 - 42834 - 45377

ILOCA Ia

met Ilitar 2,9, volgesynchroniseerd, rompontspanner en sperinrichting met Prontor S sluiter

f 169.–

ILOCA IIa

met Ilitar 3,5, volgesynchroniseerd, rompontspanner en sperinrichting met Prontor S sluiter. **Gekoppelde Duitse** kleinbeeldcamera voor slechts

f 274.–

ILOCA STEREO II

met 2 Ilitar objectieven 1 : 3,5 f = 3,5 c.M., beeldgrootte 24 x 23 mm

f 470.–

Vraagt Uw fotohandelaar inlichtingen

Importeur:

BOAS Foto-Import

Groenburgwal 69 - Tel. 35684 - 35863 - Amsterdam-C.

Veilinggebouw „DE VIJZEL"

Keizersgracht 616 - Amsterdam - Tel. 37167

FOTO, KINO FILMS EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden — Vraagt condities

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder

ATELIER NELL HERBERT

LANGE VEERSTRAAT 15, HAARLEM

vraagt zo spoedig mogelijk geroutineerd, serieus werkend

LABORANT RETOUCHEUR(CHEUSE)

Eventueel bekend met fotohandel

Aanbiedingen met foto en verlangd salaris

LERO KWALITEITSPRODUCTEN

Sinds 1898

Via de fotohandel leverbaar

„LERO 222"

VLOEIBAAR ADHAESIEF

v. h. krimp- en rekvrij opplakken v. foto's

Zie het artikel v. d. heer Helfferich in FOTO d.d. Juli 1950 en van wijlen de Heer C. J. van Ledden Hulsebosch in FOCUS van 20 Aug. 1949

Thans ook in tubes leverbaar

Alleenvertegenw. voor Nederland: „TOM PAPIER", Nieuwe Hilversumseweg 4, Bussum

CHEMISCHE FABRIEK „LERO" DUIVENDRECHT
TEL. OUDERKERK A/D AMSTEL 365 (K 2973)

ADVIEZEN

betreffende PORTRETOPNAMEN VERLICHTING TECHNIEK RETOUCHE

p. uur, p. dag, p. maand

Hulp bij studie voor het vakexamen

Vanaf begin October weer clubjes.

COR VAN WEELE - LEX WERKHEIM

Karel du Jardinstraat 70 - AMSTERDAM-Z. - Tel 715164

SPANNENDE MOMENTEN

vragen snelle opnamen... 1/500 Seconde?... Of?... Maar welk diafragma moet het zijn? Daarop geeft de SIXTOMAT J reeds van tevoren antwoord! En hij verschaft U ook reeds van tevoren de prettige zekerheid, dat de opname lukt! — Of het licht- of objectmeting is: bij de SIXTOMAT J is een handgreep voldoende!

Sixtomat J

EEN BELICHTINGSMETER VAN GOSSEN

DOOR INRUIL VERKREGEN CAMERA'S

Futura 24 x 36 mm met Elor F 2,8 coated met synchro-contact	f 275,—
Contax 24 x 36 mm model 1951 met Sonnar F 2,0 coated, gesynchroniseerd, in tas, als nw	„ 795,—
Exacta 24 x 36 mm met lens F 3,5 niet coated, vooroorlogs model, in tas	„ 395,—
Retina II A 24 x 36 mm met Heligon F 2,0, allerlaatste model, in tas	„ 445,—
Wirgin 24 x 36 mm met Cassar F 2,8 coated, in Compur, met flitscontact	„ 89,—
Baldinette 24 x 36 mm met Radionar F 2,9 coated, Compur Rapid, gesynchroniseerd	„ 125,—
Exacta II 24 x 36 mm met Tessar F 3,5 coated in tas	„ 495,—
Argus 24 x 36 mm met F 4,5 coated	„ 75,—
Etareta 24 x 36 mm met Etar F 3,5	„ 59,50
Praktiflex 24 x 36 mm met Berthiot F 1,5 in tas	„ 225,—
Voigtländer Vito 24 x 36 mm met Skopar F 3,5, niet coated in Prontor II	„ 95,—
Contax 24 x 36 mm met Sonnar F 1,5 coated, niet gesynchroniseerd, in tas	„ 795,—
Leica III F 24 x 36 mm met Summitar F 2,0, als nieuw, compleet in tas	„ 950,—
Exacta Varex 24 x 36 mm met Zeiss Biotar F 2,0 coated, gesynchroniseerd, in tas, als nieuw	„ 795,—
Philips 6 x 6 cm, in tas	„ 45,—
Aiglon 6 x 6 cm met Angénieux F 4,5, snelheden 1/10—1/150 sec en B	„ 75,—
Argoflex 6 x 6 cm met Argus F 4,5 coated, in paraattas, als nieuw	„ 195,—
Venaret 6 x 6 cm met F 7,7	„ 15,—
Lederen paraattas voor idem	„ 8,50
Zeiss Nettar 6 x 6 cm met F 4,5 coated, in Pronto, met ingeb. zelfontspanner, als nieuw	„ 95,—
Voigtländer Bessa 6 x 6 cm met Vaskar F 4,5 in Prontor S	„ 110,—
Inka reflexcamera 6 x 6 cm	„ 19,50
Rolleicord 6 x 6 cm met Triotar F 3,5 (bajonetvatting) in Compur	„ 225,—
Zeiss Ercona 6 x 9 cm met Novar F 4,5 in Junior sluiter	„ 75,—
Agfa 6 x 9 cm met Radionar, F 4,5 coated in Pronto, gesynchroniseerd, met tas	„ 110,—
Rodenstock 6 x 9 cm met Ysar F 3,8 Compur Rapid, gekoppelde afstandmeter, in tas	„ 175,—
Balda 6 x 9 cm met Schneider F 2,9 coated Compur Rapid	„ 125,—
Zeiss Nettar 6 x 9 cm met Novar F 4,5 T coated, Prontor S	„ 125,—

VERGROTINGSAPPARATEN

Durst 24 x 36 mm. volautomatisch met lens F 3,5, in prima staat	„ 350,—
P.M.P. 24 x 36 mm m. lens F 4,5, iris-diafragma, grote grondplank en hoge zuil	„ 125,—
Omag 6 x 6 cm met lens F 4,5 dubbel-condensor	„ 350,—

KLEINBEELDPROJECTOREN

Technica voor dia's 5 x 5 cm en filmstroken 24 x 36 mm met lamp 50 Volt 250 Watt en transformator	„ 225,—

ONDERDELEN VOOR DE ROLLEIFLEX F 2,8

Filters in geel, groen, oranje en U.V.	f 9,50	per stuk
Duto filters	„ 18,50	„ „
Zonnekappen	„ 8,50	„ „
Rolleinaren no 1 of no 2 compleet	„ 45,—	„ „

DIVERSEN

Hugo Meyer Telemegor F 5,5-180 mm voor Exacta	f 150,—
Rood-, geel-, oranje- en groenfilter v. d. Biotar 2	„ 12,50
Amerikaans Kodak kino-statief, geheel metaal, prachtige uitvoering met Panoramakop	„ 125,—

Gebruikte camera's worden met 1 jaar schriftelijke garantie geleverd.

„FOKA" N.V.

Admiraliteitsstraat 8 abc. — 2e Middellandstraat 23
Telefoon 22242 - 24422 - 34644 — ROTTERDAM-O.

7e Jaargang no 9 — September 1952

FOTO

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen.
Officieel Orgaan van de Nederlandse Fotografen Kunstkring.
Redactie : D. Helfferich.

•

Redactie adres: IJsselkade 32, Doetinchem. Telef. 341 en 342. Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer N.F.K.

•

Uitgave: Uitg. Maatschappij „C. Misset" N.V., Doetinchem; postgiro abonnementen 502259, postgiro advertenties 502260; postgiro afdeling Boekhandel 502258. Postrekening voor België, Antwerpen no 308163. Telefoon Doetinchem 341 (3 lijnen).

•

Verschijning: Maandelijks op de Vrijdag omstreeks het midden van de maand, behoudens bij bijzondere evenementen. Abonnementsprijs: *f* 9,90 per jaar bij vooruitbetaling voor leden van bij de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen aangesloten verenigingen en clubs - voor niet-leden *f* 11,— per jaar bij vooruitbetaling; voor het buitenland (behalve België) *f* 12,50. Abonnementsprijs voor België frs 225 per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers *f* 1,—, in België frs 20.

•

UIT DE INHOUD

	blz.
Verdieping	229
C. J. J. Schaepman 80 jaar	230
Koud-licht vergrotingsapparaten	231
Op de Snijtafel	234
Tetenal Ultrafin S.F.	238
De Wespendief	241
Uitslag k.f. FOTO-wedstrijd	242
Kleine voorwerpen dichtbij	244
Glansen van foto's	251
Bondsnieuws	255
Korte berichten 252, 253, 240, 257, 258	

Titel omslagfoto: Enigma.

VAN DE REDACTIE

Het heeft nut dat wij ons bijwijlen bezinnen op de ware zin van een woord en dit ontdoen van de vervuiling door het dagelijks gebruik, zodat wij het opnieuw bevatten. Samenleving is zulk een woord, zeker enkele malen voorkomend in elke krant van elke dag. Dan kan het goed zijn te beseffen dat men onbewust deze uitdrukking moet zijn gaan bezigen in de plaats van begrippen als Gemeenschap. Want is het niet zo, dat samenleving eerder omvat dat vele mensen samen moeten blijven, terwijl zij niet veel meer gemeen hebben dan dat zij zich in leven wensen te houden. En liefst zo goed mogelijk. Men kan hierin dan het lichtpuntje zien, dat men zich dus dit minder fraaie patroon van des mensen aardse streven en leven een beetje aantrekt, en niet geheel blind is voor de schrijnende onverschilligheid waarmee een ieder langs de ander kijkt.

Het is een feit, dat wat zich in een groep van mensen nog niet bewust manifesteert, door de kunstenaars onder hen reeds pleegt geuit te worden, in welke vorm dan ook, en voor de historicus is het steeds belangrijk de kunstuitingen te doorgronden om een begrip te krijgen van de geestelijke bezieling dan wel afstomping van een bepaald tijdperk, van een idealisme dan wel materialisme, van een homogeniteit dan wel heterogeniteit.
Zo heeft Wereldoorlog Twee ons gedwongen in een materialistische verengdheid, waaraan moeilijk te ontstijgen viel in de — op primaire behoeften beslag leggende — navolgende jaren.

In de fotografie heeft dit gevoerd tot een ontstellende neiging steeds maar weer de moderrand van de levensrivier te documenteren, met zijn uitwerpselen, zijn stank en zijn somber-gore kleur. Schöppe spreekt hier terecht van een fotografisch existentialisme, wars als ook hij moet zijn van een dergelijke lamgeslagen geestelijke gesteldheid. Dit is niet de geest van de gevoelige kunstenaar, die interpreteert wat in anderen nog onbewust te groeien ligt. Waar de samenleving zich geen gemeenschap meer noemt, is het reeds zijn innerlijke opdracht, door de oppervlakte heen te dringen en het toch altijd aanwezige positieve te ontdekken. En Gode zij dank gebeurt dat ook, de fotografie keert zich af van de pure oppervlakte-reportage, vindt daarin verdieping en schenkt warme menselijkheid. Ook dit is een manier om als kunstenaar te leven.

80 CHR. J.J. SCHAEPMAN

1872 — 18 September — 1952

In het Maart-nummer van dit jaar is een uitvoerig geïllustreerd artikel gewijd aan Chris Schaepman in verband met het bereiken van de 80-jarige leeftijd in het jaar 1952, of beter gezegd met de leeftijd die hij in 1952 zou bereiken, want zijn geboortedatum viel op 18 September 1872.

Wanneer 70 jaar de leeftijd der sterken is, dan is 80 jaar die van de allersterksten. Het is niet alleen het bereiken van die leeftijd waar het op aankomt; van meer betekenis is in welke conditie men hem bereikt. Schaepman heeft die leeftijd bereikt in dezelfde conditie als waarin Zatopek de Marathon-race heeft volbracht. Lach niet, lezer, om deze vergelijking, ik weet maar al te goed, dat iedere vergelijking mank gaat. Maar evenmin als Zatopek uitgeput arriveerde, evenmin is Schaepman dit. Het is benijdenswaardig wanneer men van iemand die 80 jaar is geworden, dit kan zeggen. Het behoeft lang niet altijd een verdienste te zijn zo oud te worden, maar het kán een verdienste zijn, wanneer men zo geleefd en gewerkt heeft, geestelijk zowel als lichamelijk, dat men zich zelf niets behoeft te verwijten iets te hebben gedaan dat het leven zou hebben kunnen bekorten. En nu zie ik Schaepman niet in de eerste plaats als fotograaf, maar eerst als mens. Zijn werkkracht is omgekeerd evenredig geweest aan zijn postuur, een niet te blussen werkkracht, die hij niet alleen ten eigen bate, maar ook in dienst van de mensheid heeft gegeven. Als vader van een groot gezin zullen hem de zorgen ook niet bespaard zijn gebleven, als zakenman zal hij vooral door de gewijzigde levensomstandigheden grote moeilijkheden te overwinnen gehad hebben. Zijn vrije tijd besteedde hij aan zijn gezin, zijn charitatieve instellingen en voor zover er nog tijd overschoot aan de fotografie. Met recht kan van deze mens gezegd worden: hij heeft niet voor niets geleefd.

Hoe ouder men wordt, des te meer leeft men op herinneringen. Gelukkig degene die er met voldoening op kan terugzien. Zijn verdiensten als amateur-fotograaf hier nog eens te belichten zou gelijk staan met het intrappen van een open deur. Ze zijn genoeg bekend. Men leze er bovendien het artikel hierboven aangehaald nog maar eens voor over.

Van Leonardo da Vinci kon gezegd worden, dat hij maar één grote tekortkoming had, nl. dat hij vier eeuwen te vroeg geboren was, omdat de tijd nog niet rijp was voor zijn fantasieën.

Van Schaepman kan gezegd worden, dat hij een halve eeuw te laat geboren is. Was dit in 1820 gebeurd, dan zou hij in 1900 zijn 80e verjaardag hebben gevierd, dus op een tijdstip dat de fotografie als schoonheidsbeleving haar hoogtepunt had bereikt, een tijdstip waarin de edelprocédé's de waardering verwierven die zij verdienden. Schaepman is het symbool van die schoonheidsbeleving en zijn werk moet gezien worden in het licht van de tijd waarin het ontstond. Evenmin als een vos wel zijn haren maar niet zijn streken verliest, evenmin als men oude bomen moet verplanten, evenmin heeft Schaepman zich kunnen losworstelen uit de opvattingen van de school waarin hij groot is geworden. Ik durf dit te beweren, omdat ik met mijn ene been nog in die oude, met het andere in de nieuwe sta. Ik wil mijn ogen niet sluiten voor de nieuwe stromingen, ik zet alles op alles om te begrijpen en te waarderen, maar ik sluit mijn ogen evenmin voor wat geweest is. Waarin Schaepman wel met zijn tijd is meegegaan, is de kleinformaatcamera en ik geloof, dat het klimmen der jaren ongetwijfeld op die verandering van invloed zal zijn geweest en toch.....? Ik vraag mij af..... Vult U zelf maar in.

Hoe de moderne fotografen ook over Schaepmans werk mogen denken, ieder die, onbevooroordeeld, wil oordelen, moet hem het praedicaat van eerlijk in zijn overtuiging te zijn, toekennen. Schaepman is ook de vertegenwoordiger der romantiek, der romantische school die ook in de beeldende kunst als waardeloos is weggeworpen, maar wie weet of degene die de durf heeft juist in deze tijd die voortbrengselen bijeen te vergaren, er later geen kapitalen aan zal verdienen. Wat Eilers en Berssenbrugge als vakfotografen in hun tijd zijn geweest, dat is Schaepman als amateur geweest. En hierin ligt zijn grote verdienste, dat hij in een tijd waarin zijn werk in ons land niet meer op de juiste waarde wordt geschat, als amateur onvermoeid is blijven doorgaan in de geest waarin hij is opgegroeid, hiermede het bewijs leverende, dat hij een amateur is in de ware zin des woords, de amateur die in tegenstelling met de vakman zich niet behoeft te wringen in het keurslijf der mode. Hij heeft de bakens met het getij niet willen en kunnen verzetten. Het moge voor hem een voldoening zijn dat zijn successen in het buitenland onovertroffen zijn en wie in buitenlandse fotokringen de naam Schaepman hoort, verbindt die naam onafscheidelijk aan Nederland.

Ik heb hier voor mij liggen zijn beeltenis, zoals die in het Maart-nummer 1952 bij het artikel is gereproduceerd. Een, zowel uit een psychologisch, uit een artistiek als uit een gedurfd oogpunt uitstekend getroffen portret, waarvan helaas de naam van de maker niet is vermeld. Gedurfd, omdat het hoogste licht op boord en overhemd valt. Volgens de vroegere leerstellingen te veel in het oogspringend, maar in dit geval zo buitengewoon karakteristiek en typerend, omdat het juist *dit* boord en *die* jas zijn die bij Schaepman horen en door hier het accent op te leggen is de persoon gekarakteriseerd. Anders zou Schaepman Schaepman niet zijn. In één woord: dit *is* Schaepman en wanneer later in fotografische milieu's Zwolle genoemd wordt, dan zal ieder hieraan de naam Schaepman verbinden, zoals Eilers en Amsterdam, Berssenbrugge en Den Haag één zijn. Maar wanneer de jubilaris dit leest, dan ben ik er bij voorbaat van overtuigd, dat in zijn dankbare herinnering naar voren komt de naam van Ziegler, de vader van de helaas zo jong gestorven Frans Ziegler. Ziegler Sr is Schaepmans leermeester geweest en in die kleine rustige, provinciale hoofdstad, daar heeft een amateur bij een vakman een leerschool doorlopen, die van verstrekkende invloed is geweest voor zijn verdere fotografische ontwikkeling.

Het is mij een behoefte in mijn functie van ere-voorzitter van de Bond van N.A.F.V. hulde te brengen aan deze 80-jarige jeugdige grijsaard, overtuigd dat die hulde door alle amateur-fotografenverenigingen, die zonder uitzondering thans in de Bond verenigd zijn, gedeeld zal worden.

Moge het Schaepman gegeven zijn de jaren die hem nog resten te kunnen blijven wijden aan de fotografie, die hem lief is en die hem in zijn leven zo heel veel moois zal hebben gegeven.

J. J. HENS

De Zwolse A.F.V. zal uit het werk van Schaepman een tentoonstelling vormen in het Hopmanshuis te Zwolle op 20, 21 en 22 September a.s. Op Zaterdag 20 September, te 15 ure, zal de heer Schaepman bij de opening tegenwoordig zijn.

•

NEDERLANDSE SMALFILMPROJECTOR

Philips (of beter hun heer J. Kotte) heeft een nieuwe smalfilmprojector ontworpen, die het bekijken beslist meer dan waard is. Men heeft zich zo hier en daar prachtig losgemaakt van in de loop der jaren vergroeid geraakte constructiemethodes, waardoor deze eerste 16 mm geluidsprojector van Philips iets opvallend goeds geworden is. Hierin steekt een 25-jarige ervaring met normaalfilm, welke geheel „de zestien" ten goede kwam. Dit kostelijke apparaat bewijst opnieuw hoe verkeerd men zocht door maar steeds meer Watts in de projectielamp te stoppen zonder belangrijk meer licht op het doek te krijgen. Hier is de gezonde weg gevolgd van een goed geconstrueerd optisch systeem, naast een technische verbetering, waardoor met deze projector een lichtopbrengst van 500 lumen verkregen wordt. Dit betekent de mogelijkheid van een beeld 4 x 5 meter.

Dit robuste apparaat is in elk opzicht een gelukwens waard, het is „professional" in zijn opzet en bouw, en „amateur" in zijn formaat van 16 mm film. Waarmee geenszins gezegd wil wezen, dat „zestien" zich tot amateurgebruik zou beperken, daarom vermoedelijk deze perfecte uitvoering. Het geluidssysteem is voortreffelijk; wij hadden ook niet anders verwacht van Philips.

KOUD LICHT

VOOR VERGROTINGSAPPARATEN EN LICHTBAKKEN

Wij kregen van de N.V. Aro-Silkolicht, Weteringkade 108, 's-Gravenhage, ter beproeving een koud-lichtrooster. Dit rooster bestaat uit een zig-zag gebogen glazen buis, die van binnen belegd is met een dunne laag van fluorescerend poeder.

In de buis bevindt zich een metaal waarvan de damp onder invloed van een hoge spanning licht gaat uitstralen. Een gedeelte van dit licht en in de eerste plaats wel het voor ons oog niet zichtbare deel, nl. het ultra-violet, veroorzaakt een fluoresceren van de binnenlaag, waardoor dus de onzichtbare stralen omgezet worden in voor ons oog zichtbare stralen. Door de keuze van het fluorescerende poeder kan men buizen krijgen met verschillende lichtkleur. Bij de Silkolichtlampen voor vergrotingsdoeleinden is de kleur van het uitgestraalde licht blauw-wit.

Dit systeem van verlichting met koud licht in vergrotingsapparaten brengt vele voordelen mede en wel:

1. Zoals de naam reeds aanduidt, wordt het lichtrooster slechts matig warm. Krinkelen van droge en natte negatieven, zoals in de reportagefotografie moeten worden vergroot, is daardoor niet te vrezen.
2. De lichtbron kan net als een gewone lamp, aan en uit worden geschakeld en geeft direct zijn volle lichtuitstraling. Gebruik van een schakelklok is zonder meer mogelijk.
3. Bij gebruik van kwikdamplampen in een vergrotingsapparaat, moet het vergrotingsobjectief goed gecorrigeerd zijn voor de ultraviolette lichtstralen. Deze worden hier echter practisch geheel in zichtbaar licht omgezet, waarvoor de correctie van het vergrotingsobjectief normalerwijs veel beter is.
4. De grootte van de lichtbron kan naar believen worden geregeld.
5. De lichtbron brandt op een transformator en kan dus voor elke netspanning, mits wisselstroom, geschikt worden gemaakt.
6. De levensduur van de lichtbron is zeer lang. De lamp kan vele duizenden uren (tot 10.000 uur) branden. Het in- en uitschakelen doet geen schade aan de electroden.
7. Het rendement van de lamp is zeer hoog. Wij namen de volgende proef: in een vergrotingsapparaat bevond zich een ultraphotlamp (500 Watt overspanningslamp) op pl.m. 15 cm boven het negatief. Hiermede werd bij een bepaald diafragma een vergroting gemaakt op Gevaert Orthobrom. Daarna werd met dezelfde diafragma-opening met een 100 Watt koud-lichtrooster hetzelfde negatief vergroot tot dezelfde maatstaf. De belichtingstijd bedroeg de helft van de eerst gevonden tijd.

   Hieruit blijkt, dat bij gebruik van bromidepapier het rendement van het koud-lichtrooster 10 maal hoger is dan van een zeer gunstig aangebrachte overspanningslamp.

   Meten wij de verlichtingssterkte van het projectievlak, dan is dit bij de nitraphotlamp circa 2 maal hoger dan bij het koud-lichtrooster. Toch is ook bij deze laatste verlichting de beeldhelderheid bij projectie van het negatief meer dan voldoende om goed te kunnen scherpstellen.

   Bij een 3-malige vergroting op normaal broomzilverpapier bedroeg de belichtingstijd 4 sec bij f : 9. Bij gebruik van zuiver chloorzilverpapier bleek 90 sec te moeten worden belicht.

   Hieruit blijkt dat bij gebruik van chlorobromide papieren tot een zeer aanvaardbare belichtingstijd wordt gekomen (pl.m. 30—50 sec). Wil men bij gebruik van broomzilverpapier een langere belichtingstijd hebben om te kunnen doordrukken, dan kan zonder enige schade sterker worden gediafragmeerd.

   Gebruik van het onderzochte koud-lichtrooster sluit dus de mogelijkheid in om met minder goede objectieven bij een redelijke belichtingstijd door diafragmeren toch goed scherpe afbeeldingen te verkrijgen.
8. Met een koud-lichtrooster kan een volkomen egale verlichting van het negatief worden verkregen.
9. De mogelijkheid bestaat om het rendement van de lamp nog meer te verhogen, zij het ten koste van de levensduur.
10. Gebruik van een koud-lichtrooster geeft een volkomen diffuse verlichting, waardoor retouche en eventuele krassen op het negatief niet sterker dan strikt onvermijdelijk is, zichtbaar worden.

C. J. TIRION,
Secr. Stichting voor fotografisch onderzoek en voorlichting

„Leren zonder het geleerde in practijk te brengen is als zaaien zonder te oogsten"

Wanneer een athleet of voetbalvereniging zich flink heeft geweerd en in triomf een prijsbeker als trophee mee naar huis kan nemen, zal deze beker gezien worden als een bekroning van een tijdperk van harde training. Misschien is het mogelijk nog meer bekers of lauwerkransen te winnen, misschien blijft het bij deze ene, maar de waarde van deze prijs is gelegen in de levering van een prestatie zonder enig hoger toekomstig doel.

In deze zin moet de door mij uitgeloofde zilveren wisselbeker, die elk jaar aan de best geslaagde candidaat van het vestigingsexamen voor een jaar wordt uitgereikt, zeker niet worden gezien. Als het mogelijk zou zijn geweest, zou ik gaarne élke geslaagde candidaat zo'n beker en dan voor zijn leven willen meegeven, want — en de boven aangegeven spreuk, die op de beker staat gegraveerd, zegt dit reeds — de beker is niet zo zeer bedoeld als een bekroning van een af te sluiten tijdperk, van een nu te beëindigen inspanning, doch integendeel: de beker is bedoeld om de candidaat te stimuleren om datgene wat hij nu geleerd heeft te gaan toepassen in zijn toekomstige practijk op een wijze, die hem én het mooie fotografische vak verder zal brengen.

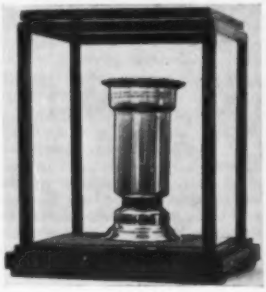

Daarom is het, dat ik graag deze beker aan élke geslaagde candidaat zou uitreiken, want zij wil hen tot inspanning brengen, tot inspanning om zich een levensdoel in ons vak te stellen dat hoger ligt dan uitsluitend de wens om slechts geld en liefst zoveel mogelijk, daarmede te verdienen, ongeacht de wijze waarop men werkt. Ik zie de beker dan ook als een symbool die aan één der geslaagden, maar eigenlijk voor hen allen bedoeld, wordt uitgereikt en het is dan ook met leedwezen, dat ik deze beker na een jaar weer moet terugvragen om in de plaats daarvan een willekeurig, toevallig in de handel zijnde plaquette, als meer blijvend aandenken, uit te reiken, een plaquette, die geheel niet de gedachte dekt welke de beker wil meegeven.

Helaas zijn de kosten voor het maken van een speciale en meer stimulerende plaquette te hoog om door de school of door mij particulier te worden gedragen.

Ik hoop echter dat de bedoeling van deze beker in het bovengeschetste licht gezien blijft worden en dat wij in onze materialistisch ingestelde tijd ook nog een ideaal kunnen blijven koesteren, het ideaal om ons als levenstaak gekozen vak zo goed mogelijk te beoefenen.

C. J. TIRION

FOTO'S OLYMPISCHE SPELEN IN HELSINKI

A.N.P.-Foto schreef ons naar aanleiding van het artikel in het vorig nummer:

Het komt ons voor, dat de schrijver — uit de aard der zaak onopzettelijk — onvolledig was ingelicht over de foto-organisatie tijdens de Olympische Spelen in Helsinki. Inderdaad werd langer dan een jaar geleden de Olympia Kuva gesticht. De oorspronkelijke opzet hiervan was, dat, met uitsluiting van elk ander binnen- of buitenlands fotopersbureau, deze organisatie van Finse persfotografen de volledige reportage der Olympische Spelen zou verzorgen.
De Olympia Kuva had met het Fins Olympisch Comité een contract gesloten, waarbij aan Olympia Kuva het uitsluitend recht tot het maken van foto's voor persdoeleinden tijdens de Olympische Spelen werd verleend.

De grote buitenlandse fotopersbureaux, met name Associated Press, United Press, International News Pictures, Keystone en voor Nederland A.N.P.-Foto, konden met deze regeling geen genoegen nemen. Ook de Scandinavische landen verzetten zich tegen de gemaakte regeling.

Na langdurige onderhandelingen werd dan ook in Januari van dit jaar een nieuwe overeenkomst gesloten tussen het Fins Olympisch Comité en een „pool", bestaande uit de grote internationale bureaux, hierboven genoemd, waarbij aan deze pool dezelfde rechten werden verleend als aan Olympia Kuva. Deze pool heeft dan ook tijdens de Olympische Spelen vrijwel de gehele fotoreportage voor buiten Finland verzorgd. Als vertegenwoordiger van United Press had A.N.P.-Foto voor Nederland eveneens de beschikking over deze foto's. Daarnaast hebben A.N.P.-Foto en een combinatie van Zweedse dagbladen in Helsinki eigen fotodiensten ingericht, met eigen telefoto-installaties, die naast de Finse pool (Olympia Kuva) en naast de internationale pool eigen opnamen, ook binnen de stadia, maakten van die nummers, die speciaal voor de betrokken landen van belang waren.

Voor wat in het bijzonder Nederland betreft was zeker driekwart gedeelte van de gepubliceerde foto's afkomstig van de dienst van A.N.P.-Foto en éénkwart gedeelte van de internationale pool. Olympia Kuva, de Finse pool, kon en mocht ook geen foto's voor persdoeleinden naar Nederland verkopen, evenmin als naar de meeste andere landen. Wij menen goed te doen U deze inlichting te verstrekken, opdat het publiek en zeker Uw lezerskring, die bijzondere belangstelling voor de fotografie heeft, geen verkeerde indruk heeft van de organisatie in Helsinki en ook weet, dat ons eigen nationaal fotopersbureau een groot aandeel heeft gehad in het enorme werk, dat in Helsinki is verzet.

•

Voigtländer heeft een nieuw objectief uitgebracht, de *Apo Lanthar*. Zoals bekend staat het voorvoegsel Apo steeds voor een volledige correctie voor de drie hoofdkleuren, dus ook voor het rood. Zo kent de reproductiefotograaf de Apochromaten, die echter veelal een lichtsterkte hebben van maximaal f : 9. Voor een volledige kleurcorrectie ook in de hoeken moet men die objectieven dan nog sterk diafragmeren. De fabriek geeft nu op dat de Apo-Lanthar een zeer gunstige correctie heeft bij volle opening, over het gehele veld, en wel bij f : 4,5. Voorlopig wordt het alleen geleverd in de brandpuntsafstanden 15 en 21 cm. Dit opent mooie perspectieven voor kleurenfoto's van bewegende objecten op groter formaat. De naam is ontstaan door toepassing van speciaal hiervoor ontworpen glassoorten, die lanthaan en thorium bevatten.
De Apo Lanthar is niet bedoeld als reproductie-objectief, want het is gecorrigeerd voor grotere voorwerpsafstand.

•

N.V. Agfa-Photo schreef ons:

Er is enkele malen bij het volgen van een Agfacolorcursus gebleken, dat degenen, die de cursus volgden, geheel of gedeeltelijk kleurenblind waren. Men vraagt zich terecht af of het mogelijk is dan toch een Agfacolor-diploma uit te reiken. Volgens de mening van de fabriek is dat niet wenselijk. Iemand die kleurenblind is, kan onmogelijk later bruikbare Agfacolor-afdrukken of -vergrotingen maken en dit zou dus alleen tot teleurstellingen leiden. Het is dus wenselijk, dat diegene, die zich voor deelname aan een Agfacolorcursus, zoals die bv. op het ogenblik door de Nederlandse Fotovakschool gegeven wordt, opgeeft zich eerst door een oogarts laat onderzoeken op kleurenblindheid. In Duitsland wordt dit gedaan aan de hand van de kleurenschaal van Stilling. Dit onderzoek kan iedere oogarts doen en voordat men aan een cursus deelneemt is het beter dat even te laten onderzoeken om later geen teleurstellingen te hebben.

VELDSTRI-LENS VOOR MATGLASCAMERA'S

Men kent het principe van de (Amerikaanse) Hartley-Field Lens: een condensor, die volgens het bekende getrapte Fresnel-principe de vorm heeft gekregen van een plat plaatje met concentrische ribbeltjes, dat zowaar precies eender werkt als een vergrootglas.
Deze platte condensor gebruikt men onder het matglas van de 6 x 6 reflexcamera, waardoor het matglasbeeld een verrassende helderheid in de hoeken verkrijgt, en wel een helderheid, die beslist gelijk is aan die in het midden. Deze Fresnel-lens breekt nl. alle schuin op het matglas vallende lichtstralen van het objectief tot loodrecht daarop vallende. Het effect is verrassend, want het lensbeeld springt als het ware uit het kader door zijn contrast en helderheid.
Dezer dagen zonden de firma's Veldman (Tilburg) en Veldman & Strik (Bussum) ons een exemplaar van de Fresnel-lens, waarvan zij de alleen-verkoop voor Nederland hebben en die zij de Veldstri-lens hebben gedoopt. Wij hebben hem in een klein uurtje in de — oude — Rollei geplaatst (scherpstelling opnieuw gecorrigeerd, de afstand matglas-zoekerobjectief moet 0,65 mm langer worden) en zijn er zielsgelukkig mee. Deze Veldstri-lens is prima, gemakkelijk te monteren en beter dan de Hartley Field Lens, want de toepassing van Plexiglas deed een veel helderder, minder absorberend en beslist kleurloos product ontstaan. Dit is nu eens een dier zaken, die men zo gaarne op zijn — iets oudere — camera hebben wilde, maar niet bemachtigen kon. De prijs is naar verhouding niet hoog en eventueel wordt de montage voor een paar gulden door de genoemde firma's uitgevoerd.
Dit product is beslist goed, bederft de scherpte beslist niet en geeft een helderheid aan het matglasbeeld, waardoor men het gevoel krijgt een geheel nieuwe camera in handen te hebben. Vooral bij interieurs e.d. is het effect zeer gunstig.

•

Er is bij ons nogal veel *critiek* binnengekomen op *Film & Foto*. Helaas dwingt plaatsgebrek ons, de vaak voortreffelijk gestelde polemieken niet op te nemen en een samenvatting in enkele regels te maken. Men merkte veelvuldig op, dat deze show te groots en te duur was gemaakt, d.w.z. men kon watertanden, maar niet kopen, daarvoor was het mooïs te kostbaar. Een inzender stelde voor, een volgende keer een gezamenlijke stand te verzorgen, vol leuke kleine dingen, niet kostbare zaken, vernuftigheidjes e.d., daarbij *zeer deskundig* personeel te plaatsen, dat dan kan verwijzen naar de desbetreffende stand. Ook een ander klaagt over de lauwheid van het voorlichtend personeel. Wij halen hieruit aan:
Waarom dan zo reusachtig traag met bijzonderheden over de geëxposeerde artikelen, waarom iemand stilletjes langdurig laten modderen met een voor hem vreemde camera en hem niet wegwijs gemaakt en dan goed wegwijs? De bezoeker toont belangstelling voor een artikel, doch men toonde dit niet voor hem! Het resultaat was dan ook in sommige gevallen een door lekenhanden vakkundig „gemolde" camera. En vooral, waarom stoof men op de heren met kennelijk zeer goed gevulde portefeuilles af? Zijn juist dié de kopers? Mij persoonlijk is een *historisch* geval bekend, dat op deze tentoonstelling een werkelijk zeer eenvoudig gekleed schriel mannetje belangstelling toonde voor een camera in een zeer gepeperde prijsklasse. Doch tijdens een traag gegeven uitleg liet men hem staan om een welgedane heer als bovengenoemd te gaan helpen. En dat mannetje wilde toch werkelijk zo'n gepeperd geval met *alle* toebehoren kopen!
De warmte was géén excuus, ik ben er nl. twee maal geweest, de ene maal op een morgen met normale en de andere maal 's avonds op broeikastemperatuur, doch géén verschil! Men kende ook zijn artikelen niet. Een vraag met een: „'t Zal wel, maar zeker weten doe ik het niet" beantwoord, geeft een negatief resultaat. Weet desnoods alléén de „Selling points", maar weet die dan ook goed, al zijn deze alleen niet voldoende. Ik wil hier niet generaliseren, er waren stands (bv. Gevaert, Ilford, Philips o.a.) die zeer correct, actief en technisch onderlegd waren, maar het merendeel: neen!
Wij zijn het met deze briefschrijver in zoverre niet eens, dat de warmte hieraan geen schuld zou hebben. Deze tropenserre met Soerabaja-klimaat was dermate moordend, dat hiermede alle waarlijk vreemde reacties, het aanschieten van dikke heren inclus, verklaard wordt. Eén dag koelte brengt daarin nog geen wijziging.

•

N.V. *Odin* zond ons een vertaalde — geïllustreerde — overdruk uit Popular Photography over de *Promicrol* ontwikkelaar, die de door ons weergegeven ervaringen bevestigt.

Het secretariaat van de Amateur Fotografen Vereniging „Chefana" is veranderd en luidt nu: J. G. van Beem, Albert Grootlaan 27, Naarden-Bussum.

BIJNA HISTORISCH ....

Weet U hier raad mee? Kunt U ons helpen aan het adres der N.V. Wondercamera? Blijkens onderstaande brief een firma, die pakketten levert, bevattende: een box, 2 filmpjes, papier, ontwikkelaar, fixeer en lamp. Bij voorbaat onze dank! Waar nodig hebben wij voor de nodige punten en komma's gezorgd!

Adres: Aan de N.V. Wondercamera, p.a. FOTO, Doetinchem.
Daar weten ze het adres wel.

Mijne heren daar wij blijkens bijgevoegt garantsiebonnetje de wonderkameeras bij niet voldoen met spullen trug magge sturen zijn we zoo vrij dat alsnog te doen want we hebbe der heelemaal geen plijzier van gehad. We hadde ze meegenome zes stuk voor ieder een want we zijne met ze zesse en verwachte een andere want me vrou loopt op der laatst en dan krijg je nooit geen heibel want daar benne we niet foor want we hebbe der geen foto mee kunne make om de geldige reden dat ze geen pes waart sijn. Nou ware ze wel handig om er allerlei dinge in te stoppe als een pakkie sjek, de vishakies, vloetjes, schoenesmeer, boordeknoopies zuurtjes en pineises, maar de zuurtjes zaten in de sjek en de boordeknoopies bij de bokkum, want die zat er ook in en als ik nu me schone boord andoe dan ruik ik naar de haring dat ze drie hoog der neuzen uitpulken. Ik hoop alsdat me dogter ut persies schreift alsdat ik het seg want ik ben der sogesegt aan het dikteeren. Bij aankomst was het mooi weer en sijne me toen drekt naar het strand gegaan, maar konde me toen die rolletjes der niet inkrijge maar benne ze wel handig als emmertjes en is het aleen jammer dat er geen oor an zit maar zat die ene jonge van me dat hufter me maar steeds me teene te verbranden met dat kijkglaasie dat er uitgefallen was en hebbe me toen met de zes boksen een zwemgordel gemaakt alleen me vrou sonk als een baksteen en moeste we se der uit hale met se alle maar ut ging tog heel jofel met een stukkie tou.
Savends hebbe me ze nog gebruikt om soep in te koken en later om se er uit te eten maar verbrande je je vleken met die rotdingen maar waren ze toen beslis nog lugtdigt want ik kon er niet doorheenkijken en heb ik me der smorgens nog mee geschoten en me tanden gepoes eentje had een lekkie vanwege het eieren bakke.
Dien dag was het alsmaar regen en heb ik ze meegenome om te gaan visse, je kunt er zo handig op gaan zitte en de ondermaatse paaling instoppen maar die waar het glaasie uit was kropen ze telkes uit en voor de pietermannen waren ze te klein een kanjer had ik, nou. We moesten toen steeds maar binne blijve vanwege de majem die maar viel en me oudste dogter steets maar patat en friet bakke want met die sluiter snee je ze so fijn in plakkies wel smaakte ze naar de verf maar ut kon ook de petrolie zijn vanwege dat we ze de eerste avond onder de beddepoote hadde geset voor de bijtbeesten en de miere die hadde me tog so veel. En nou finde we het voor uwees wel sneu om die zes kameeraas in goede staat terug te sture maar het geld groeit ook niet op mein rug als u dat maar weet maar me hebbe der geen fotoo mee kunne make en vint ik het sonde om der bloembakkies van te make wat me vrouw wil maar die kan me nog meer en hebben me maar een kanariepietje en die heef al een bakkie voor akwarium zijn ze niet van glas, onder de piano zakke ze door, misschien is het iets voor de tuin om kraaien weg te jagen want me vrou is der als de doot voor maar het is nog geen voorjaar en me hebbe geen tuin. Er mankeeren alleen maar twee roje glaasies maar die hadde me nodig voor de fiets want ze hadde mijn eige en mijn vrouw der achterlichie gejat en je heb tegewoordig zo een bekeuring en me dogter die van zeventien heeft de ontwikkeling gebruikt om iets te ontwikkelen segt se maar 't ging niet dus die was ook al niet goed seker verzuurd dat heb je so met dit weer de melk is van de week al tweemaal verdraait. Die filmpies zitte der bij en staat er heus niks op want me hebbe se allemaal serjeus nagekeke alleen magge me de lamp wel so lang hierhouwen, ik heb er een nieuw glas opgedaan want met dat roje zag je niks niet en staat ie in 't gemak fanwege dat je steets je ponum stoot aan die balk boven je hoof als je der op zit. Hopende dat U alles terugvint wat ik er in stop blijf ik vol hoogagting uwees dienstwillige

JOZEF SNABEL — met een a.

P s vpl. Zoekt u maar niet naar dat papier want dat hebbe me gebruikt om boompies op te schrijfe met klaverjasse dat was trouwes tog niet goed want het wert zonder dat spul uit die fles van me dogter zo al heelemaal blauw en je kon t maar aan een kant beschrijfen en o ja die fieksceer die hebbe me bojs op de trap gestrooit want dan konde me de huisbaas aan hore kome en let uwees maar niet op die vlek en de haanepoote want ze zit pas in de derde.

(Voor copie conform — John N. Gielis)

CRITIEK OP DE REDACTIE

Het doet ons oprecht leed de redacteur van FOTO op zijn vingers te moeten tikken, temeer daar wij er van overtuigd zijn, dat het waar is als hij zegt dat hij alles doet om een simpele amateur een eerlijke voorlichting te geven over die zaken, die in de Fotografie nieuw of verbeterd verkrijgbaar worden gesteld en die de Fotografie zo heerlijk geheimzinnig, ingewikkeld en vooral duur maken.

Wij hebben dan ook altijd gemeend, dat het grondig lezen van FOTO, met inbegrip van de advertentiepagina's, voldoende was om volledig op de hoogte te raken van die geheimzinnige, ingewikkelde en dure zaken. En hierin nu, zijn wij diep teleurgesteld.

Er blijkt nl. een fotografische mogelijkheid te zijn, waaraan slechts in de dagbladpers bekendheid is gegeven en waarover wij in FOTO nog nimmer een kennisgeving of een verklaring hebben gelezen. De bekendheid van die fotografische mogelijkheid werd gegeven in de vorm van nevenstaande advertentie:

> Mevr. Marinda Helderziende **HOUDT WEER ZITTING** a.s. Maandagavond 6.30 uur. Zij lost u alles op, ook foto's. Heuvelstraat 10.

Nu mag het zijn, dat onze redacteur slechts een opbouwende geest heeft, maar wij menen toch een woord van afkeuring te moeten laten horen over het feit, dat hij geen aandacht heeft geschonken aan de mogelijkheden, die mevr. Marinda biedt. Wij willen natuurlijk zonder tegenstribbelen toegeven, dat hij, door het vele opbouwende werk dat hij verricht, de goede kanten van het tegenovergestelde uit het oog heeft verloren, maar als hij zich indenkt hoeveel genoegen hij de aanhangers van de „oude" en „nieuwe" richting doet, door hen op de mogelijkheid van het oplossen van foto's te wijzen, hij ongetwijfeld ook aan het procédé van mevrouw Marinda enige regelen zal wijden. Als enige verontschuldiging zouden wij misschien kunnen aanvoeren dat hij van het standpunt uitgaat, dat, daar waar gevochten wordt ook leven is en de mogelijkheid is natuurlijk niet uitgesloten, dat het gevecht tussen „oud" en „nieuw" gestaakt zal moeten worden door gebrek aan foto's. Want zowel „oud" als „nieuw" zal zich er slechts met de grootste moeite van kunnen weerhouden de foto's van de tegenovergestelde richting te doen oplossen.

DESMOND

Reactie van de redactie. — Wij gevoelen de tekortkoming, die als het vacuum dat hij is ons zwaar op de schouders drukt (hiermee verdienen we een 10+ voor beeldspraak) en geven de oplossing: sterk zoutzuur, heren, er moeten meer en meer foto's in sterk, ruw (en ruig) zoutzuur. Aanspraken op schadevergoeding van de zijde van mevrouw Marinda whoever she is, op grond van oneerlijke concurrentie, worden van de hand gewezen. Ook wij hebben haar niet gedagvaard wegens het zich begeven op ons terrein en dus branchevervaging.

•

Geen piekuren meer zeggen vol trots de electriciteitsbedrijven. De capaciteit der thans gekoppelde centrales is nu voldoende om de piekuren voorlopig af te schaffen. Dit wil niet zeggen dat men nu alles aan kan en een verstandige beperking eigener beweging door elke verbruiker blijft wenselijk. Er wordt dus een beroep gedaan op onze sportieve houding en dit pleegt beter te werken dan een gebod. De slagzin voor deze winter wordt daarom: Beperk de piek tot een beperkte piek.
We gaan dus steeds op de gewone tijden naar ons werk, de etalages blijven verlicht en de radio toetert door.

•

RIOOLFOTOGRAFIE

Dit is niet de benaming voor een nieuwe tendens in de fotografie, noch een aanduiding voor minder oirbare plaatjesseries, die aan de sterke sexe aangeboden plegen te worden in sommige grote steden, doch alleen een uiterst belangrijke toepassing van de electrisch-automatische camera, die uitgerust is met een automatische flitslamp. Hij rijdt op een karretje door riolen of pijpleidingen, en fotografeert telkens, zijn krachten puttend uit de meegenomen accubatterij. Na volbrachte tocht vist men hem weer boven de grond, ontwikkelt zijn negatieven (kleinformaat) en inspecteert aldus de buisleiding. Dit apparaat was o.a. op de Photokina te zien.

•

Volmaakt huwelijk. Een amateur heeft een Walky-Talky in zijn donkerekamer, omdat zijn vrouwtje zich anders beklaagt elke avond zo alleen te zitten. Zij hoort hem over de radio en kan niets terugzeggen.

Op de Snijtafel

Foto's voor deze rubriek kunnen te allen tijde worden gezonden naar redactie FOTO, Uitgevers-Mij „C. Misset" N.V. te Doetinchem, met vermelding links boven op de enveloppe: Snijtafel. De heer Hens verzamelt deze foto's, en kiest daaruit om zijn onderwerp te illustreren. Men houde er rekening mee, dat zij aldus lang in portefeuille kunnen blijven. Zend niet groter in dan 13 x 18 of 18 x 24 maximaal, liefst ongemonteerd. De beste foto uit de oogst van elke maand wordt door de heer Hens gewaardeerd als Foto van de Maand, en door ons met een premie (deeltje ter keuze uit de Foto-serie) beloond. Zend goed werk in, het behoeft niet volmaakt te wezen, maar het moet wel iets willen uitdrukken.

HET VIERKANTE FORMAAT

Nog maar enkele dagen, wanneer dit nummer verschijnt en de zomer is officieel ten einde. Ook het merendeel der fotografen heeft zijn vacantiedagen verbruikt. Het weer is echter van dien aard geweest, dat niet ieder kan zeggen: „ik heb genoten". Voor de een is de vacantie een genot, voor de ander een teleurstelling geweest. De wisselvalligheid van ons klimaat is hiervan de oorzaak en het kiezen van zijn vacantie is ieder jaar opnieuw een loterij. Gelukkig degene, die „fotografenweer" heeft getroffen, d.w.z. regen met tijdelijke opklaringen, een zacht zonnetje en een mooie wolkenlucht. Het weer hebben we niet in onze hand, gelukkig maar, want het zou op moord en doodslag uitdraaien. Maar wat we wel in onze hand hebben is het aanpassen van ons onderwerp aan het weer, voor zover dit althans mogelijk is. Er wordt door beginners maar al te vaak lukraak geschoten, overijld, zonder zelfbeheersing. Wij hebben in de dertiger jaren een tijd gekend, waarin de taxi's zo goedkoop waren, dat zij juist daardoor duur werden. Het klinkt op het eerste gehoor paradoxaal, maar de duurte bestond hierin, dat men uit gemakzucht veel meer dan nodig was van taxi's gebruik maakte, vooral toen men eenmaal de smaak te pakken had. Hetzelfde geldt voor de kleinformaatwerker. De opnamen zijn zo goedkoop, dat men om zeker van zijn zaak te zijn van één onderwerp een 5 of 6 opnamen maakt met verschillende belichtingstijden, waarvan er allicht één goed zal zijn. Wat kost per slot van rekening zo'n opname? Ieder onderwerp, waar op het eerste gezicht iets „in" zit, wordt gefotografeerd. Zijn er van de 36 opnamen de eerste 30 gebruikt, dan worden de overblijvende verschoten, want, wat trouwens heel begrijpelijk is, men kan niet wachten. Dit zijn de gevaren van de kleinformaatcamera, zoals er ook gevaren verbonden zijn aan auto's die 150 km kunnen halen. Is daarmede de kleinformaatcamera of die snelle auto veroordeeld? Integendeel. Het vereist alleen meer zelfbeheersing, omdat men anders brokken maakt; de fotograaf waardeloze negatieven, de automobilist slachtoffers. En al gaat, zoals trouwens alle vergelijkingen, ook deze vergelijking scheef, er zit toch een diepe grond van waarheid in deze bewering. Als de kleinformaatwerker zich zelf bij iedere opneming maar eens kon suggereren, dat hij op het punt stond een 9 x 12 of een 13 x 18 film te gebruiken en zich de kosten van zo'n opname eens realiseerde, dan zou de oppervlakkigheid, waarmee tegenwoordig zo kwistig met het materiaal wordt omgesprongen, de kop worden ingedrukt tot heil van de fotografie en van de portemonnaie van de fotograaf. Alle oppervlakkigheid is voor het aanleren van iedere techniek, kunstuiting of wetenschap uit den boze. Tracht eerst de elementaire beginselen van wat ook — ook van de fotografie — onder de knie te krijgen. Rembrandt leerde in Leiden, voor hij voorgoed naar Amsterdam ging, gedurende een drietal jaren de knepen van het vak. Het was maar een middelmatige leermeester, waar hij bij in de leer was. Hij was de leerjongen, die in den beginne penselen mocht schoonmaken, verven mocht mengen, copiëren en maar „kijken". Maar in die leerjaren werd het fundament gevormd, waarop zijn gehele latere schildersloopbaan zou komen te rusten. Ik ken amateur-fotografen die in hun vrije tijd bij een vakfotograaf in de leer gingen, pro-Deo, maar daar kwamen zij voor het eerst in aanraking met de eisen, die aan een laborant op een fotografisch bedrijf gesteld worden en ik ben er zeker van dat zij gedurende hun verdere carrière als amateur-fotograaf er het nodige profijt van hebben gehad. Interessant zal het werk lang niet altijd geweest zijn, uiterst leerzaam ongetwijfeld.

Iedere opneming, ook een herinneringskiekje, kan of beter *moet* overdacht, verantwoord zijn. Fotograferen is tegenwoordig heus niet goedkoop. Er is niet het minste bezwaar tegen eens een enkele keer van eenzelfde onderwerp een groot aantal opnemingen te maken met verschillende belichtingstijden, verschillende diafragma's, met verschillende filters, opnemingen waar bij de ene de belichtingstijd geschat is en bij de andere een belichtingsmeter is gebruikt, mits..... men van alles nauwkeurig aantekening houdt en daarna zo mogelijk op verschillende papiergradaties afdrukken maakt.

Een dergelijk werkje is niet bijzonder interessant; kost geld, moeite, inspanning, zelfoverwinning, maar het brengt zijn rente dubbel en dwars op. Hiervoor is ijzeren, geen slagroom-wilskracht nodig.

En nu ik toch terloops de belichtingsmeter in het geding heb gebracht, wil ik over het gebruik ervan nog wel even iets in het midden brengen. Belichtingsmeters variëren in prijs van enkele kwartjes tot *f* 100.— toe. Tot die hogere prijzen behoren natuurlijk de electrische belichtingsmeters. Voor kleuropnamen onontbeerlijk, voor gevorderden, die zich de luxe van een uitgave tussen de *f* 50.— en *f* 100.— kunnen veroorloven, zeer aan te bevelen. Maar voor het gros der beginners komen zij niet in aanmerking. Deze kunnen met een optische voorlopig volstaan en ze zijn uit financieel oogpunt binnen hun bereik. Al bezit ik zelf een electrische, waarvan ik lang niet altijd gebruik maak, toch kon ik op de Foto-Kinobeurs kortgeleden te Amsterdam gehouden, de verleiding niet weerstaan mij zo'n doodeenvoudige optische belichtingsmeter aan te schaffen nl. de Addiphot, voor de somma van *f* 4.35; een instrumentje in etui met duidelijke gebruiksaanwijzing, 6 cm lang, 3 cm breed en 4 mm dik, van zwart en wit bakeliet, dat men altijd bij zich kan hebben en waar men zonder camera mee kan oefenen. Het schatten en daarna controleren van de lichtsterkte kunnen een sport op zichzelf worden en zijn van niet te onderschatten waarde zowel voor beginner als voor gevorderde. Zoals het oplossen van de kruiswoordpuzzle het geheugen oefent, zo oefent het gebruik van een belichtingsmeter de scherpte van het oog in het schatten van de verlichtingssterkte, waardoor men een redmiddel in handen krijgt voor het geval men — wat ieder kan overkomen — eens een opneming wil maken en dan juist zijn belichtingsmeter heeft thuis gelaten. De geringe prijs maakt het iedere amateur mogelijk zich dit hulpmiddel aan te schaffen.

Bekijken we nu eerst eens *„Aan de Oranjesluizen"*, dan is dit een voorbeeld van een foto die het bespreken meer dan waard is. Wanneer men een aantal foto's ter beoordeling toegezonden krijgt, dan is de eerste phase niet meer dan een vluchtig doorlopen, waarbij

FIG. 1

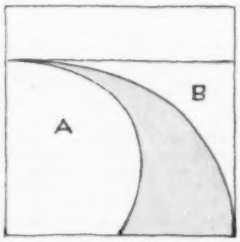

FIG. 2

de nieuwsgierigheid naar wat volgen al, oorzaak is dat men als norm niet te lang bij eenzelfde foto blijft staan. Bij die eerste beschouwing kan het voorkomen, dat men spontaan door een foto getroffen wordt, een eerste spontane indruk die lang niet altijd blijvend is, zodra men tot het eigenlijke analyseren overgaat.

Er zijn ook gevallen waarbij men zich enerzijds aangetrokken, anderzijds afgestoten voelt en die tweeslachtigheid niet dadelijk kan verklaren, m.a.w. dat er in de opbouw der foto iets niet in de haak is.

Wat valt bij „Aan de Oranjesluizen" op? Ten eerste het vierkante formaat. Dit valt op, omdat het over het algemeen toch nog een uitzonderlijk formaat is. Een goede compositie in het vierkante formaat bereiken is veel moeilijker dan in een verhouding van de gulden snede (bv. 5 x 8). Er is hier een onmiskenbaar hoofdmotief, i.c. de visser, die echter niet goed in het beeldvlak geplaatst is. Bovendien versterkt de lantaarnpaal deze indruk in hoge mate. Maar nagenoeg even sterk als het hoofdmotief trekt de curve van de steiger de aandacht en het werd mij vrij spoedig duidelijk waarom de fotograaf van de compositie geen hoog formaat heeft gemaakt, hetgeen hij gemakkelijk had kunnen verkrijgen door ongeveer ¼ van de breedte rechts te laten vervallen. Hij wilde m.i. de rechter begrenzingslijn van de steiger in de rechter benedenhoek haar beginpunt laten behouden. En toch zou ik dit opgeofferd hebben, waardoor juist de steiger iets van haar te veel aandacht-trekken zou verliezen.

Avondstemming — *B. V. te O.*

Aan de Oranjesluizen — *A. H. te A.*

Neem eens aan dat het mogelijk geweest zou zijn de steiger volgens het hiernaast aangegeven standpunt (zie fig. 1) op te nemen, dan zou de visser hoogstens hebben kunnen uitblazen, met de rug tegen de leuning, want vissende zou hij nooit op een goede plaats in de compositie gezet kunnen worden.

Al deze opmerkingen zijn naar voren gebracht bij beschouwing van de compositie uit aesthetisch oogpunt. Het door een object middendoor delen van een wateroppervlakte blijft steeds een moeilijk op te lossen probleem, daar aan weerszijden het lichte water nergens gevangen wordt gehouden (zie fig. 2). Daar staat anderzijds tegenover, dat de uitgestrektheid van de wateroppervlakte juist daardoor geaccentueerd wordt.

En toch, al met al kan mij dit beeld bekoren, ten eerste door de gespannen aandacht en houding van de visser, die zich óf de aanwezigheid van de fotograaf niet bewust is, óf anders meesterlijk poseert. Er zitten ruimte- en dieptewerking in dit beeld, hetgeen door de zachte toonwaarde van de horizon nog versterkt wordt. Technisch valt op deze foto niets aan te merken en zelfs de effen, wolkenloze lucht is door haar grijze toonwaarde in het geheel niet storend en volkomen aanvaardbaar.

Opmerking van de Redactie. Indien onze gewaardeerde medewerker dit vierkante formaat couperen wil — en ook ons is er te weinig spanning in deze compositie — dan is er nog een tweede mogelijkheid. Wij begrijpen nl. de wens van de maker, die gebogen lijnen — herhaald met de schaduwen immers — volledig te handhaven. Zonder veel schade te doen aan het samenvloeien van de pierboog met de horizon kan men *links* een stuk couperen, al, juist de meest linkse paal op de voorgrond wegsnijdend. Dit druist in tegen het „voorschrift" dat een figuur meer ruimte vóór dan achter het gelaat hebben moet, en ook kan men zeggen dat zijn aandachtige blik niet verder verklaard wordt door te tonen waarnaar hij kijkt. Doch nu is die verklaring ook kapot gegaan aan de paal die alles bederft. De foto wordt veel rustiger en krijgt zelfs nog wat meer „verhaal", omdat de visser de rug gekeerd heeft tegen de wereld en zich opsluit in zijn

Binnenpretjes I. v. d. B. te A.

hoekje, waarin hij vist. Wat de heer Hans nu in de volgende alinea zegt sluit wel wonderlijk goed aan bij de „radicale" operatie, die wij hier voorgesteld hebben.

Het wordt in deze chaotische tijd hoe langer hoe moeilijker vaste richtlijnen aan te geven, daar het individualisme hoe langer hoe meer in kracht toeneemt. Wij moeten er doorheen en geleidelijk zullen de opvattingen zich stabiliseren. Er zal een compromis tussen oud en nieuw gevonden moeten worden en wanneer wij met het waswater het kind niet weggooien, dan komt alles op zijn pootjes terecht. De quintessence van alles is, dat de fotografie niet meer *uitsluitend* als schoonheidsbeleving wordt beoefend en de compositiewaarden secundair zijn geworden.

Een specimen van de oude stempel, dat echter aan waarde nog niets heeft ingeboet, is *„Avondstemming"*. Een stemmingsbeeld waaruit vredige rust en stilte spreken, prachtig van toonwaarde, juiste plaatsing van de horizon met een fraaie weerspiegeling, alsmede een goede, verantwoorde voorgrondvulling, zowel in de linkerboven- als rechterbenedenhoek.

Is *„Avondstemming"*, laten wij zeggen, een voorbeeld van de oude school, dan bevindt *„Aan de Oranjesluizen"* zich precies tussen dit voorbeeld en *„Binnenpretjes"*. Technisch prachtig, als portret psychologisch uitstekend, maar ook het typische voorbeeld van een candidfoto met alle toevallige tekortkomingen, waarbij de achtergrond in dit geval volkomen genegeerd is en waarbij vooral de twee ovaalvormige witte plekken uitermate hinderlijk zijn. Ik heb de

J. v. d. Z. te A.

moeite genomen de hinderlijke achtergrond te elimineren en het zal ieder duidelijk zijn, dat qua portret het resultaat gunstig beïnvloed is, al is de retouche wegens tijdsgebrek nu niet voor de volle 100 pct in orde. De titel „Binnenpretjes" is wellicht voor de maakster verantwoord, voor de out-sider niet karakteristiek.

Het is aan de andere kant ook weer een gunstig teken, dat uit de grote verscheidenheid van de soms meest vreemdsoortige onderwerpen blijkt, dat de hedendaagse fotograaf zoekende is en zich soms tot het uiterste inspant om iets nieuws te ontdekken. Wie zou 25 jaar terug er aan gedacht hebben een autoband te fotograferen? En toch is er iets aan te beleven, wanneer het de maker gelukt een opname als deze te maken. Misschien zegt U bij Uzelf: „Nu, zo moeilijk is dat toch niet; dat kan ik ook wel". Pas op, vergist U niet! Probeer het maar eens! Want U zult het met mij eens zijn, dat de weerspiegeling van de auto's en autobus in de wieldop de eigenlijke blikvanger is. Het is natuurlijk een toevalstreffer, maar de fotograaf heeft dit dan toch maar opgemerkt. Het is juist het *verband* tussen de autoband en de auto's dat dit beeld waarde geeft. Wanneer in die weerspiegeling alleen huizen of een landschap te zien waren geweest, dan had men het aardig, typisch kunnen vinden, maar meer ook niet. Zoals hier, kan de foto als reclamefoto voor een autofirma of voor de Dunlop-band betekenis hebben. De materiaalweergave en de prachtige toonschaal zijn onberispelijk, terwijl het rhythme der vele ellipsen een aesthetische bekoring is. De ellips is een van de meest gratievolle lijnen die wij in de natuur waarnemen; wat haar schoonheid betreft door het verschil in lengte en breedte verre te verkiezen boven de cirkel.

De opneming werd gemaakt met een Rolleicord-Triotar 3,5 op f : 8—1/5 sec, maar het vierkant formaat is er voor om slechts in zeer uitzonderlijke gevallen gebruik van te maken.

In dit geval dient de uitsnijding een rechthoekig hoogformaat te zijn. De rechter helft van de buitenste ellips mag echter niet onderbroken worden, waarbij men óf het witte plekje van het plaveisel (op ongeveer het midden van de rechterkant) op de koop toe neemt, dan wel dit plekje donker retoucheert.

Een juweeltje van kinderlijke expressie is: „*Wat prikken die nare grassprieten toch*". Een ideale natuurlijke achtergrond, die door haar onscherpte het raglijne haarkopje zo prachtig losmaakt. Een heerlijk boos snuitje met samengeperste lipjes, waaruit het nare grassprietje helder verlicht naar voren komt. Ik neem de wellicht iets te zware, doch in geen geval al te hinderlijke armpjes op de koop toe. De plaatsing in het beeldoppervlak en de natuurlijke, echt kinderlijke houding verdienen niet anders dan lof. Van enige geposeerdheid is geen sprake.

En steeds maar weer het voor en tegen van het vierkant formaat. Welnu, dan hebt U bij „*De 80-jarige koperslager*" een, als uitzondering, m.i. volkomen verantwoord vierkant formaat. *) Ik zou het niet anders willen hebben. De hoofdfiguur staat precies in het midden, dus compositioneel niet op de juiste plaats. Accoord! Maar het is de uitzondering die de regel bevestigt. Kijkt U eens naar die twee koperen kannen rechts en naar

Wat prikken die nare grassprieten toch.....

die zware schaduw van de koperslager op de gewelfde muur. Ik zou die niet willen missen. De man staat hier in het midden van zijn „werk". Hier constateer ik een abstracte diagonaalwerking, nl. van de twee kannen recht beneden via de gebogen slagschaduw, over de donkere pet naar de donkere linker bovenhoek. Je moet maar geluk hebben, zo'n karakteristieke figuur, zo'n werkplaats met dat prachtige lage gewelf, zulk fotografisch ideaal koperwerk tegen te komen. Maar met geluk alleen komt men er niet. Laat geluk dan 50 pct zijn, de andere helft is techniek. En die heeft de maker wel onder de knie, d.w.z. dat om zo'n positief beeld te verkrijgen, het negatief 18-karaats moet zijn. Het origineel waarnaar dit cliché is gemaakt, is een glansdruk van 18 x 18 cm. Deze opname is waard om op 50 x 50 vergroot te worden, de scherpte en de lange toonschaal laten dit zeker toe. Wellicht zullen sommigen de rechter bovenhoek volgens het bekende recept doorgedrukt willen hebben. Niet doen, zo is het natuurlijk en volkomen aanvaardbaar. Ik heb hier niets anders dan goeds van te zeggen en wil deze foto het praedicaat van „Foto van de Maand" toekennen.

J. J. HENS

*) Deze foto is geplaatst op blz. 254.

ONDERZOEK VAN

TETENAL ULTRAFIN S. F. ONTWIKKELAAR

De bekende fabriek van fotografische chemicaliën TETENAL zond de door haar in de handel gebrachte fijnkorrelontwikkelaar *Ultrafin S.F.* ter beproeving, met het verzoek in het bijzonder aandacht te willen schenken aan de invloed van deze ontwikkelaar op de effectieve emulsiegevoeligheid en de fijnkorrelige werking.

Ultrafin wordt geleverd in blikjes, die de ingrediënten in vaste vorm bevatten, t.w. twee verschillende ontwikkelstoffen, die als eerste moeten worden opgelost, waarna de inhoud van een zakje met watervrij natriumsulfiet en verdere bestanddelen wordt toegevoegd. Volgens opgave van de fabriek is gebruik gemaakt van nieuwe ontwikkelstoffen en bij een oriënterend kwalitatief chemisch onderzoek werden inderdaad reacties verkregen, welke van die der algemeen gebruikelijke ontwikkelstoffen op verschillende punten afweken. Van een verder gaand onderzoek ter identificatie werd afgezien, aangezien hiervoor geen termen aanwezig werden geacht.

De ontwikkelaar bevat geen sterk alkalische stoffen en de gebruiksoplossing heeft dan ook geen hogere pH dan ca 8,5 (colorimetrisch bepaald).

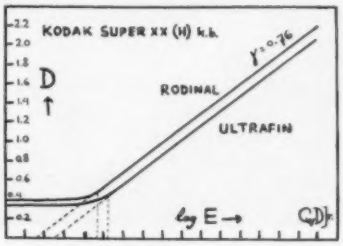

Afbeelding 1

De houdbaarheid van de gebruiksoplossing bleek zeer goed te zijn. Een hoeveelheid (in een slechts half gevulde fles, zonder aethertoevoeging) bewaarde ontwikkelaar bleek na twee maanden nog geen merkbare achteruitgang in werkzaamheid te vertonen. De gebruikte ontwikkelstoffen hebben inderdaad een goede stabiliteit, zoals bleek in enkele proefjes, waarbij de ontwikkelstoffen afzonderlijk werden opgelost en bij afwezigheid van conserveermiddel de oplossingen sterk alkalisch werden gemaakt. De meeste ontwikkelstoffen oxyderen dan in enkele ogenblikken, doch de voor Ultrafin gebruikte oxydeerden onder deze omstandigheden nog slechts langzaam, hetgeen uiteraard zeer gunstig is voor de algemene houdbaarheid.

Invloed op de effectieve gevoeligheid van de emulsie

Deze werd ten opzichte van enkele verschillende emulsies nagegaan in vergelijking tot AGFA *Rodinal* en KODAK DK-20. Rodinal is, zoals bekend, een normale ontwikkelaar, welke de normale effectieve gevoeligheid van de emulsie volledig tot uiting brengt, terwijl DK-20 een fijnkorrelontwikkelaar is, die een verlenging van de normale belichtingstijd vraagt.

Afbeelding 1 geeft de vergelijking van Ultrafin ten opzichte van Rodinal, met KODAK *Super* XX 35 mm film (Engelse fabriek) als negatiefmateriaal. Ultrafin blijkt hierbij slechts weinig bij Rodinal ten achter te staan. De verhoudingen zijn iets verschillend, al naar het systeem voor gevoeligheidsvergelijking, dat wordt toegepast en bovendien speelt de spectrale samenstelling van het licht hierbij weer een rol, zoals reeds eerder bij onderzoek van andere ontwikkelaars ook werd geconstateerd.

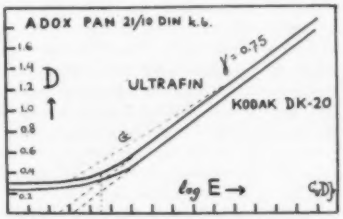

Afbeelding 2

De curven van afbeelding 1 werden bepaald ten opzichte van gloeilicht met een kleurtemperatuur van ca 2850 °K. Volgens de methode van Hurter & Driffield (inertiamethode) zou de belichtingsfactor voor Ultrafin dan 1,6 zijn in vergelijking tot Rodinal; volgens de DIN-methode daarentegen 1,25, en volgens de ASA-methode niet meer dan 1,15. Bij *kwiklicht* werden daarentegen meer afwijkende verhoudingen gevonden, nl. volgens H&D 1,7, volgens DIN 1,65 en

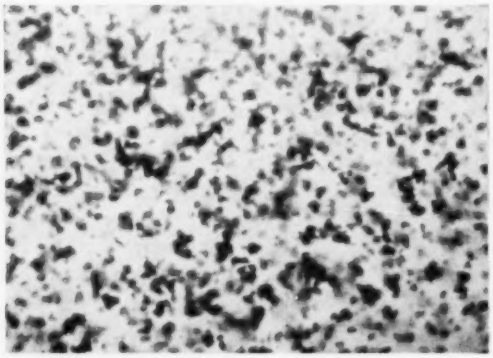

Afb. 3. Korrel van Kodak Super XX, ontwikkeld in Agfa Rodinal. Vergroting 1000 x.

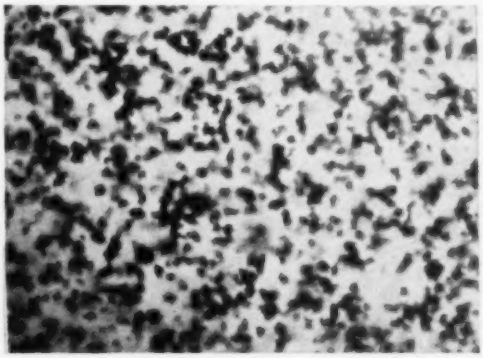

Afb. 4. Korrel van Kodak Super XX, ontwikkeld in Tetenal Ultrafin. Vergroting 1000 x.

volgens ASA-methode 2. Deze verschillen in verhouding bij gebruik van zo sterk uiteenlopende lichtbronnen berusten op de verandering in de vorm der gradatiecurve in afhankelijkheid van de golflengte van het licht.

Afbeelding 2 geeft de vergelijking van Ultrafin met DK-20, waarbij ADOX Pan 21/10 DIN kleinformaatfilm als emulsie werd gebruikt. Evenals in afbeelding 1 is met stippellijnen de aflezing van de voor de H&D- en de DIN-gevoeligheid benodigde waarden aangegeven, terwijl de met G aangeduide stippellijn de hulplijn voor het bepalen der ASA-gevoeligheid voor de bewuste curve aangeeft.

Ultrafin blijkt hier volgens de methode van Hurter & Driffield gunstiger te zijn dan DK-20; volgens de DIN-methode is de effectieve gevoeligheid bij beide ontwikkelaars gelijk, terwijl volgens ASA Ultrafin het nog net wint, zij het met een zeer gering verschil.

De verhoudingen in vereiste belichtingstijd voor Ultrafin ten opzichte van DK-20 zijn volgens de verschillende methoden: H&D 0,8 : 1, DIN 1 : 1, ASA 0,9 : 1.

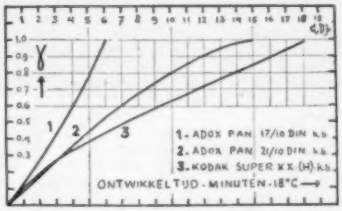

Afbeelding 7

Bij onderlinge vergelijking der vereiste belichtingstijden voor de drie ontwikkelaars op basis van de methode van Hurter & Driffield is de verhouding *Rodinal : Ultrafin : DK-20* = 1 : 1,6 : 2. Wanneer men in het rechtlijnig deel der gradatiecurve wil blijven, dan is voor emulsies, welke geen sterk doorgebogen vorm bezitten, de H&D-methode de meest bij de practijk aansluitende bij gebruik van ontwikkelaars, die geen of slechts uiterst weinig kaliumbromide bevatten, zoals met dit drietal het geval is. Werkt men daarentegen in de voet, of met emulsies, die een lang doorgebogen gebied in de gradatiecurve hebben, dan is de vergelijking op basis van DIN, of beter ASA, beter in overeenstemming met de practijk.

In practijkproeven werden uitstekende negatieven verkregen, wanneer bij daglicht belicht werd zonder enige toeslag op de voor een normale ontwikkelaar vereiste belichtingstijd in rekening te brengen, mits de raad van de fabriek wordt gevolgd om niet bij lagere temperatuur dan 20 °C te ontwikkelen. Weliswaar werkt de ontwikkelaar ook bij temperaturen tussen 16 en 20 °C heel goed, maar de effectieve emulsiegevoeligheid die bereikt wordt, kan dan enigszins ongunstiger komen te liggen.

Fijnkorrelige werking

De korreligheid, welke met *Ultrafin S.F.* bij hooggevoelige emulsies wordt verkregen, komt practisch overeen met de bij gebruik van Kodak DK-20 bereikte (bij ontwikkeling tot gelijk gamma en vergelijking bij gelijke densiteit), hetgeen door afbeeldingen 5 en 6 wordt geïllustreerd. Afbeeldingen 3 en 4 geven nog een vergelijking ten opzichte van Agfa *Rodinal*, waarbij Ultrafin een duidelijk fijnere korrel blijkt te geven, vooral wanneer men let op de *gemiddelde* korrelgrootte.

Een bijzonder fijne korrel wordt verkregen bij de nieuwe ADOX Pan 14/10 DIN kleinformaatfilm. Bij dit materiaal verkrijgt men met *Ultrafin* een even fijn korrelpatroon als bij een goede 17/10 DIN film onder vergelijkbare omstandigheden (gamma, zwarting) slechts met SEASE-III (p-phenyleendiamine-glycine) of KODAK D-25 ten koste van een behoorlijk verlies aan effectieve gevoeligheid kan worden bereikt.

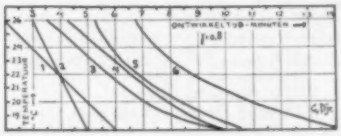

Afbeelding 8

Tijd-temperatuurcurven voor verschillende emulsies bij ontwikkeling in Ultrafin

1. AGFA Isopan FF 10/10 DIN; 2. ADOX Pan 17/10 DIN k.b.; 3. ADOX Pan 21/10 DIN k.b.; 4. GEVAERT Gevapan Microgran 27 °; 5. AGFA Isopan 17/10 DIN rolfilm; 6. ANSCO Supreme.

In practijkproeven bleek, dat in Ultrafin ontwikkelde negatieven van 21/10 DIN emulsies bij tienvoudige vergroting in een toestel met dubbele condensor op hard papier nog geen waarneembare korreling vertonen.

Ontwikkeltijden

De ontwikkeltijden, welke voor het bereiken van dezelfde gammawaarde bij verschillende emulsies vereist worden, lopen zeer sterk uiteen.

Afbeelding 7 geeft de tijd-gammacurven voor een drietal emulsies, t.w. ADOX Pan 17/10 DIN k.b., ADOX Pan 21/10 DIN k.b. en KODAK Super XX k.b. (Engelse fabriek), waaruit deze variatie in vereiste ontwikkeltijden wel zeer duidelijk blijkt.

In elk blikje Ultrafin bevindt zich echter een zeer uitgebreide tabel met ontwikkeltijden voor een groot aantal films van verschillend fabrikaat, waarbij apart is aangegeven, welke gelden voor het

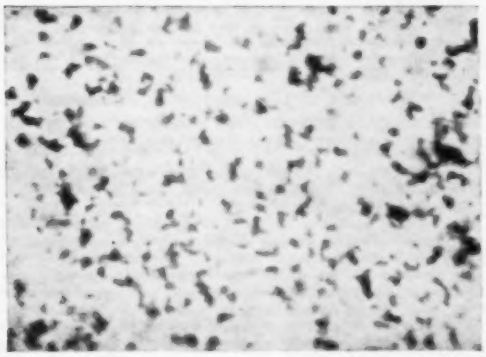

Afb. 5. Korrel van Adox Pan 21/10 DIN, ontwikkeld in Kodak DK 20. Vergroting 1000 x.

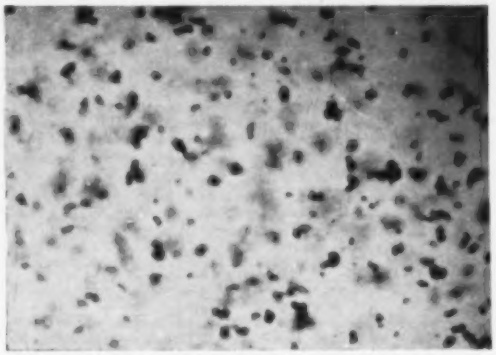

Afb. 6. Korrel van Adox Pan 21/10 DIN, ontwikkeld in Tetenal Ultrafin. Vergroting 1000 x.

bereiken van de gammawaarden 0,6, 0,8 en 1,0, alsmede bij verschillende ontwikkeltemperaturen, t.w. van 18 °C t.e.m. 26 °C.
Vooral bij hogere temperaturen worden voor *sommige* emulsies de ontwikkeltijden wel inconvenient kort, zo bv. voor PERUTZ *Pergrano* en MIMOSA *Panchroma*, waar men bij 26 °C reeds in 2½ minuut gamma 0,6 bereikt. Ook zijn er enkele emulsies, welke reeds bij 18 °C in slechts 3 minuten tijd gamma 0,6 bereiken, bv. HAUFF *Pancola* k.b.

De in de tabellen vermelde ontwikkeltijden bleken bij enkele steekproeven wel betrouwbaar te zijn. Alleen bleek bij de vermelding van GEVAERT Panchromosa 32° kleinformaatfilm een foutje (mogelijk een drukfout?); in de kolom voor 18 °C wordt voor het bereiken van gamma 0,8 een ontwikkeltijd van 8½ minuut opgegeven, hetgeen bij tweevoudige grafische contrôle met de overige tabelwaarden niet bleek te kloppen en 9½ minuut zal moeten zijn.

Temperatuurcoëfficiënten

De temperatuurcoëfficiënt van *Ultrafin S.F.* blijkt nogal groot te zijn en bovendien vrij sterk te veranderen met de aard der te ontwikkelen emulsie, zoals duidelijk gedemonstreerd wordt door het nogal uiteenlopend verloop van de curven van afbeelding 8, waarin het verband tussen ontwikkeltijd en ontwikkeltemperatuur voor een 6-tal verschillende emulsies grafisch is voorgesteld. De desbetreffende materialen zijn resp.:

1. AGFA Isopan FF 10/10 DIN (Westzone)
2. ADOX Pan 17/10 DIN k.b.
3. ADOX Pan 21/10 DIN k.b.
4. GEVAERT Gevapan Microgran 27°
5. AGFA Isopan 17/10 DIN rolfilm (Westzone)
6. ANSCO Supreme k.b.

Het is derhalve wel nodig om zeer nauwkeurig op de juiste ontwikkeltijd in verband met de temperatuur te letten teneinde het gewenste resultaat te kunnen bereiken. Dit geldt vooral voor die materialen, waarbij de ontwikkeltijden nogal kort zijn.

Verdere gegevens

De door de fabriek in de tabellen opgegeven ontwikkeltijden gelden voor tanks met een minimuminhoud van 150 ml en voortdurende beweging, bij gebruik van verse ontwikkelaar. Wanneer slechts af en toe bewogen wordt, moeten de opgegeven ontwikkeltijden 10 pct verlengd worden. De verlengingsfactoren voor de gebruikte ontwikkelaar zijn resp.:

2e film: 1,1 x
3e „ 1,2 x
4e „ 1,3 x
5e „ 1,5 x
6e „ 1,75 x
7e „ 2 x

Met 7 films is de ontwikkelcapaciteit van de 600 ml oplossing, welke van één blikje Ultrafin verkregen wordt, uitgeput.

Conclusie

De TETENAL *Ultrafin* S.F. ontwikkelaar is een goede fijnkorrelontwikkelaar van gelijke klasse als DK 20, die echter in verhouding tot de laatste over het algemeen veel kortere ontwikkeltijden vraagt. De effectieve emulsiegevoeligheid wordt slechts in zo geringe mate verlaagd, dat men onder normale omstandigheden van het in rekening brengen van een verlengingsfactor der belichtingstijden kan afzien. (Bij kwiklicht is het raadzaam een verlengingsfactor van 1,5—2 maal in rekening te brengen.)

De houdbaarheid van de gebruiksoplossing is zeer goed, ook in niet geheel gevulde flessen, terwijl de uitputtingsmogelijkheid gunstig is: 7 films in 600 ml oplossing. Hierop gelet is dan ook de grote fabrieksverpakking voor 7,5 liter en meer verantwoord te achten.

C. VAN DUIJN Jr.
A. M. Tech. I. (Gt-Brit.), F.R.M.S.

•

In de Verenigde Staten maakt men melding van een nieuwe drager voor film, die zowel de zo uiterst brandbare nitrofilm als de acetaatdrager zal verdringen. Het gaat hierbij om een product van Du Pont, en wel het reeds voor de textiel bekende Dacron, een polymerisatieproduct van ethyleenglycol en dimethylterephtalaat. Dit materiaal zou veel maatvaster zijn en ook bij zeer lage temperaturen zich gunstig gedragen. Het is ook taaier en nog minder brandbaar dan acetaat. De lichtdoorlaatbaarheid is zeer groot.

PHOTOFLUX PF 3

Nu dit dwergpitje — dwerg naar afmeting en dwerg naar prijs — definitief in de handel is voor 40 cent, en dus het flitsen daarmee een punt van overweging gaat worden, lijkt het ons goed nog even enkele gegevens te publiceren. De maximum lichtstroom is iets minder dan van de PF 14, want dit lampje is bedoeld voor flitsen tussen 2 en 4 meter. Dan voldoet het echter ook uitstekend. Het is lager in prijs door diverse constructievereenvoudigingen.
Ook de andere lampen van de Photoflux-serie zijn in prijs verlaagd en wat ons betreft: zij kunnen niet laag genoeg komen.

Technische gegevens

Totale lichthoeveelheid in visuele lumenseconden	5.500
Maximum lichtstroom in lumen	500.000
Maximum tijd in milliseconden	20
50 pct flitstijd in milliseconden	8
50 pct vertragingstijd in milliseconden	16
Ontsteekspanning	3—30 Volt
Maximum ontsteekstroom	0,4 Amp.
Ballon-diameter	22 mm
Totale lengte	50 mm
Kleurtemperatuur	3800° Kelvin

Belichtingsgegevens

Voor gesynchroniseerd flitsen gelden onderstaande richtgetallen (richtgetal is afstand in meters x diafragma):

Filmgevoeligheid	1/250 sec	1/100 sec	1/50 sec
15/10—17/10 DIN (20— 32 ASA)	10	15	20
18/10—20/10 DIN (40— 64 ASA)	15	20	30
21/10—23/10 DIN (80—125 ASA)	20	30	40

Zie verder belichtingstabel op de doosverpakking van de PF 3.
De maximum lichtstroom van de PF 14 bedraagt 800.000 lumen.

FILMS EN FILMSTRIPS VAN KINOTECHNIEK N.V.

Kinotechniek is een firma die zich bemoeit met alles wat met projectie te maken heeft.
Zo heeft men óók een zeer belangrijke afdeling voor de verhuur van geluidssmalfilms (waarover we t.z.t. nog inlichtingen zullen geven), en zo heeft men er nu weer de import van filmstrips en korte smalfilms (8 en 16) aan toegevoegd.
Eerst die filmstrips: ze zijn van de G-B, van de Gaumont British — Arthur Rank Organisation. Verkrijgbaar in zwart-wit en in technicolor, en goedkoop zijn ze niet. Maar hoe verzorgd zijn de series! We zagen er enkele en kregen verder een uitvoerige catalogus vol plaatjes mee om volgende nummers uit te kiezen. Ze zijn voornamelijk bedoeld voor het onderwijs en de voorlichting, ook vooral voor het godsdienstonderwijs; ze worden dus voornamelijk geleverd aan scholen, instituten, patronaten, Zondagsscholen en zo meer.
Ons troffen (maar elk heeft zo zijn eigen voorkeur): The Story of the Ship — Iron into Steel — Tea Estate — Sticklebacks and Frogs (speciaal voor de jongsten) en nog andere.
G-B geven óók „Instructional Films" uit, op 16 mm, al dan niet met geluid. Ze hebben ongeveer dezelfde onderwerpen tot grondslag als de strips; en op elk onderwijsgebied vindt men belangwekkende titels. En verder van G-B: de Movie-paks; films in 8- of 16-formaat, en zowaar ook nog op 9½. Met of zonder geluid; in zwart-en-wit of technicolor. Men heeft er o.a. de oude Chaplin-films bij, nu met een geestig muziekje nagesynchroniseerd. Verder een serie plezierige films voor kinderen; en bij de „cartoons" een speciale vriend van ons: Rollo de Eekhoorn.

VOOR ALLE WERKNEMERS MINSTENS EEN WEEK VACANTIE

Door het College van Rijksbemiddelaars is een beschikking vastgesteld, waarin een verplichte minimum-vacantie van één week wordt ingevoerd voor alle werknemers.
Deze nieuwe regeling is dus in de eerste plaats van belang voor werknemers op kleinere kantoren of in winkels, wier arbeidsvoorwaarden vaak niet bindend vastgesteld zijn.
De regeling houdt in dat deze werknemers elk jaar ten minste recht hebben op een week aaneengesloten vacantie, mits hun dienstverband op 1 Juli van het lopende jaar ten minste één jaar heeft geduurd. Verder bepaalt de regeling op hoeveel vacantie de werknemer recht heeft bij vertrek. Bestaande individuele regelingen, die gunstiger zijn, moeten worden gehandhaafd.
De regeling trad in werking op 11 Augustus jl. Zij heeft geen terugwerkende kracht en geldt dus alleen voor bestaande arbeidsverhoudingen.

DE WESPENDIEF

Het was in de tweede helft van Juli 1952, dat een mijner kennissen mij berichtte, dat hij ergens in Twente een nest had gevonden van een Wespendief, en mij uitnodigde om een en ander te komen fotograferen.
Daar deze vogel betrekkelijk zeldzaam in Nederland broedt, was mij dit wel de moeite waard, en zo fietste ik dan op een zonnige Zaterdagmiddag naar de afgesproken plaats waar wij elkaar zouden ontmoeten. Onderweg had ik al zo nu en dan naar de lucht gekeken, want het zonnetje ging dikwijls schuil achter de wolken. Het bleef echter bij een dreiging en na ongeveer twee uren fietsen, ontmoette ik mijn kennis, die mij met een vriend stond op te wachten.
Op weg naar de plaats waar het nest zich bevond, vertelden zij mij, dat ze de vogels al geringd hadden en dat de vogels nu ongeveer vijf en een halve week oud waren.
Het werd toen wel spannend, want de mogelijkheid was niet uitgesloten dat ze uitgevlogen waren en ik voor niets was gekomen.
Aan de rand van een terrein, begroeid met jong loofhout, lieten we de fietsen achter en gingen lopend verder. Dit was ook wel zeer noodzakelijk, want ik heb zelden zo'n woestenij gezien. Opslag van ongeveer drie meter hoog loofhout met daartussen een netwerk van braamranken. Dan weer over een wal klimmend en dan weer eens door modder tot over de enkels, bereikten we na ongeveer een kwartier een alleenstaande eik temidden van deze wildernis, waarin zich het nest bevond.

De kijkers werden ter hand genomen en na enig observeren bleek, dat we niet voor niets waren gekomen. Met behulp van een lang touw werd ik naar de onderste tak gehesen vanwaar ik gemakkelijk verder kon klimmen.

Toen ik zo hoog was dat ik in het nest kon kijken, wachtte mij een prachtig schouwspel. Beide jongen, die bijna zo ver waren dat ze uit konden vliegen, stonden met open snavels en wijd uitgespreide vleugels in het nest. Druppels blanke honing blonken aan hun snavels, iets wat bij geen enkele andere roofvogel voorkomt. Aan hun houding kon ik wel merken dat ik niet welkom was, en het geheel gaf mij dan ook het idee van: „Moeder is niet thuis en we mogen geen vreemden binnen laten".

Terwijl ik daar vol bewondering zat te kijken, zorgde een der ouders nog voor de sensatie, toen hij met de snavel vol honingraat tot op ongeveer een meter boven mijn hoofd neerdaalde, om weer onmiddellijk op te vliegen toen hij mij ontdekt had.

Nadat ik mij zo goed mogelijk had geïnstalleerd, gaf ik een seintje naar beneden en haalde met een touw de camera naar boven.
De oude liet zich niet meer zien, maar zijn geregeld klinkende „Kliii, Kliii" bewees dat hij wel in de buurt bleef.

De omstandigheden voor de opnamen waren zeer ongunstig. De afstand tot het nest was niet te regelen en de zon scheen pal in mijn gezicht. Daar de vogels in hun schrikhouding bleven staan was het niet mogelijk een serie verschillende opnamen te maken.
Opvallend was de grote voorraad raten die de gehele bodem van het nest bedekte. De Wespendief voedt zich hoofdzakelijk met Hommel- en Wespenlarven uit de nesten die hij uitgraaft. Hij doet zijn naam dan ook alle eer aan.
Jammer genoeg wordt hij door jagers en jachtopzieners vaak aangezien voor een Buizerd, welke wel eens bij hoge uitzondering een jong konijntje of een jong fazantje pikt en die, alhoewel hij bij de wet beschermd is, niet erg geliefd is bij het toezicht houdend jachtpersoneel. De Wespendief zal de wildstand absoluut geen schade berokkenen.
Na enige opnamen te hebben gemaakt klom ik naar beneden.
Vaarwel jongens, ik hoop jullie nog dikwijls door de Hollandse luchten te zien vliegen.

J. FLORIJN

OPGAVE VAN NATIONAAL INGESCHREVEN HANDELSMERKEN VOOR DE FOTOBRANCHE

samengesteld door Van der Graaf & Co.'s Merkenbureau N.V., *Amstelstraat 14—18, Amsterdam C. Dit Bureau verstrekt aan lezers, mits onder vermelding van ons blad, kosteloos volledige copie van een in de hieronder afgedrukte rubriek vermeld depôt, hetwelk hen interesseert.*

Verzetstermijn tot 27 Juni 1952.
Pares, 110729, C.V. Ned. Technische Industrie E.N.O.T., N.Z. Voorburgwal 290, Amsterdam, brilleglazen.

Verzetstermijn tot 23 Juli 1952.
Fotografie en optiek (incl. apparaten, toebehoren en hulpmiddelen).
b.m. *Staalmeester*, 110871, J. J. Alewijn, Banierstraat 33 c, Rotterdam, fijne gereedschappen voor optiekzaken.

b.m. *Stereo-Realist*, 110933, David White Co., 313, West Court Street, Milwaukee 12, U.S.A. Stereoscopische camera's en fotografische uitrustingen en hulpapparaten daarvoor.

MONOPHOTO, 111054, The Monotype Corp. Ltd. 56, Lincolns Inn Fields, Londen W.C. 2. Fotografische lenzen, lichtgevoelige platen en films

SANA SUN, 111084, Oostwoud Fabrieken, Maliesingel 20, Utrecht, optische instrumenten.

Verzetstermijn tot 26 September 1952.
Planocop, 111153, May & Baker Limited, Dagenham, Essex, Engeland, chemische producten voor fotografische doeleinden e.d.
b.m. *Opticultura*, 111181, Ogen-Service Opticien Stork, Middenweg 55, Amsterdam-O., drukwerken e.d., betrekking hebbende op de optische wetenschap en kunst.
b.m. GePe, 111186, Gebr. Prins Optische Magazijnen, Leidsestraat 68, Amsterdam, brilmonturen, brilleglazen, kijkers, barometers e.d.

Verzetstermijn tot 23 December 1952.
Multiblitz, 111885, Fa Dr K. Heynderickx, Hugo de Grootstraat 17a, Den Haag, fotografische, cinematografische en electrotechnische apparaten.
Dektol, 112058, Kodak Pathé S.A., Française, 39, Avenue Montaigne, Parijs, chemische producten voor de fotografie.

Uit het Rariteitencabinet

De overigens zeer matige foto, die hier getoond wordt is niet een nieuw soort stal, waar zowel koeien als herten worden verzorgd, doch een bewijs, dat deze nare zomer ook een droge dag moet hebben gehad. Hier is nl. de bliksem gefotografeerd, doch zonder lens. Hoewel het mogelijk is, dat deze mooie vonkjes in de camera ontstonden, is het waarschijnlijker, dat het in de donkerekamer is gebeurd. Indien de film nl. kurkdroog is, kan bij snelle verplaatsing in de camera

(bv. de automatische Rollei en vele kleinformaatcamera's) electrische lading door wrijving ontstaan, liever gezegd: door het snel van elkaar verwijderen van twee eerst op elkaar liggende oppervlakken. Als de lading groot genoeg is, vindt een spontane ontlading plaats (sproeien), die men niet behoeft te zien om toch zijn sporen op het emulsievlak achter te laten. Hier is waarschijnlijk sprake van een kurkdroge rolfilm en dito papierband, die in één roets van elkaar gescheiden werden. Bij zo'n gelegenheid hoort men eenzelfde knisteren als wanneer de kam door droog haar getrokken wordt. Dus: kalmpjes aan, daarmee. Langzaam doen, dan springt het vonkje niet.

•

REPOLISAN

Er zijn langzamerhand zoveel middeltjes en recepten gekomen in de fotografie dat men er wel eens het een en ander van vergeet.
Zo werd ons van verschillende kanten gevraagd naar de naam van een vloeistof, waarmee men bekraste filmnegatieven weer bruikbaar zou kunnen maken voor de drukkast of de vergroter. Eén van deze vragenstellers vertelde er zelfs bij, dat het middel Ripolin zou heten. Maar Ripolin is een bekende verfsoort; het middel dat hier bedoeld werd heet *Repolisan*; het wordt vervaardigd door de bekende Tetenal-Photowerke in Berlijn, terwijl Boas, Amsterdam, het importeert.
Het is een pracht-middel; maar men moet even enige handigheid krijgen in het gebruik er van. Men zal eerst wat moeten gaan oefenen met waardeloze filmstroken. Hoe langer de film is, des te moeilijker is het om de vloeistof er egaal op te brengen. Stroken kleinformaatfilm van 36 opnamen zal men dan ook in minstens twee of drie delen moeten scheiden. En een andere waarschuwing: Repolisan is vuurgevaarlijk. Niet roken bij het gebruik ervan. Ook moet men vooral zorgen dat het negatief stofvrij is, en absoluut droog.
Maar verder is het „repoliseren" een dankbaar werk! Wij hebben er zéér frappante voorbeelden van gezien.

•

In de V.S. doet de electronische flits met „slaaf"-flitsers zijn intocht. Alleen de hoofd-flitser werkt in contact met de sluiter, alle overige verlichtingseenheden „gaan" simultaan „af" door middel van een ingebouwde fotocel. Men herinnert zich, dat wij reeds enkele jaren terug een schema van zulk een „slaaf" gegeven hebben.

UITSLAG

FOTO-kleinformaat-wedstrijd

AUGUSTUS 1952

Onze verwachtingen, dat het aantal deelnemers in de topklassen niet groot zou zijn, is inderdaad opgegaan. Wij verwachtten dit, daar er een duidelijke tendens is in deze categorieën, het kleine formaat te verruilen voor een iets groter, en zeer zeker maakt men het zich daarmee gemakkelijker. Dat daarom het een nog niet voor het ander behoeft onder te doen, is overigens in deze wedstrijd voor ons wel weer bewezen, want er is zeer veel gaaf werk bij; we zouden welhaast willen zeggen: juist hier is zo grote aandacht nodig om een glad korrelpatroon te bereiken, dat men hier volhield, terwijl men meent het in de grotere negatiefformaten niet zo nauw te hoeven nemen, waardoor ons soms een korrel voorgezet wordt die kráákt tussen de kiezen; aandachtsverslapping dus.
De beoordeling geschiedde ditmaal door Hanni Brinkgreve, Hille Kleinstra en D. Helfferich, en we kunnen U verzekeren, dat het een moeilijke keuze was, vooral in Juniores en Seniores. De uitslag is als volgt:

BABY-BOX KLASSE

Een *eerste prijs* voor een heel fijn gestemd haventje van *C. E. A. Vermeulen* in Schiedam, en de *tweede prijs* voor grappige paardenbeeldjes („kleinbeeldjes") van *W. P. Heybloem*, Amsterdam. Beide goed gaaf van technische behandeling.

JUNIORES

De *eerste prijs*, een heel moeilijke keus, die ten slotte viel op de Zwarte Stern van *G. Luijendijk* in Maassluis; mooi, zeer actief gefotografeerd werk. De *tweede prijs* zat hem op de hielen, en gaat, vooral om de Judaspenning — mooie vlakverdeling, uitstekende grijzen — naar *A. T. Potjer* in Haarlem. De *derde prijs* is voor *J. A. Kosters* in Zierikzee, om dat meisje met de appel (korrelloos op glanzend papier) en *eervol vermeld* moeten worden *J. v. d. Wijngaarden* in Diest (portret) en *G. H. L. Hulscher* in Amsterdam.

SENIORES

Hier moest ook de originaliteit de doorslag geven en met die extra-facet verwierf *N. T. Heerkens* in Haarlem de *eerste prijs*, vooral met die drankflessen onder het ijs.
Heel goed werk zond *mej. I. v. d. Burgt*, Amsterdam, en haar pistefoto's bezorgen haar dan ook de *tweede prijs*. Dezelfde prijs gaat naar *mevr. Van Rijn-Marres*, Amsterdam, voor een heel gaaf portret van een oude heer.
De *derde prijs* heeft *Frater M. Liduinus*, Utrecht. Dit is een zeer interessante foto, doch met het mee-copiëren van een fijn gaaspatroon — hoewel verantwoord — introduceerde hij hier een element, dat de kwaliteiten als kleinformaat foto moeilijk te beoordelen maakte.
Eervolle vermelding verwierven *Th. du Marchie Sarvaas*, Djember, en *J. Schimmel*, Goor.

GEVORDERDEN

Eén prijs, een *eerste*, voor *J. G. Beckman* in Treebeek, en wel vooral om zijn technische foto, waarbij ook zijn kamerinterieur kwaliteiten heeft.

VAKKLASSE

De trouwe inzender, *J. L. du Parant* in Dordrecht, gaf bewijs dat de korrel iets is, dat hem geen zorgen meer baart. Zijn kerkinterieurs waren beslist de *eerste prijs* waard.

•

Zonnesteek. Een Amerikaanse fotohandelaar trachtte zijn cliënte duidelijk te maken dat zij de totale zonsverduistering niet fotograferen kon. Zij antwoordde opgewekt: Ik wel, ik heb nog een flitslampje.

Wie wel eens Ektachromes ontwikkeld heeft, weet dat hij een ingewikkeld spelletje met de klok speelt. Men moet steeds op de tijd letten. Kodak Color Notes 2-1951 vertelt van Wallace Berry, die het gezicht voor het gehoor verwisselde, en tevoren zijn taperecorder netjes besprak, met waarschuwingen als het einde naderde, enz., en natuurlijk met de stopwatch er bij. Hij werkt nu al maanden achtereen, terwijl hij nauwkeurig de bevelen van zijn eigen stem opvolgt.

Uitbleken niet. John van Druten is een Amerikaan en schrijft toneelstukken. Zijn laatste oeuvre was: „Ik ben een camera". Hij laat de acteur zeggen: Ik bekijk het leven als het geopende camera objectief, gevoelig, onpersoonlijk, nauwkeurig. Eens komt de dag dat alles ontwikkeld, afgedrukt en gefixeerd wordt.

Met genoegen geven wij op de hierna volgende bladzijden het woord aan de heer Nobel, die het niet laten kon ook aan het cijferen te gaan en tot een aardige conclusie kwam wat de scherptediepte betreft, als wij de dingen van heel dichtbij gaan fotograferen. Hij is evenwel niet een dorre cijfertaar, maar ook zeer gevoelig voor het schone in de wereld van het kleine; uit de zeer grote collectie foto's, welke hij zond, was het voor ons moeilijk kiezen. Doch het aantrekken van een tweede modern technisch hulpmiddel, de electronische flits, geeft bovendien een zeer interessante documentatie. Getuige de hierboven geplaatste landing van een Meikever. P. J. Wiersma maakte deze op Isopan FF met electronische flits 1/5000 sec uit de hand. Verdere gegevens: Leica-Novoflex, Xenar 15.5 cm, diafragma 16.

KLEINE VOORWERPEN DICHTBIJ

Problemen bij het opnemen van kleine planten, bloemen, enz. Grafieken voor de snelle afleezing van scherptediepte, belichtingsfactor, flitslampafstanden, enz., voordat het model door warmte bezwijkt of van stand verandert. Vergelijkingen der prestaties tussen verschillende formaten.

Hebt U wel eens kleine plan'en of bloemen gefotografeerd, en bezweken ze ook zo gauw door de warmte der lampen? Terwijl we bezig zijn met het uitzoeken van de benodigde belichtingstijd, scherptediepte en belichtingsfactor, is onze patiënt veelal bezweken, of heeft een andere stand aangenomen. Kruidachtige planten bewegen zich onder invloed van warmte sneller dan we denken!

Wat hieraan te doen? Wel, ik dacht zo, dat het mogelijk moest zijn grafieken te maken waaruit we snel onze gegevens konden aflezen, opdat dit tenminste een minimum aan tijd kost. Een eenvoudige grafiek maken van de bekende scherptediepteformules lu'st echter beslist niet. O, U dacht misschien aan een uitbreiding van de bekende scherptediepte-cirkels? Neen, dat gaat moeilijk, want voor onze korte afstanden wordt de fout, die ze bezitten, te groot.

Het hele geval begon met het bekende „kaarsje" van de paardenbloem, toen ik dit eens met een loupe bekeek. De zaadjes er van bezitten elk hun eigen parachute; denk eens aan wat een fantastische foto daar van te maken zou zijn. Was het maar groter! Daar plantkunde ook mijn belangstelling heeft, vond ik al spoedig een andere plant met een groter „kaarsje", de boksbaard of gele morgenster (Tragopogon pratensis). Niettegenstaande dit kwam er van de foto niet veel terecht. Niet scherp genoeg. Of het nu van het gedreun van de vrachtauto's kwam, of door andere storingen, ik weet het nog niet. In elk geval was dit de aanleiding tot het nader uitpluizen van nieuwe vereenvoudigde formules voor scherptediepte, die grafisch gemakkelijk kunnen worden voorgesteld. De zaak hiermee is, dat er zoveel veranderlijke grootheden in zo'n formule zitten, dat je op papier geen plaats meer over hebt om ze onder te brengen. De vereenvoudiging die ik in mijn nieuwe formule voor de totale scherptediepte heb aangebracht klinkt U misschien wat al te radicaal in de oren, doch ze is het niet, voor zover het dit gebied van kleine voorwerpen betreft. Ik heb namelijk de hele brandpuntsafstand uit de formule laten verdwijnen. Ja, het is zo, haar invloed hier kan geheel verwaarloosd worden.

Links: Opengesprongen zaad van de Reigersbek — 6 x 6 Reflex met balg, FP 5 in metol pyro, d = 45. — Boven: Dauwnetel — Reflex Korelle met balg, Panatomic in Microdol, d = 32. Foto's F. Nobel. — Onder: Meikever — Leica Noroflex en instelbalg, Isopan FF, electron flits 1/5000 sec uit de hand; d = 11. Foto P. J. Wiersma.

Paardenbloemzaad op wel zeer fraaie wijze gefotografeerd met een 9 x 12 camera op vlakke Panatomic film; ontwikkeld in Microdol; d = 36. Foto F. Nobel, Amerongen.

Zaad Reigersdaktje — 6 x 6 Reflex Korelle met balg. Microgran rollfilm. 15 sec. d = 45. bellfactor 8. Opgenomen met gewone lampen. De gekrulde snavel is hygroscopisch, en dient er voor het zaad door de wisselingen van vochtgehalte de grond in te boren. Door verwarming der lampen beweegt deze krul zich iets. Flitsen zou hier scherper resultaat gegeven hebben. Het zaadje is ongeveer 15 mm groot. Foto F. Nobel, Amerongen.

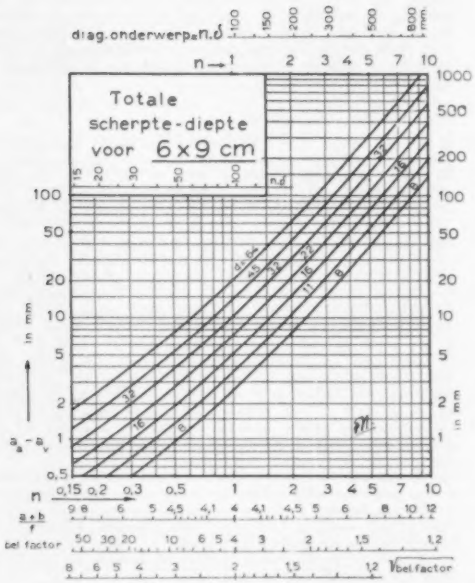

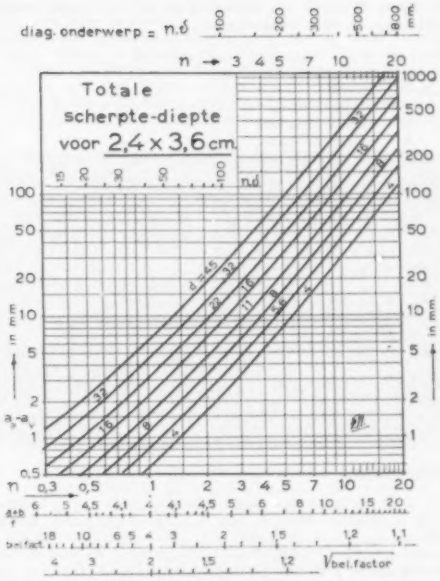

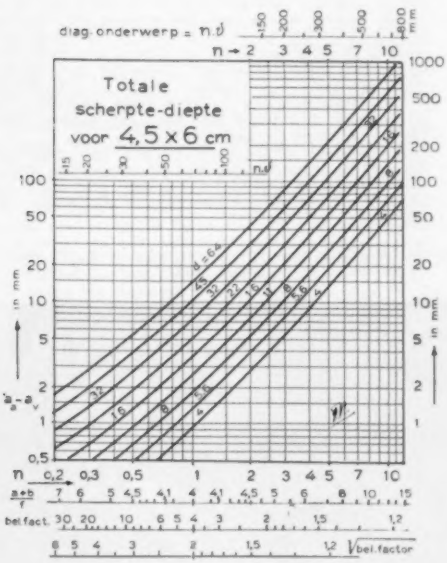

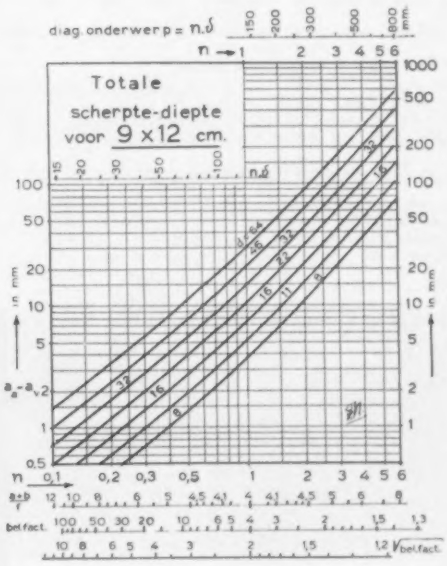

Snel en zeker gegevens voor opnemingen van kleine voorwerpen dichtbij. Stel de camera in en meet de afstand tussen film en instelpunt; deel deze door de brandpuntsafstand en zoek dit getal in de schaal $\frac{a+b}{f}$ op; bij een vergrote opneming links van schaalpunt 4, bij verkleining rechts hiervan. Leg op de grafiek evenwijdig aan de verticale verdelingen door het gevonden punt een liniaaltje en ge leest elk gewenst gegeven af: scherptediepte bij verschillende diafragma's, belichtingsfactor, correctie voor de afstand van de flitslamp, verkleiningsmaat en ook de grootte van Uw onderwerp als de diagonaal van een hier omheen gedachte rechthoek, n.δ. Met behulp van dit getal kunt ge van de ene grafiek naar de andere „overstappend" nagaan welke scherptediepte en andere gegevens er voor dat andere formaat zullen ontstaan, voor hetzelfde onderwerp.

DE FORMULE

Voor degene die zich er voor interesseert geef ik hier de vereenvoudigde formule voor de totale scherptediepte:

$$a_a - a_v = \frac{n.\delta}{600} (n + 1) . d$$

waarin

n = verkleiningsmaat
δ = diagonaal negatief
d = relatief diafragma
a_a en a_v = achtergrens en voorgrens van scherptegebied.

Door deze vorm met de theoretische te gaan vergelijken kunnen we een heel poosje zoet zijn, doch dat zullen we hier maar niet doen. Iets moet ik toch even opmerken. We zien, dat de scherptediepte bij zeker formaat (δ = constant) alleen van de verkleiningsmaat n en het diafragma d afhankelijk is. Met de instelafstand hebben we hier niets te maken; er wordt alleen met de verkleiningsmaat of beter met grootte van het onderwerp gerekend. Deze onderwerpgrootte komt als de diagonaal van een om het onderwerp gedachte rechthoek, die bij afbeelding precies samenvalt met het negatiefformaat, voor als het product n.δ. Voor de toepassing verwijs ik verderop.
De hier toegepaste scherpte — verstrooiingsvlek — is zo groot mogelijk gekozen, dat is dan als contactdruk scherpte. Mocht iemand met minder tevreden zijn, dan kan hij één diafragma groter nemen. Voor het kleinformaat is dan de normale scherpte 1/30 mm en bij één diafragma groter 1/20 mm; bij de andere formaten naar verhouding van de diagonalen.

DE GRAFIEKEN

Het is altijd een langdradige geschiedenis zoiets uit te leggen, voordoen is veel eenvoudiger. Aldus zo kort mogelijk. Beginnen we met de linkerbenedenhoek van de grafiek. De pijlen geven naar boven toe de verdeling voor de scherptediepte en naar links die voor de verkleiningsmaat n aan. De horizontale lijnen geven dus met een verdeling naar boven de scherptediepte met schalen links en rechts en de verticale lijnen van links naar rechts met schalen onder en boven de verkleiningsmaat. Dan zien we voor verschillende diafragma's een zwak gekromde lijn aangegeven. Verder zijn er verschillende „bijschalen", waarvan die voor $\frac{a+b}{f}$ de belangrijkste is, omdat we hiermee de grafiek kunnen „binnenstappen".
Dat gaat zo. We hebben onze camera opgesteld en scherpgesteld op het model, gereed voor de opneming. Nu nemen we een duimstok en meten de afstand van filmvlak tot het punt waarop we scherpstelden, delen deze afstand door de brandpuntsafstand en vinden zo $\frac{a+b}{f}$. Deze uitkomst zoeken we dan in de schaal op en leggen door dit punt evenwijdig aan de verticale verdeling een liniaaltje. De liniaal snijdt dan de diafragmakrommen, waarbij we dan op linker of rechter schaal de scherptediepte kunnen aflezen, die daarbij behoort. Verder zijn natuurlijk ook de andere gegevens meteen af te lezen. Het zal duidelijk zijn dat een klein diafragma altijd — theoretisch — een grotere scherptediepte zal opleveren, doch we moeten hiermee voorzichtig zijn. Het scheidend vermogen van een objectief wordt bij zeer kleine openingen slechter, waardoor de algemene scherpte vaak sterk achteruit loopt. Bij oude objectieven kan men vaak wel tot 90 diafragmeren, maar zo'n opneming zal slecht vergroot kunnen worden. In die dagen werd ook weinig vergroot en voor een contactdruk is zo'n negatief heus nog zeer goed. Bij moderne objectieven ligt het beste scheidend vermogen zo tussen 5.6 en 11 en zijn de verschillen voor de andere diafragma-waarden vaak niet zo heel groot. In elk geval komen er geen onbruikbare kleine waarden meer op voor. Wie echter met oudere objectieven werkt zal goed doen eens na te gaan hoeveer hij kan gaan. Probeer eens 64, 45 en 32 op een zaadpluis.
Het zal opgevallen zijn dat de schaal $\frac{a+b}{f}$ een kleinste waarde van 4 bezit juist onder n = 1. Dat klopt, want bij opneming op ware grootte is de afstand tussen voorwerp en filmvlak juist vier brandpunten groot. We moeten er dus op letten of we met een vergroting of verkleining van ons model te doen hebben: bij vergroting links en bij een verkleining rechts van de 4 „binnenstappen".

Sommige in de handel voorkomende speciale toestellen bezitten een schaal, die direct de verkleiningsmaat (vergrotingsmaat) — deze begrippen zijn omkeerbaar! — of zelfs wel de belichtingsfactor aangeven. In dat geval zijn we veel vlugger klaar, want dan geen gemeet, maar direct met het afgelezen gegeven — verkleiningsmaat of belichtingsfactor — naar de overeenkomstige schaal van de grafiek en de rest volgt weer.

PRACTISCHE TOEPASSING

Ik heb een Reflex Korelle camera aan een grotere gemonteerd en daar een 18 cm lens opgezet. In fig. 2 zien we een afbeelding van het geval. Opgemeten afstand a + b = 73 cm en dan wordt $\frac{a+b}{f} = \frac{73}{18} = 4.05$; het was een lichte verkleining. In de grafiek voor formaat 4½ x 6 cm (ik reken het formaat 6 x 6 cm als 4½ x 6) vinden we dan bij d = 45 een scherptediepte van 15 mm en bij d = 64 van 20 mm; verder een belichtingsfactor van 9.2.
We zien op de foto de opneming van een klein opengesprongen zaad. We hebben hier te doen met een moeilijk geval, een grensgeval, want we zouden liefst meer scherptediepte hebben. Wat staat ons te doen in zo'n geval? Ik maakte deze opname met d = 45 en d = 64, de laatste bezat een te slechte algemene scherpte. Dit objectief deed het dus niet bij 64, maar wel bij 45. Wanneer we echter de camera wat verder weg hadden gezet tot n = 2, dan zou het te proberen zijn of bij d = 45 nog voldoende scherpte na vergroting verkregen zou worden. Een andere oplossing zou zijn een ander en wel een kleiner negatiefformaat te kiezen, indien mogelijk. Hierop kom ik straks nog terug, bij de keuze van het formaat.
Op de foto zien we een soort dambord liggen, een stevig wit papier, waarop zwarte en witte velden zijn aangebracht. Het model zelf is te klein om bemeten te worden en daarom houden we dit dambord dicht bij het model en meten met onze electrische belichtingsmeter het licht dat hiervan afstraalt. In ons voorbeeld maten we bij d = 32 een tijd van 2½ seconden of bij d = 64 10 seconden. De belichtingsfactor 3.2 brengt dit dan op 32 seconden.
Letten we nog even op de opstelling. De Reflex Korelle is om zijn as draaibaar aan de grote camera bevestigd. Zie de scheve stand op de foto. Dit draaien is van zeer groot gemak bij het uitzoeken van de compositie, want al kan het kleine model wel iets versteld worden, staat het ongeveer goed, blijf er verder dan maar gerust af; het is weer een heel gepruts om het weer in een andere stand goed te zetten. Mocht het model dan scheef staan, geen nood, de camera kan draaien zonder dat opnieuw scherpgesteld moet worden. Ons model, een zaad van de reigersbek, zit met een prop krantenpapier in een reageerbuisje geklemd en kan zo zonder het steeltje te kneuzen in elke stand gezet worden. Het water niet vergeten!, anders ligt het door de warmte der lampen zo in zwijm.
Een belichtingstijd van 32 sec is voor zulke kleine onderwerpen als hier wat lang. Er bestaat alle kans dat er onscherpte ontstaat door verkeerstrillingen of bewegen van het model door warmte van het licht. We zijn hier dan ook aangewezen op de flitslamp voor zulke onderwerpen.

Opvliegende Meikever — Leica Novoflex en balg, Isopan FF, electron. flits 1/5000 sec, d = 16, uit de hand, Foto P. J. Wiersma

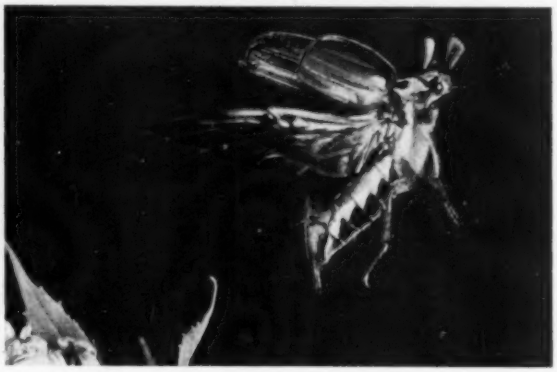

Tabellen voor flitslampafstanden geven bij 1 m een diafragmawaarde die gelijk is aan het flitsgetal, dat dan het product is van afstand in meters maal het relatieve diafragma. Laat dit in ons geval 16 zijn voor een PF 14 lamp en daar het diafragma 64 was, zouden we een lampafstand van 25 cm moeten nemen, welke eerst nog voor de belichtingsfactor gecorrigeerd moet worden. Dit doen we door de afstand door de wortel van de belichtingsfactor te delen. De waarde hiervan vinden we in de onderste schaal van de grafiek, in dit geval

$$1{,}8: \frac{25}{1{,}8} = 14 \text{ cm.}$$

Het lijkt een onmogelijk kleine afstand, zult U zeggen, doch door van een kleine reflector gebruik te maken zal het best gaan en in elk geval goedkoper zijn dan een grotere lamp die dan verder af komt te staan. Denk om een goede lichtkap op de lens! De afstanden voor PF 25 en PF 56 zouden worden 20 en 28 cm. Voor het diafragma 45, dat ik zou aanbevelen, worden de afstanden $\sqrt{2} = 1{,}4$ maal groter, dus 20, 28 en 40 cm voor PF 14, 25 en 56. Wie in het bezit is van een *electronische flits* zal de lampafstanden op dezelfde manier met behulp van het flitsgetal kunnen bepalen, en weer corrigeren voor de belichtingsfactor. Het resultaat van een gewone flitslamp of een electronische flits is echter niet hetzelfde. Voorwerpen met glans geven een veel hoger glanslicht. Dit is echter niet het enige verschil. Er opent zich een heel nieuw jachtterrein, doordat de belichtingstijden zo kort zijn, 1/5000ste à 1/2000ste sec. De foto van de vliegende Meikever toont ons dit. Een kleinformaat camera met een reflexkast en instelbalg kan zo uit de hand gebruikt worden. Dit, tezamen met een electronenflits, is wel een der mooiste hulpmiddelen voor biologen en degenen die belang stellen in de dieren- en insectenwereld, en de natuur in het algemeen! In kleuren kan het zo ook zeer goed!

OPMERKING

Het is een heel relaas geworden over deze grafieken en de practische toepassing en het zal U bijna afschrikken ze te gaan gebruiken. De practijk is echter veel eenvoudiger. Wie dergelijke foto's vaak maakt, zal ontdekken dat we bijvoorbeeld de belichtingsfactor niet zo precies als de grafiek deze geeft behoeven toe te passen, er is nog enige belichtingsspeling in ons negatiefmateriaal! Uit de aard der zaak geeft een grafiek nu eenmaal een nauwkeurig getal aan. Wie wil kan nauwkeurig werken ofwel verstandig afronden; dat is een kwestie van practijk.

De verlichting van het model is een belangrijk punt. Een feit is, dat de practijk ons de juiste manier moet leren, doch een paar aanwijzingen zijn altijd goed. Wie er vlug achter wil komen, maakt van elke opname een situatieschets, waar plaats en sterkte der lampen op aangegeven worden en ook het resultaat. Vlak licht voldoet vrijwel nooit, eerder het hardere licht van een schijnwerper die dan opzij moet staan, ofwel als tegenlicht gebruikt wordt. Een te groot contrast wordt met een kleinere lamp opgeheven. Zelf gebruik ik een 500 W schijnwerper en een 150 W oplichtlamp. De in de handel zijnde kleine schijnwerpers van ongeveer 100 W kunnen bij kleine voorwerpen zeer goed dienst doen. Zorg in elk geval dat er licht in de foto komt, dus altijd ergens een duidelijk hooglicht. Dit is vooral bij witte bloemen van groot belang. En hierbij, zoals elk goed fotograaf dat weet, moet om het wit fraai doorgetekend te krijgen niet al te lang belicht worden, opdat de tekening in het wit niet „dichtslaat". En dan, alles wat we doen aantekenen in een opschrijfboekje. Of dacht U dat dit kinderachtig of onnodig is? Het tegendeel is waar.

De flitslamp heeft zijn eigen eigenaardigheden, die ook gekend moeten worden. Het is mij opgevallen dat er bij zeer kleine voorwerpen geen behoefte bestaat aan een oplichtlamp. Ik neem aan dat dit veroorzaakt wordt, doordat we met een, ten opzichte van de afstand, grote reflector werken, zodoende het model als het ware met licht omspoelen. Moet er opgelicht worden, dan moet deze flitslamp ongeveer vier maal zover weg staan als de andere even sterke hoofdlamp.

Een groot voordeel van flitslicht is dat het geen warmte afgeeft. Dit is dan speciaal van belang bij het opnemen van planten en bloemen. Schijnwerpers zouden van een warmtefilter voorzien moeten zijn.

APPARATUUR

„Men" stelt vaak vragen die moeilijk te beantwoorden zijn, zo bv.: Welke camera is het meest geschikt voor het hier beschreven werk? Ik sta niet in dienst van een of andere camerafabrikant, anders gaf ik daar zonder blikken of blozen grif een antwoord op. Feitelijk moet een ieder dat zelf uitzoeken. Het hangt af van de camera, die we reeds bezitten, van onze portemonnaie voor aanvulling of veranderingen en van ons eigen kunnen. Zelf werk ik graag met een reflexcamera, omdat de beoordeling van het beeld zoveel gemakkelijker is en ik bezit een Reflex Korelle, dus doe ik het hiermee. In de foto figuur 2 zagen we reeds hoe dat gedaan werd.

In de handel zijn verschillende speciale apparaten hiervoor te krijgen, die door hun gemakkelijke bediening veel handiger zijn en zekerder werken dan eigen knutselwerk.

Allereerst noem ik het Balgen-Einstellgerät voor de Leica (E. Leitz, Wetzlar), figuur 1 en dan de Novoflex ook voor de Leica (Karl Müller Jr, Memmingen), figuur 3. De laatste firma maakt ook instelbalgen voor Kine Exakta en voor 6 x 6 camera's. Wat U te doen staat is dus in het kort gezegd: vragen, kijken, praten, geld tellen, denken, beslissen. Ook kunt U mijn patent namaken of verbeteren!

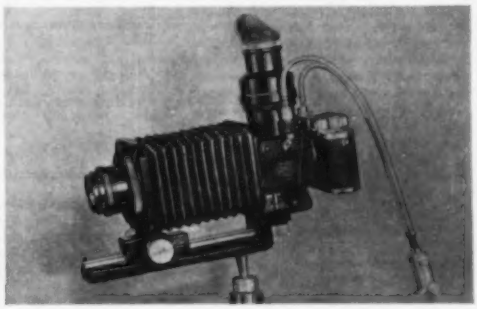

Fig. 1. Balgeneinstell-Gerät met reflexkast van Leitz; Leica en 13½ cm lens; de zichtbare schaal geeft de vergrotingsmaat aan

WELK FORMAAT?

Het kleinste geeft ons de grootste scherptediepte; neen, dit komt niet door de korte brandpuntsafstand, maar doordat het onderwerp zoveel kleiner wordt afgebeeld! Zie formule. Verder moeten we in het oog houden welk negatiefmateriaal er beschikbaar is. Zou er voor alle formaten een gelijk goed materiaal beschikbaar zijn, dan zouden we voor grote scherptediepte het kleinste formaat kiezen en voor het geval dat er zeer veel detail verlangd wordt, een groter. In principe blijft dit altijd gelden. Het scheidend vermogen van de film (in samenwerking met dat van de lens) speelt hier de allerbelangrijkste rol. In de normale fotografie zal dit scheidend vermogen niet zo zeer opvallen, hier wordt het gemis aan kleine details direct gezien, want ze zijn hier van het allergrootste belang. Voor het kleinformaat zullen we Ilford Pan F of Agfa Isopan FF moeten gebruiken. De sprong van deze film op rolfilm is wel wat groot voor wat betreft het scheidend vermogen en daarom voor 6 x 6 cm (4½ x 6) formaat alleen de beste f.k. rolfilm. Bij het 6 x 9 en 9 x 12 cm formaat is onze keuze zeer groot. Het ontwikkelen geschiedt in f.k. of zo we dat wensen in een echte f.k. ontwikkelaar.

De grote formaten kunnen een ongemakkelijke grote belichtingsfactor hebben bij opname van zeer kleine onderwerpen. Om een idee te geven van de prestaties geef ik in tabelvorm een vergelijkend overzicht van scherptediepteverhoudingen en belichtingsfactor voor een diafragma 16 en verschillende formaten.

Fig. 2. Het opnemen van het zaad van de reigersbek. Het steeltje zit met een prop papier in een weegerbuisje geklemd en kan zo zonder beschadiging in een willekeurige stand vastgezet worden. Een 6 x 6 cm Reflex Korelle is aan een balgcamera draaibaar bevestigd. De camera draaien is veel gemakkelijker dan het model verstellen

De tabel spreekt eigenlijk wel voor zichzelf. We zien dat de verhouding van scherptediepte tussen klein- en grootformaat van kleine onderwerpen (I) naar dat van grote onderwerpen (IV) toeneemt. De verhouding tussen kleinformaat en 9 x 12 cm is eerst 1,25 en wordt 3 in getal IV. Deze verhouding van 3 : 1 blijft ongeveer zo bij nog grotere onderwerpen, voor zover de vereenvoudigde formule dan nog geldigheid bezit.
Opdat we zelf willekeurige vergelijkingen kunnen maken tussen de prestaties van een paar formaten, is de bovenste (onderbroken) schaal *diag. voorwerp* = n.δ aangebracht. Dat zit zo. Denken we ons om het voorwerp een denkbeeldige omraming, waarvan het beeld bij opname precies met het practisch bruikbare negatiefformaat zal samenvallen. Zorgen we er verder voor, dat dit voor een bepaalde grootte van zo'n omraming ook bij andere formaten (en brandpuntsafstanden) precies zo past, dan kunnen we spreken van *gelijke benutting van het negatiefformaat*. Het betekent dat de diagonaal van deze omraming gelijk is aan zijn verkleiningsmaat maal diagonaal negatief = n.δ. Dit is dus een maat voor de grootte van ons onderwerp.

	onderwerp grootte mm	negatief cm	belichtingsfactor	totale scherptediepte in mm	verhoudingen scherptediepte			
I	9,6 x 12,8	9 x 12 cm	91	0,476	1		1	
		6 x 9 „	47	0,5	.	1	.	
	n.δ = 16	4½ x 6 „	27	0,55	.	.	1,1	1
		2,4 x 3,6 „	12,5	0,6	1,25	1,2		1,15
II	50 x 40	9 x 12 cm	13,8	1,82	1		1	
		6 x 9 „	8,4	2,05	.	1	.	
	n.δ = 50	4½ x 6 „	5,6	2,55	.	.	1,28	1
		2,4 x 3,6 „	3,24	3,0	1,65	1,48		1,28
III	120 x 160	9 x 12 cm	2,8	13,16	1		1	
		6 x 9 „	2,2	16,6	.	1	.	
	n.δ = 200	4½ x 6 „	1,8	21,3	.	.	1,62	1
		2,4 x 3,6 „	1,57	26,7	2,03	1,64		1,25
IV	480 x 640	9 x 12 cm	1,37	147	1		1	
		6 x 9 „	1,23	201	.	1	.	
	n.δ = 800	4½ x 6 „	1,17	276	.	.	1,88	1
		2,4 x 3,6 „	1,1	448	3,05	2,33		1,62

Prestatievergelijkingen tussen verschillende formaten bij opneming van verschillende voorwerpen. I, II, III en IV, bij een diafragma 16. De verhoudingen van scherptediepte tussen klein- en grootformaat nemen bij groter worden van het onderwerp toe, tot ongeveer een maximum als in geval IV, wel te verstaan tot zover als de vereenvoudigde formule bruikbaar is. De belichtingsfactor wordt voor kleine voorwerpen bij grootformaat snel onpractisch groot.

Veronderstel, dat we hetzelfde onderwerp als in ons voorbeeld, met een Leica en een 9 x 12 camera hadden willen opnemen. Wat zouden de resultaten geweest zijn? Opgemeten was a + b = 73 cm en $\frac{a+b}{f}$ = 4,05. Op de grafiek voor 4½ x 6 cm leggen we bij punt 4,05 van deze schaal een liniaal, welke dan de schaal n.δ in punt 85 snijdt; deze waarde n.δ = 85 mm brengen we over naar de andere grafieken. Voor Leicaformaat vinden we dan bij een diafragma 32 een scherptediepte van pl.m. 14 mm en voor 9 x 12 cm een van pl.m. 7½ mm bij d = 32: ongeveer 2 : 1. Bekijkt U dit zelf maar eens.

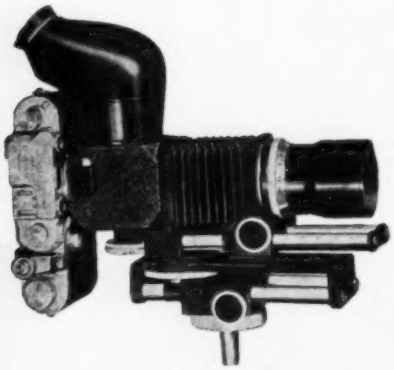

Novoflex met instelbalg van Karl Müller; Leica en Xenar 13½ cm; schaal op geleidestangen geeft de belichtingsfactor aan. Fig. 3.

De vraag, welk formaat, los ik zelf zo op. Bij grotere onderwerpen neem ik een 9 x 12 camera met het voordeel van meer vrijheid bij de keuze van ontwikkelaar 'en eventuele lichte retouche en verstelbaarheid matglas. Kleine onderwerpen gaan op het 4½ x 6 formaat of op kleinformaat met de speciale apparatuur daarvoor. Deze kleine negatieven worden in Microdol ontwikkeld of wel als het Pan F betreft in een variant van D 76.

Ik hoop, dat vele lezers eens een andere kijk hebben gekregen op de problemen, die zich voordoen bij het fotograferen van kleine voorwerpen dichtbij. Met behulp van de grafieken en aanwijzingen zal dit heus wel lukken. Onze omringende natuur biedt ons zoveel schone en interessante onderwerpen van kleine afmeting uit dieren- en plantenrijk, dat we naar hartelust ons hieraan kunnen wijden. Speciaal de electronenflits opent voor ons veel nieuwe mogelijkheden. En dan in kleuren!?

F. NOBEL

•

REPROGRAFIE-CURSUSSEN

We zien tot ons genoegen dat het góed gaat met het „Genootschap"; voluit: met het „Nederlands Genootschap voor Documentreproductie". Het is niet dat men geen zorgen en geen moeilijkheden zou kennen of zou hebben gekend; integendeel. Maar gedurig weet men toch mouwen te passen aan pakken, die dan van het hart vallen; hoe het zij: men blijft werken en bouwen en is gans niet ontevreden over het resultaat.
Belangrijk werk doet het Genootschap vooral met zijn *cursussen*.
Vanaf de oprichting af heeft men een tijdje gezocht en geëxperimenteerd in deze richting. Nu heeft men de juiste methode wel gevonden: een goed-uitgebalanceerde combinatie van schriftelijke én mondelinge lessen.
En in September is het tweede leerjaar ingegaan voor hen die aan bepaalde cursussen deelnemen en het eerste tijdvak afsloten in de maand Juni van dit jaar. Gelijktijdig startten andere ploegen; want nieuwe aanmeldingen maakten het mogelijk en noodzakelijk.
Het betreft hier de beide twee-jarige cursussen:
„Vakbekwaamheid Reprografie", een leergang voor beginners, toegankelijk voor ieder die werkzaam is in de een of andere tak van de reprografie;
en
„Einddiploma Reprografie" voor gevorderden; speciaal ook voor hen die het diploma van de eerste cursus haalden.
Er is nog een derde cursus aan toegevoegd:
„Reprografisch Tekeningenbeheer", een cursus die slechts één jaar van studie vergt en opleidt voor weer een geheel andere taak. De leergang brengt speciale kennis bij omtrent het doelmatig beheer van tekeningen, maar meteen ook over de mogelijkheden van toepassingen van reprografie-methoden bij dat beheer.
Natuurlijk is het niet zo dat men een volleerd vakman is, zodra men maar deze cursussen heeft gevolgd en de diploma's in bezit heeft. Óók in de reprografie geldt, dat men handigheid en ervaring alleen al-doende verkrijgt. De cursus evenwel brengt het i n z i c h t in hetgeen men doet. En de goede vakman heeft dat inzicht even hard nodig als de ervaring en de routine.

IETS OVER HET

GOED GLANSEN

VAN FOTO's

Er is ons van verschillende kanten gevraagd, eens wat te vertellen over het glansen van foto's, en natuurlijk voldoen wij daaraan. Voor wie echter het verkrijgen van een goede hoge glans geen probleem meer is, staat in dit artikel geen nieuws. Hij bedenke dan, dat wat voor hem zo eenvoudig is, voor velen een bron van tobberijen is gebleven. Wat niet hoeft.

Het is ontegenzeggelijk een feit, dat de glanzende foto, zuiver zwart of hoogstens warmzwart op zuiver wit, druk bezig is de tentoonstellingswanden te veroveren. Natuurlijk is de komst van de rake persfoto en zijn candid-broeder daaraan niet vreemd, doch dit moet dan zo bekeken worden dat deze soort foto's de „mode" — en we vragen ons af of het wel mode is — heeft geintroduceerd. Er ligt meer aan ten grondslag en dit begrijpt men direct, als wij de naam Gevaluxe noemen. Waarom kwam Gevaluxe zo direct op de voorgrond? Niet om zijn uitzonderlijk oppervlak, dat óók de onplezierige eigenschap heeft een prima stofvanger te zijn en dat niet weer gemakkelijk loslaat, doch om zijn voortreffelijke plastische werking. Gevaluxe, onder de goede hoek gezien, gaf een stralend blank tegen een intens zwart, en wel in een contrast, dat wij van de gebruikelijke crème-halfmatjes niet gewend waren. Dezelfde prent kreeg op Gevaluxe een verve en stuwing, die hem deden uitspringen tussen de mattere broeders.
Men heeft ontdekt dat het glanzende vergrotingspapier deze eigenschap in minstens even sterke mate bezit, en langzamerhand is het zo geworden, dat de glanzende vergroting, met diepe zwarten op zuivere witten, een brevet is gaan betekenen voor voortreffelijke negatief- én vergrotingstechniek. Hij verdoezelt niets, probeert niet een zekere leegheid, holheid achter een artistiekerig oppervlakje-met-kleurtje te verbergen, kan dat ook niet, en zo zijn sommigen er toe gekomen ook portretten op sterk glanzend wit papier te gaan zetten. Hetgeen soms heel goed doet, maar ook wel eens onhoudbaar blijkt. Om dat regelmatig vol te houden moet men wel over een buitengewoon rake techniek beschikken. Vooral ook een techniek van opnemen en verlichten, want retouche wordt prompt verraden, en elk foutje telt.

Toch willen wij een ieder aanraden, dat bijzonder mooie negatief eens op hoogglanzend wit te zetten, en het resultaat dan te vergelijken met de gebruikelijke vergroting op ruwer oppervlak en verzachter tint. Zolang dit maar een negatief is dat zich beweegt over het gehele gamma van tinten, is het resultaat verrassend. Er komt veel meer plastiek en diepte in, het wint aan levensechtheid door het zuiverder weergeven van fijne details, en de kleur, d.w.z. het gemis van een crème tintje, blijkt bijzaak. De foto is zoveel overtuigender geworden, dat dit hulptintje niet meer nodig is om de sfeer een beetje in het zadel te helpen. Eén ding evenwel is nodig: U kunt niet volstaan met een korte-ontwikkeling-omdat-anders-de-boel-dichtloopt. Een wat schrale belichtingstijd en een *volledige ontwikkeling* zijn noodzakelijk. Door dit lange ontwikkelen kunnen de zwarten ver in de diepte van de laag uitbouwen, en kracht verwerven. Door schraal belichten moeten daarbij de witten zuiver blijven. Lopen zij toch iets aan — al is het nog zo weinig — dan is even voorzichtig farmeren van de gehele vergroting, na het fixeren en een kwartier spoelen, gewenst. De zwarten verdragen dat zeer goed.
Het is alles in feite zo eenvoudig, deze techniek is zo weinig moeilijker dan op andere papieren, dat men hierom het experiment niet behoeft te laten. Heeft men het kunstje eenmaal door, dan blijken ook high-key en low-key evenzeer mogelijk te zijn, en evenzeer winstpunten te verwerven.

En nu zijn er onder U, die dit alles reeds ontdekten, doch zitten te tobben met het verkrijgen van een goede, strakke glans. Vele van de hieronder gegeven wenken zijn zowel van toepassing op de verwarmde glanspers als op de spiegelruit, doch meestal zal het hier toch gaan om de laatste. Zeker niet iedere amateur immers heeft de beschikking over een glanspers.

Nu werkt men met deze persen vrijwel uitsluitend op verchroomde koperplaten, en het kan dus goed zijn eens op het volgende te wijzen. Van het verchroomde oppervlak springt een vergroting veel gemakkelijker los dan van een glazen oppervlak. Om die reden zijn dan ook de geëmailleerde platen (email is ten slotte ook glas) welhaast vergeten stukken geworden. Daar staat tegenover dat een van glas geglansde foto ontegenzeggelijk veel dieper en vooral strakker glans heeft.
Laten wij de gang van zaken nu eens stap voor stap volgen:
Vooral bij het glansen in de verwarmde pers wordt de kans groot dat de gelatine gaat smelten. Daarom past men gaarne een hardend bad toe, waarvoor het beste een 5 pct sodabad kan worden gebruikt, waaraan ½ pct formaline is toegevoegd. Duur: pl.m. 10 minuten. Tijdstip: nadat een kwartier gespoeld is. Daarna nog 5 kwartier spoelen. Dit biedt het voordeel, dat het fixeerzout ook beter uit de papiervezel wordt verdrongen, de spoeling is dus effectiever. Nu zijn evenwel de meeste papieren, en zeker de glanzende, reeds door de fabrikant gehard, en dit formalinebad kan ons dan ook vaak van de wal in de sloot helpen. De gelatine wordt te hard, te broos, en breekt gemakkelijk. Daarom kan men beter de formaline er uit laten, en alleen het sodabad toepassen. Dit heeft nl. het voordeel (mits men oppast bij zeer hoge zomertemperatuur) dat de gelatine iets meer zwelt, en straks zich beter vleit tegen het gepolijste glansoppervlak.

Glanst men nu op een verchroomde plaat, dan moet deze kraakschoon zijn, zonder één linkje en zonder één stolje. Zeer oppervlakkige krasjes (die er al spoedig op ontstaan door het poetsen) hinderen niet. Men moet een fabricksnieuwe plaat eerst ontvetten met heet sodawater en vele malen afspoelen. Dan laten drogen aan de lucht en met een schone katoenen, doch zachte doek, geheel afwrijven, tot hij volmaakt schoon is. Geen kalkplekken vertoont, noch linken. Wil een veegje niet spoedig weg, dan even beademen (U weet toch, dat U dan gedestilleerd water produceert?). Het vetvrij zijn is zeer belangrijk.

Gaat men glansen van een glasplaat, dan zijn de voorbereidingen langduriger. In de eerste plaats is de keuze van het glas zeer belangrijk. Men moet feitelijk gepolijst glas hebben, en wel *jong* gepolijst glas. Een geslepen spiegel, die jaren in de kamer hing, of op een zolder ontdekt wordt, zal inderdaad, vooral als hij nog van opoe geweest is, over het gehele oppervlak zijn gepolijst, doch sedertdien deden de rokende kachel en de rokende pijp van opa hun plicht en verweerden het oppervlak. Dit kan er zeer zuiver uitzien, en toch is het dan poreus, en ruwig. Men voelt dit welhaast niet, tenzij men daar ervaring mee heeft. De juiste weg is dan dit oppervlak opnieuw te laten polijsten. Men kan dit ook zelf doen, doch het heeft geen zin de receptuur te geven, als men de polijsttechniek niet beheerst. En zij die deze kennen, weten ook wat zij voor polijstmiddelen moeten kiezen.

Merkwaardig is, dat het glansen van imitatiespiegelglas, en wel van het zg. dubbeldik vensterglas, veelal even goed gaat, mits de ruit vers uit de fabriek komt, en niet daar, of bij de glashandelaar, lang heeft staan wachten (bv. een jaar) op zijn koper. Dan is het oppervlak nl. al verweerd. Men moet dus eens proberen of de ruit deugt. En hiervoor moet hij goed voorbereid worden.

Eerst wordt hij goed afgenomen met sodawater of water met Lodaline, Abro, Presto of hoe de verdunde Teepol-oplossing in Uw woonplaats nog meer mag heten, tot hij beslist alle vettigheid en vuil, aanslag van rook e.d. geheel kwijt is. Goed naspoelen met water en met een oude, zachte, schone theedoek droogwrijven. Geen zemelap gebruiken.

Nu brandspiritus er over, hiermee goed afnemen met eenzelfde doek, en weer droogwrijven tot hij linkvrij is. Nu een droge zachte doek nemen, wat talkpoeder op strooien (en dan inderdaad talk nemen en niet iets wat men óók talk noemt), en daarmee kringsgewijs de gehele ruit goed inpoetsen. U moet overal diverse malen geweest zijn. Sla de doek nu uit en ga verder met het polijsten. Er blijft nu weer talk aan de doek hangen, dus slaat U die weer uit, wrijft weer net zo lang tot alle talk van de ruit verdwenen is. Kom er nu niet meer met de handen aan, het oppervlak is nu geprepareerd.

Zowel bij de glas- als de chroomplaat is de „opleg"-techniek dezelfde. Het beste plaatst men de plaat horizontaal, met het glanzende oppervlak naar boven. In het kort komt de glanstechniek hierop neer, dat de gelatinelaag tegen dit gepolijste oppervlak aan ligt, en al uitdrogende de vorm daarvan overneemt. Doch dan moet het er ook inderdaad *overal volkomen* tegenaan liggen. Hier schuilt de eerste foutenbron. Zolang er lucht tussen blijft kan de gelatine het oppervlak niet bereiken en droogt daar „natuurlijk" op. En deze glans is zoveel geringer, dat wij hem zien als een dof plekje. Daarom beginnen wij, met de te glansen foto's met de rug naar boven in de bak met water te leggen en deze dicht bij de glansplaat te plaatsen. Neem nu de foto met twee handen aan de (diagonale) punten uit het water, laat hem vooral niet te zeer uitdruipen, en leg hem — nog steeds met twee handen — op de glansplaat. De foto hangt daarbij natuurlijk door en de diagonaal raakt de plaat het eerst. Er hangt ook vrij veel water aan en als wij nu de beide vastgehouden punten langzaam op de plaat laten komen, waarbij de foto dus ter weerszijden van de diagonaal als het ware over de plaat heen rolt, loopt er voor het steeds groter wordende aanraakvlak een golfje water uit. De aldus vrij van lucht tegen het oppervlak aangelegde foto ligt nu duidelijk op een watervlies, hetgeen we o.m. bemerken, doordat hij zeer gemakkelijk wegglijdt. Als wij nu de rubber roller nemen om de foto vaster aan te drukken, moet dit de eerste maal zeer voorzichtig gebeuren. Wil men het geheel correct doen, dan moet men deze rol over dezelfde diagonaal plaatsen en resp. naar elk der punten uitrollen. Het is steeds verkeerd, zowel overlangs als overdwars te rollen. Doe dit steeds slechts in één richting. Daarna legt men een vel filtreerpapier (of wat meer vellen) over de foto, en rolt nog enige keren na.

Nu is er wat het watervlies tussen foto en plaat betreft, een verschil in techniek tussen glanspers en glasruit. De eerste is heet, en kan stoomvorming veroorzaken. Dit is beslist niet denkbeeldig, vooral als men de plaat uit de pers nam en niet liet afkoelen (hij mag gerust lauw zijn), zodat de plaat reeds dampend en wel de pers ingaat. Dan vormt zich zoveel waterdamp, dat de foto van de plaat wordt afgedrukt, zodat opnieuw doffe plekken worden geïntroduceerd. Voor de hete pers dus: goed afrollen, de foto stijf tegen het oppervlak aan, zoveel doenlijk alle water er tussenuit.

De glasplaat evenwel blijft koud, en aan glas hecht de gelatine zich gemakkelijker dan aan chroom. We kunnen daarom beter de waterfilm niet al te grondig uitpersen, want daarmee plakken we de foto te zeer op het glas. Luchtiger rollen dus. Heeft men geen roller, dan gaat het ook met een tot een zachte gladde prop gemaakte zakdoek, die wij van het midden uit naar de randen een wrijvende beweging geven. Als men dat een beetje handig doet, lijdt het papier daar niet onder. Ook kunnen we de „plakkerige" eigenschap van de gelatine versus glas wat verminderen door het hardende bad toe te passen. Ook ossegal hoort men hierbij wel noemen, doch als we moderner zijn nemen we een tikje Abro, enz., dus een bevochtiger, in het laatste spoelwater. Neem daarvan echter nooit te veel. Daar lijdt de glans onder! Vele middelen, die speciaal in de handel zijn om een goed glansen te bevorderen, berusten op hetzelfde principe. Het zijn bevochtigingsmiddelen, die het water beter doen uitvloeien over het gepolijste oppervlak, zodat de lucht er niet tussen kan blijven.
Stofjes en vuiltjes zijn natuurlijk uit den boze; zij verhinderen op die plaats een innig contact en veroorzaken een later dof kuiltje, waarin het stofje dan te zien is.

Het feitelijke droogproces kan nu beginnen. Gebeurt dit in de hete pers, dan ligt de foto stijf tegen de plaat gespannen door een katoenen doek. Dit is heel belangrijk, want de foto droogt van de randen uit; hij zou anders daar losspringen (ook omdat hij krimpt) en in het nog vochtige midden blijven plakken. Dat veroorzaakt kringvormige droogranden, het glanzende oppervlak lijkt brokkelig als een oestersehelp. Krijgt men zulke foto's, dan is de doekspanning onvoldoende. Dit is ook het geval, als de randen geen glans hebben. Dat laatste wijst ook op een nog te hete plaat, toen de foto's werden opgelegd en vastgerold, of een te hete pers.
Bij de glasplaat hebben wij zulk een doek niet, het is ook niet te bewerkstelligen, omdat voor een goede doekspanning een licht gebogen oppervlak nodig is. Om de „oestersehelpen" te vermijden moet daarom uiterst langzaam gedroogd worden, d.w.z. bij de normale temperatuur en vooral niet boven of bij de hitte afstralende kachel, in de zon, of op de tocht. Men kan de plaat verticaal stellen, maar dan droogt de foto van boven iets sneller dan van onderen (waterdamp zakt). Wil men dat vermijden, dan plaatst men hem horizontaal, met de foto er van onderen tegenaan geplakt.

Gebruikt men nu een ontzilverde spiegelruit of een gewone ruit, dan is het mogelijk, na te gaan of de foto overal goed tegen het glas ligt. Kleine luchtbelletjes zijn dan uitgeperst tot platte vlekjes, men herkent ze onmiddellijk.

De kunst is nu, geduld te hebben. Het kan soms 24 uur of meer vergen voordat de foto droog is, vooral als cartondik papier genomen werd. Dit hangt af van de vochtigheidstoestand, de temperatuur, enz.. Bedenk dus: dit gaat heel langzaam. Als alles goed gaat (lees: als de ruit geschikt is), blijft de foto tot het laatste toe even strak hechten als toen hij nog nat was. Men ziet niet of hij droog is. Om hem van het glas af te krijgen moeten wij hem helpen. Daartoe maken we met de nagel een hoekje los, nemen dat tussen de vingertoppen, en trekken de foto onder een *kleine* hoek met een constante kracht van het glas af. Dit gaat met een ietwat scheurend geluid. Men moet niet „onderweg" stoppen, anders is er prompt op die buigplaats een vage knak. Wil de foto per se niet verder op een bepaald ogenblik, dan is hij óf nog niet droog, óf hij hecht te goed op het glas en wil daar niet meer af. Dan is er maar één remedie: de gehele zaak onder water zetten, losweken, en overdoen.

Dit plaatselijk hechten is de grote ellende bij glasplaten. Daarom kan harden in formaline, als eerder omschreven, bij glas soms helpen, doch men doe dit met mate, want gelooide gelatine is bros, en bij het aftrekken kan de laag dan lelijk barsten. Hij wordt dan ontoonbaar door duizenden barstjes, alle evenwijdig aan de buigplaats.
Nu is het met het looien van de gelatine zo gesteld, dat men daarvan eigenlijk pas kan spreken als de gelatine droog is geworden. Om dat glas-plakkerige effect te vermijden kan het daarom goed zijn, de gehardde foto eerst ongeglanst te laten drogen, hem dan later weer in te weken (bv. gedurende een half uur in niet geheel koud water, waarin een tikje „Abro"), en pas dan op de ruit te brengen. Men zal bemerken dat hij dan ook spoediger droog is, om de eenvoudige reden, dat de gelatine minder water heeft opgenomen.

Men kan niet alleen de glans dieper en strakker krijgen, doch ook de droging bevorderen, door in het laatste spoelwater een 30—50 pct brandspiritus te mengen. Laat de foto's daarin een 10 minuten liggen, voordat zij op de plaat gaan. De spiritus werkt als bevochtiger zowel als wateronttrekkend middel, eventueel gezwollen gelatine wordt dus waterarmer en plakt minder, vooral aan het oppervlak.
Deze spiritusbehandeling is zowel voor de chroom- als voor de glasplaat zeer geschikt.

*

De retouche van glanzende foto's blijkt voor velen een onoverkomelijke hinderpaal te zijn; toch is dat niet nodig. In FOTO 1949, pag. 279, is een methode gegeven om bepaalde partijen te verhelderen of juist te tinten. In het kort komt dit hierop neer, dat men het oppervlak wegslijpt met een droog watje met fijn puimsteen. Dit moet zodanig gebeuren dat het oppervlak intact blijft, d.w.z. dat men niet door de gelatine heen raakt. Gaat het alleen om potloodretouche, dan schure men niet langer dan om het oppervlak matter te krijgen. Men retouchere dan met zwart krijt, dit past beter in de kleur dan graphietpotlood. Na afloop in het water plus spiritusbad, en voorzichtig op de plaat brengen.

Nog eenvoudiger is het intinten en uitstippen met de zwarte retoucheerinkt van Talens. Deze kleurstofoplossing is prachtig aan de tint, kleurt de gelatine en is na het glansen volstrekt niet meer terug te vinden. Zwarte stipjes in de vergroting zijn natuurlijk moeilijker te overwinnen. Deze dekke men met een fijn penseeltje liever in het negatief uit, eveneens met retoucheerinkt. Mislukt dit, dan kan men immers de „inkt" door spoelen weer verwijderen. Mocht dit stipje te licht blijven in de vergroting, dan kan het gemakkelijk met dezelfde inkt ook daar weer op kleur gebracht worden.

Nogmaals willen wij herhalen: het glansen is allerminst moeilijk. Men moet het alleen eerst de nodige keren gedaan hebben, dus routine vergaard hebben. Wonderlijk is het dan, dat iemand dan nooit meer iets overkomt. Het glansduiveltje schijnt alleen bij de beginners in deze schone kunst te opereren.

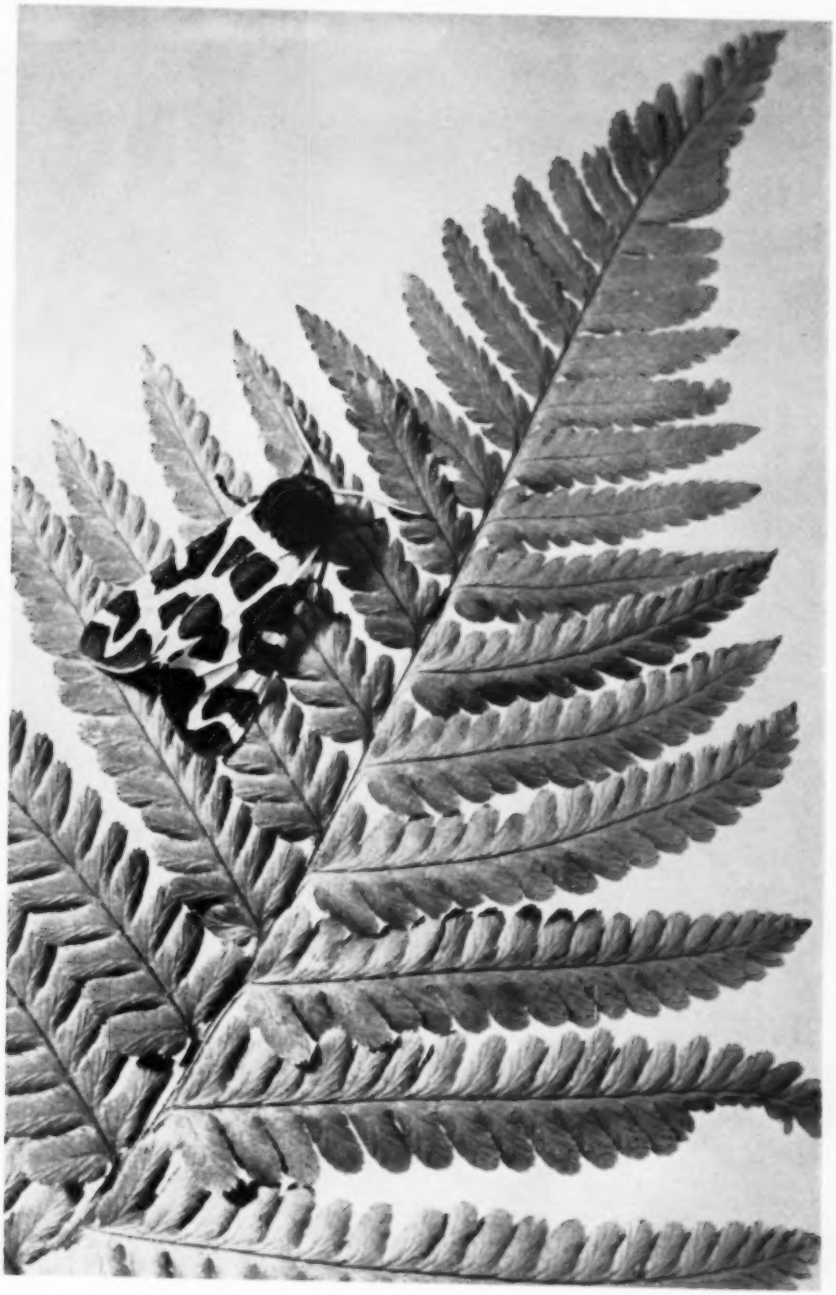

W. Kruyt, Haarlem

Smeedwerk der natuur
te prijs Seniores FOTO wedstrijd

Er is bewust geen poging gedaan hier door plastische verlichting tot een effect te komen. Een vlak licht deed beter de reeds volmaakte structuur van het „materiaal" spreken, en meer dan ooit is de camera hier de zuivere documenteerder. De fotograaf is de verteller.

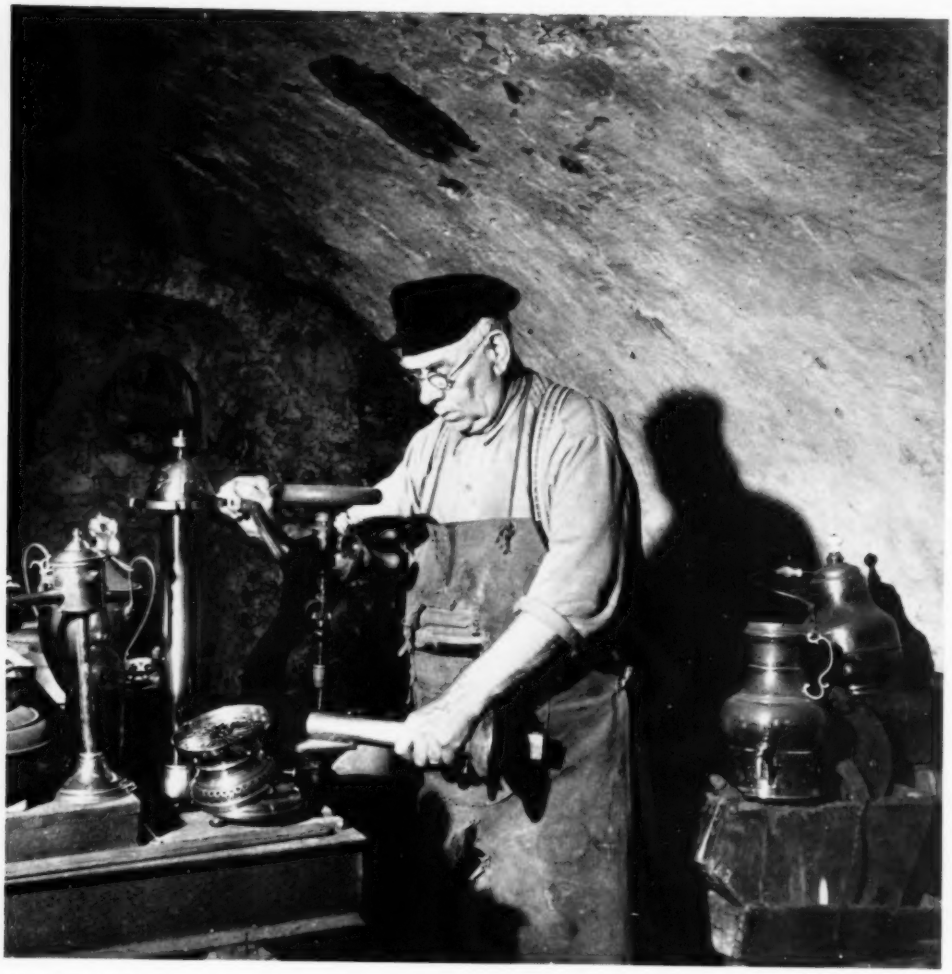

De 80-jarige koperslager — *A. Harthoorn*

Bij deze Foto van de Maand is een flitslampje gebruikt, en aan de hardheid in de kop is dat ook te zien. Het feit echter, dat het nu eens niet vlak bij de camera-lens zat, doch hoger en meer naar links was opgesteld, geeft direct veel meer plastiek. Zie overigens wat de heer Hens over deze foto zegt in zijn Snijtafel.

BONDSNIEUWS

Officiële Mededelingen van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen

Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 10 April 1935 No 31
Redactie: G. A. W. WAGENAAR, Van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

BONDSGELUIDEN

De methode, gevolgd bij het beoordelen van de fotowerken, ingezonden voor de beide reeds gehouden bondswedstrijden (1951 en 1952) is op het ogenblik ernstig door het bondsbestuur in studie genomen. Het feit dat dit aan het gebeuren is, is er het bewijs voor, dat men in het bestuur niet tevreden is over deze methode. Men moet ons volstrekt niet misverstaan; hier wordt niet de wijze waarop de juryleden hun onvolprezen werk gedaan hebben aan een nadere beschouwing onderworpen; in genen dele. Dit werk staat absoluut boven alle critiek, maar aan de gehele opzet van de jurering kleven naar de mening van het bestuur toch grote gebreken.

Nu is overal ter wereld het jureren van fotowerken iets waarvoor men nog geen onaanvechtbare methode gevonden heeft. Zelfs aan de beste wijze van beoordeling, waarbij ogenschijnlijk aan alles gedacht is, kleven nog onvolkomenheden. Als we alleen maar denken aan de hoeveelheid en kleur van het licht, bij de beoordeling en later bij de tentoonstelling in een andere ruimte, dan hebben we al dadelijk iets wat maar buitengewoon moeilijk in rekening gebracht kan worden. Zo zijn er zeer veel betrekkelijk kleine dingen, die toch op het eindresultaat invloed kunnen hebben.

Tot het voorkomen van dit soort gebreken kunnen we evenwel bij de Bondswedstrijden nog lang niet gaan, wij kunnen wel dichter bij huis blijven om onvolkomenheden te vinden.

Het blijkt bv. wel dat het bijna onmogelijk is om een goed oordeel te hebben over een fotowerk (bv. no zoveel uit een hele reeks van reeds beoordeelde werken), als men niet tegelijkertijd alle voorafgaande en alle volgende werken ook zien kan.

Dit eist een grote ruimte en hoeveel te meer komt dit naar voren als het er zo'n 300 à 350 stuks gaat worden, zoals bij onze wedstrijden.

Verder is het niet uit te sluiten dat, wanneer de juryleden kunnen spreken over het werk dat ze moeten beoordelen, ze onwillekeurig invloed op elkaar uitoefenen.

In de eerste plaats dus eist een (met bereikbare omstandigheden) zo goed mogelijke beoordeling, een ruimte waarin ál het te beoordelen werk kan overzien worden, en dus uitgelegd of opgehangen is, en in de tweede plaats moet het beoordelen geschieden door juryleden, elk voor zich en zonder ruggespraak.

Een ander gebrek is het puntensysteem. Het gebeurt dat men — fris beginnend — geneigd is tamelijk hoog te waarderen. Volgt er na urenlang werk een niet te vermijden vermoeidheid, dan zakt het waarderingscijfer. Ook hieraan is niet te ontkomen, want het is menselijk. Het omgekeerde is eveneens mogelijk, als men nl. begint met hoge verwachtingen en dus geneigd is om gebreken zwaar aan te rekenen, terwijl later blijkt dat het werk over het geheel genomen toch niet zo hoog staat. Aan het einde gaat dan het beoordelingscijfer omhoog.

Dit alles zit vast aan het niet kunnen overzien van al het werk tezamen.

Er zal dus gezocht moeten worden naar een andere, betere wijze van jureren, en het bestuur meent dat het daarin zal kunnen slagen.

Reeds op de laatste jaarvergadering is met een enkel woord vanaf de bestuurstafel aangeduid dat de jurering veranderd zou worden; men zal zich dit herinneren.

Een volgend punt van overweging is het zg. jury-rapport. Het is volkomen begrijpelijk dat men gaarne weten wil wat de jury gezegd heeft van zijn foto's. Nu zegt een jury alleen wat, als er onderling gesproken mag worden. Dit „zeggen" vervalt dus met een veranderde en naar de mening van het bestuur betere wijze van jureren, nl. zonder spreken.

Maar zelfs al zou dit het geval niet zijn, dan nog is het juryrapport, zoals het tegenwoordig is, een onding.

Een vereniging die zijn foto's terugziet kan zich moeilijk tevreden stellen met een jury-rapport, dat zegt: „Foto ... aardig gezien, goed onderwerp, technisch uitstekend. Foto ... slechte techniek, kan niet mee", enz., enz.

Hieraan heeft niemand wat, en dit niet alleen, het verwekt wrevel en werkt soms nog lachwekkend ook.

Het jury-rapport, zoals het nu is, kan en moet niet anders zijn dan een korte handleiding voor iemand die de foto's *bespreekt;* op zichzelf is het onbruikbaar.

Want stel U voor dat een beoordeling: technisch slecht, of gebrekkig, komt in een vereniging die pas begint en waar eigenlijk niemand weet waar dan die techniek gefaald heeft! Daar haalt men de schouders op en is men boos. En volkomen terecht.

De jury, die heel goed weet wat er dan aan die techniek mankeert, kan volkomen volstaan met voor zich zelf te constateren dat de foto technisch niet af is, zonder bij zichzelf in de details de gebreken stuks voor stuk op te zeggen, maar de maker heeft dit laatste beslist nodig wil hij zijn werk kunnen verbeteren.

Alles in een jury-rapport uitgebreid vastleggen is een onmogelijkheid. Als er van elk van 370 wedstrijdfoto's ¼ pagina gezegd moet worden, betekent dit een boekdeel van meer dan 90 pagina's. Niemand van de bestuursleden kan er dit nog eens bij doen.

Conclusie: Het jury-rapport dient te vervallen.

Hiervoor in de plaats zouden de juryleden zich beschikbaar kunnen stellen om desgewenst in een vereniging de wedstrijdcollectie te komen bespreken en hiermede zouden de leden onzer verenigingen veel meer gebaat zijn dan met het beste jury-rapport.

Het bestuur werkt deze dingen met de nodige ernst uit en men zal hierover zeker meer vernemen.

ONZE VERENIGINGEN

Amsterdamse A.F.V. te Amsterdam
Lokaal: American Hotel, Marnixstraat 406. Aanvang 8 uur.
17 Sept.: Opening seizoen. Huldiging van de heren Evers en Molenberg; projectie van enige smalfilms door de heer Van Dijk.
1 Oct.: Filmavond voor leden en donateurs van geluids-zwart-wit en kleurenfilms door U. S. Information Service.
15 Oct.: Eerste inleveringsavond fotocompetitie 1952.
Lokaal: Edgar Fuld, atelier Keizersgracht 495; aanvang 8 uur.
24 Sept.: Opening seizoen, bespreking programma.
8 Oct.: Lezing over kinderfotografie door R. A. Feenstra.

Haagse Fotokring te Den Haag.
Lokaal: Gebouw Amicitia, Westeinde 15; aanvang 8 uur.
Bijeenkomsten op 22 September, 6 en 20 October, 3 en 17 November, 1, 15 en 29 December. Belangstellenden welkom.

Wageningse A.F.V. te Wageningen.
Lokaal: „Hof van Gelderland"; aanvang 7.30 uur.
26 Sept.: Bondscollectie F; verder 24 October en 21 November.
19 Dec.: Bondscollectie E.

Utrechtse A.F.V. te Utrecht.
Lokaal: Lange Nieuwstraat 10a; aanvang 8 uur.
18 Sept.: Beschouwing en bespreking van de 10e fotocompetitie: „Wolkenopnamen".
25 Sept.: Werkavond: fotograferen van gipsfiguren.

A.F.V. „Rotterdam" te Rotterdam.
Lokaal: in het Doofstommeninstituut, Ammanstraat 22; aanvang 8 uur.
4 Sept.: Voordracht met projectie door de heer Schotel. Onderwerp: „Humor in de fotografie".
In een zaal van de Heinekens Bierbrouwerij, Crooswijkse Singel:
17 Sept.: 1. Fotograferen van portretten 2. Vergroten van kleinbeeld in de donkere kamer.
24 Sept.: 1. Projecteren en bespreken van vacantie-dia's; 2. „Foto van de Maand", 1e ronde seizoen 1952/'53.

A.F.C. Flevo te Huizen.
Lokaal: Havenstraat 10; aanvang 8 uur.
24 Sept.: Lezing.
8 Oct.: Kwartaalfoto; bespreking.

S., O. en O. vereniging P.T.T. afdeling fotografie te Den Haag.
Lokaal: Cantinezaal gebouw C. Ingang De Ruyterstraat 5; aanvang 8 uur.
25 Sept.: Voordracht door de heer Wagenaar over Portretfotografie.

Arnhemse A.F.V. „Gelria" te Arnhem.
Lokaal: Talmahuis, Parkstraat 25; aanvang 8 uur.
25 Sept.: Bleenkomst.
9 Oct.: Bijeenkomst.
23 Oct.: Fotocollectie B Bondswedstrijden 1952.

Zeister Fotoclub te Zeist.
Lokaal: in Hotel Hermitage; aanvang 8 uur.
22 Sept.: Lezing over „Moderne optiek, nieuwe lenzen en het coaten van lenzen" door de heer Kahn.
6 Oct.: Bespreking Bondscollectie door de heer Blanken.

BUITENLANDS NIEUWS

Secretaris voor het buitenland
Foreign Secretary
Sekretär für das Ausland
Secrétaire pour l'Etranger
} J. Akkerman, Nolensstraat 5c, Rotterdam C.

BELANGRIJK BERICHT

In de Staatscourant van 13 Maart 1952 is een Algemene Vergunning C.D.I.U. 1952/II opgenomen, verleend door de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer, Den Haag, waarbij met ingang van 13 Maart 1952 voor een aantal gevallen van in- en uitvoer, vanwege het bijzondere karakter er van, vrijstelling is verleend voor het overleggen van een in- of uitvoervergunning aan de douane.
Onder deze vergunning valt tentoonstellingsmateriaal in het verkeer met andere landen, dus niet alleen met België en Luxemburg.
Deze regeling betreft dus ook foto's of lantaarnplaatjes, bestemd om op tentoonstellingen te worden geëxposeerd.
Niet allen douane-beambten blijkt dit thans bekend te zijn. Men make dus van het bovenstaande een notitie, zodat men in voorkomende gevallen naar bedoelde Algemene Vergunning in de Staatscourant kan verwijzen.
Het is bv. voorgekomen, nog in de maand Augustus, dat een douane-beambte enkele foto's bestemd voor een tentoonstelling in het buitenland, niet wilde voorzien van een stempel, omdat „de bijbehorende documenten ontbraken". Volgens de nieuwe regeling zijn géén documenten meer nodig.
Deze nieuwe regeling kon bij het ter perse gaan van de *Bonds-Leidraad* niet meer worden opgenomen. De heren Secretarissen doen er goed aan onder verwijzing naar de pag. 26—29 van de Leidraad een notitie te maken.
Het is verheugend vast te stellen, dat na jarenlang pogen van Bondswege, deze vereenvoudiging eindelijk verkregen is.

Op de volgende buitenlandse salons kwamen de daarachter genoemde Nederlandse fotografen met hun werk uit:

36 Scottish Salon of International Photography 1952: H. Slosser, Amsterdam.
Internationale Fotosalon, Charlottenburg-Kopenhagen: H. C. W. van Schaik, Nijmegen.
Fifth International Exhibition of Prints and Colorslides, Habana: C. J. J. Schaepman, Zwolle.
II Salon Internacional de Fotografie, Rosario, Argentina: C. J. J. Schaepman, Zwolle.
First International Salon of Photographic Art, Beograd, Yugoslavien: J. Akkerman, Rotterdam; A. Ruiterman, Nieuwkoop; C. J. J. Schaepman, Zwolle; Joh. Scholten, Haarlem; H. C. W. van Schaik, Nijmegen.

Allen inzenders wensen wij oprecht geluk met deze successen.

Komende buitenlandse salons:

17th Rochester International Salon of Photography, Rochester.
Sluiting 12 Februari 1953, foto en/of kleurendia's. — Inschrijvingsformulieren aanvragen bij: Mr Lowell Miller, Exhibits Director, 99 Parkwood Road, Rochester 16, N.Y., U.S.A.

III Exposição Mundial de Arte Fotográfica, Rio de Janeiro, Brasil.
Foto's, kleurenfoto's, kleurendiapositieven. — Sluiting 30 October 1952. — Inschrijvingsformulieren (per luchtpost) aanvragen bij: III Exposição Mundial de Arte Fotográfica, Caixa Postal 118, Nitcróí, Estado do Rio de Janeiro, Brasil.

Ve Salon International d'Art Photographique, Bordeaux.
Alleen foto's, sluiting 20 December 1952. — Inschrijvingsformulieren aanvragen bij: Mr André Léonard, 17 Rue de la Ville de Mirmont, Bordeaux.

1er Salon Internacional de Arte Fotográfico, Mexico.
Foto's en/of lantaarnplaatjes. — Sluiting 15 October — Inschrijvingsformulieren per luchtpost aanvragen bij: Club Fotográfico de Mexico, Calle San Juan de Letrán 80, 1er Piso, Mexico 1.

International Photographic Salon of Japan 1953.
Foto's en/of kleurendia's. — Sluiting 15 November 1952. — Inschrijvingsformulieren per luchtpost aanvragen bij: 13th International Photographic Salon of Japan, The Asahi Bldg., Yurakucho, Tokyo, Japan.

4th International Salon of Prints and Color Slides, Worcester.
Foto's en/of kleurendia's. — Sluiting 11 Februari 1953. — Inschrijvingsformulieren aanvragen bij: Mr C. J. Morrall, 57 The Tything, Worcester.

40th Exhibition of Photography, Southampton.
Foto's, zwart-wit- en/of kleurenplaatjes. — Sluting 7 October 1952. — Inschrijvingsformulieren aanvragen bij: Hon. Exhibition Secretary of the Southampton Camera Club, 30 Carlton Crescent, Southampton.

XVI Salon Internacional de Arte Fotografico, Santiago, Chili.
Foto's en/of kleurendia's. — Sluiting 4 November 1952. — Inschrijvingsformulieren aanvragen bij: Foto Cine Club de Chile, Calle Huerfanos 1223, Oficina 14, Santiago, Chili.

Formulieren voor het overmaken van inschrijvingsgeld naar het buitenland zijn verkrijgbaar bij het Secretariaat voor het Buitenland.

Een Bondscollectie van Nederlandse foto's heeft in Engeland gecirculeerd onder de auspiciën van de Central Association of Photographic Societies. Een der Engelse kranten bevatte het volgende artikel hierover:

Show of Dutch Camera Art at Lewisham

The first public display of Dutch pictorial prints seen in England for many years drew a large and interested crowd to the Plough Hall, Lewisham, last week when the South Suburban and Catford Photographic Society staged an exhibition.
The photographs were collected and offered to British camera clubs throughout the country by the League of Netherlands Photographic Societies with the whole-hearted cooperation of the Central Association of Photographic Societies in Great Britain.
The display was formally opened by the president of the local society, Mr G. Herbert Dannatt, F.R.P.S., who is also a former chairman of the Central Association.

In this most attractive collection of work there was nothing to suggest that the traditions of the Dutch School of painters had influenced the modern art of writing with light.
The variety of subjects selected for attention by the camera all showed a freshness of outlook befitting the recording medium chosen, and no print attracted more attention than the warm toned pastoral scene of two children under some blossom by E. J. Gallas of The Hague. Other notable exhibits included a severe but noble architectural study by A. Algra; an impeccably glazed scene, and a low toned quay study of equal quality, both by J. L. du Parant of Dordrecht; a fine portrait by Jos. Scholten of Haarlem; a luminous seascape by H. Braggaar of Delft; a night study by H. Koning of Groningen; and a high key study by W. Plasmeyer of Amersfoort.

OFFICIËLE BERICHTEN

Per 1 September is als Bondslid toegetreden het Leidse Studenten Cineasten-Gezelschap. Het secretariaat is gevestigd aan het adres: Timorstraat 42.

Verdere gegevens zijn op dit ogenblik nog niet beschikbaar. Intussen heten wij de nieuwe vereniging van harte welkom in de Bond.

Wij vestigen de aandacht van de diverse verenigingen er op, dat de heer Wagenaar thans de beschikking heeft over een foto-collectie van de Haagse Fotokring, die een bespreking ten volle waard is. Belangstellenden kunnen zich in verbinding stellen met G. A. W. Wagenaar, Van Neckstraat 14, Den Haag.
Bespreking kosteloos, vergoeding van reiskosten 2e klas en eventueel verblijfkosten.

•

GESTOLEN CAMERA'S

De heer J. A. van Gorkum, J. H. van 't Hoffweg 12 b in Bussum, liet op een bank aan de grote weg in de gemeente Heilo zijn camera liggen: klapcamera merk Wirgin, lens Schneider 2175847, in lederen tas. Verzoeke bij ontmoeting belanghebbende en/of politie onmiddellijk te waarschuwen.

—o—

De Hoofdinspecteur van Politie te Noordwijk maakt bekend, dat in de nacht van 25 op 26 Juli 1952 uit een etalage van een fotohandel een drietal fototoestellen is ontvreemd. De etalageruit werd vooraf vernield.
Signalement 1e fototoestel: Merk „Contaflex", Sonnar F : 2 lens, tweeogige kleinformaatcamera, ingebouwde belichtingsmeter, gebruikt toestel, bevatte een kleurenfilm.
Signalement 2e fototoestel: Merk „Voigtländer", Perkeo II, Colar Skopar F : 3,5, no 3246889.
Signalement 3e fototoestel: Merk „Kodak Retina", 1A, F : 3,5, no 428236.
Hun, aan wie deze toestellen zijn of worden aangeboden of die uit andere hoofde inlichtingen kunnen verschaffen, wordt verzocht zich terstond tot de politie van hun woonplaats of tot de politie te Noordwijk (K 1719—2020) te wenden.

•

De *Nederlandse Fotografen Kunstkring* maakt zich op voor een weekendbijeenkomst in De Tempel in Overschie, en wel op 18 en 19 October a.s. Leen van Oudgaarden N.F.K. gaat de inzendingen voor de onderlinge wedstrijd vergaren: een reportage, liever gezegd: een verhaal in foto's. Minstens 3 prenten, hoogstens 12. Op een carton 45 x 60 (tezamen). De maker moet zelf de lay-out verzorgen, deze wordt mede beoordeeld. Het ligt ons nog als zo kort geleden in het geheugen, dat de N.F.K. zich vernieuwde. 8 Februari a.s. zal dat vijf jaar geleden zijn, en wie der voorlopige leden, toenmaals toegetreden, dus nog geen kernlid is, moet er volgens de statuten..... uit! Men wil geen leden, maar werkers.
De nieuwe jaar-jury is gekozen en bestaat uit de heren Woldringh, Meeussen, Schürman, Vink en Den Boestert.

•

De Amsterdamse A.F.V. maakt zich al weer op voor de verzorging van de *14e Kerstsalon-Bondssalon*, die van 19 December tot en met 1 Januari wederom in Arti et Amicitiae komt. De inzendtermijn sluit 15 November.
De jury zal worden gevormd door de heren: A. P. W. van Dalsum, voorzitter der N.A.F.V.; J. J. Hens, voorzitter der A.A.F.V.; W. Schurman, N.F.K., voorzitter van de N.F.K., Steef Zoetmulder NFK en D. Hellferich.

Onze afbeelding van de Solinette op pag. F 5 van het Juni-nummer bleek een zg. handmonster te zijn en de Agfa fabrieken stelden er prijs op, dat wij het juiste model nog eens toonden. Waaraan wij hier gaarne voldoen. De verschillen vindt men weliswaar slechts in de details, doch juist die beslissen vaak over het uiterlijk en de aantrekkelijkheid. Vooral 't „lensplankje" is veel eleganter, de schaarconstructie is beter bedienbaar.

•

EMIGRATIE

Een van onze vrienden, die vol enthousiasme naar Australië emigreerde, in een brief:
Hollandse fotografen zijn hier zo ongeveer kansloos; er zijn er hier een stuk of vier, vijf (Melbourne), ze doen van alles, behalve fotograferen. Dat is er niet bij. Zal zeer goed zijn, neen, het is nodig, dat U dat publiceert, voor er nog meer intrappen. U moogt er gerust mijn naam bijzetten.
Dat is niet nodig, zo is het ook duidelijk, dunkt ons, en uit de grond van zijn hart. En toch was het voor fotografen anders, in den beginne, enkele jaren terug.
Andere berichten uit andere landen? Canada (uit de mode): ontzettend moeilijk, ze hebben je niet nodig; Nieuw-Zeeland (in de mode): stel U er niets van voor als fotograaf, hoewel..... 't kan nog komen; Zuid-Afrika (komt steeds meer in de mode): hard aanpakken, ergens anders geld mee verdienen, dan lukt het misschien in de toekomst iets in fotografie te doen.
Heren, laten we dit begrijpen: men lust ons niet in het buitenland als fotograaf. „Dat kunnen ze zelf wel."

•

Een Amerikaans foto-amateur wil gaarne corresponderen met een Nederlands amateur, liefst met iemand die belangstelling heeft voor vliegtuigen en de fotografie hiervan (op de begane grond wel te verstaan). Deze Amerikaanse fotoviriend verzamelt namelijk negatieven van opnamen van vliegtuigen en, volgens zijn zeggen, is hierin bij liefhebbers zelfs een levendige handel.
Zijn adres is: David A. Rankin, 637 Salem Street, Malden, 48, Massachusetts, U.S.A., en hij verwacht vele brieven door bemiddeling van FOTO.

De *filmstrookonderneming* Fipron heeft met ingang van 18 Augustus de verkoop ten behoeve van de fotohandel overgedragen aan de Handelmaatschappij „Cinon" N.V. te Amsterdam. De verzorging van opdrachten tot vervaardiging van filmstroken naar foto's, tekeningen e.d. heeft Fipron in eigen hand gehouden.

De Caltex Petroleum Maatschappij heeft een geheel nieuw idee in de practijk gebracht voor *openluchtfilmprojectie*.
Het beeld wordt in een auto geprojecteerd op een speciaal diaplastic scherm, dat dus vanaf de andere kant bekeken wordt. De gehele (Volks-bestel-) wagen kan in enkele seconden hydraulisch op gezichtshoogte worden gebracht. De wagen is weer zo klein van afmeting, dat hij niet alleen in de openlucht kan opereren, doch evengoed in zalen of andere besloten ruimten.

Hoogeveen kan zich verheugen in een modern fotografisch bedrijf, dat 23 Augustus werd geopend en Foto Manrho heet. Wij wensen beiden, Manrho en Hoogeveen, hiermee alle geluk.

De firma *Talens & Zoon N.V.* in Apeldoorn heeft een prima boekje uitgegeven: *Foto's kleuren*. Het is een uitstekende handleiding voor het kleuren met de olieverf, die Talens hiervoor in de handel brengt. Vooral de bespreking per onderwerp achten wij zeer instructief. Enige gekleurde reproducties geven een goede indruk wat met verstand en smaak bereikbaar is.

Martien Coppens in een gezellige brief aan ons:
„'t Valt toch maar niet mee om raak te schieten bij dat zg. ‚maar raak schieten'. En dan mag men lezen ‚van hoe weinig belang' zo'n Cartier-Bresson is. Ja wel zulle."
(Hij had slag geleverd met de Oogst in Limburg.)

DE STEREO SPEELFILM IN AANTOCHT

Na het — ook commerciële — succes van de Festival of Britain-stereofilms, welke o.m. hier te lande onlangs bij „Cineac" vertoond werden (zie FOTO van April 1952), komt het volgende stereonieuws uit Hollywood:

De Naturel Vision Corporation heeft in Mei de eerste stereospeelfilm in kleuren op stapel gezet, welke film in Augustus gereed moet zijn. De titel is: „Lions of Golu" en de film wordt opgenomen in Ansco-Color. De opnamen geschieden nog op de ouderwetse wijze met twee gekoppelde 35 mm camera's, volgens aanwijzingen van dr Julian Gunzburg. De projectie geschiedt door middel van twee synchroon gekoppelde projectors en het publiek krijgt de bekende polabrillen te dragen.

Overwogen wordt om daarna aan een tweede stereospeelfilm in kleuren te beginnen; titel: „Spear in the Sand", waarin de bekende filmacteur Cornel Wilde de hoofdrol zou vervullen.

Naar de Natural Vision Corporation mededeelde, begint men met het oude dubbelbandssysteem, omdat men „stereo naar de filmwereld moet brengen en niet de filmwereld naar stereo". In een later stadium overweegt men een meer moderne stereotechniek toe te passen, zoals het eenbandssysteem (zie FOTO van October 1951).

Deze stereospeelfilms hebben in de eerste plaats ten doel, te zien hoe het Amerikaanse publiek reageert op de polabril. Tot nu toe werden namelijk in Amerika, in tegenstelling tot Europa, nog geen stereofilms met polaprojectie anders dan op tentoonstellingen vertoond. Op deze laatste hadden zij steeds een zeer groot succes.

In de Natural Vision Corporation zitten vooraanstaande filmindustriëlen, o.a. George K. Schäfer van R.K.O. De maatschappij heeft ook alle rechten voor Amerika van de Polaroid Vectograph film, waarmede men voor stereodoeleinden de twee beelden (links en rechts) over elkaar op één filmstrook kan afdrukken en dus met één projector projecteren, hetgeen voor de bioscopen natuurlijk veel eenvoudiger zou zijn.
Men verwacht echter niet dat in de eerste twee jaar Vectograph-film commercieel in voldoende mate beschikbaar zal zijn. Bovendien zullen de kosten per copie zeer hoog zijn, afgezien nog van het bezwaar om kleurenvectograph-film te maken (hoewel dit theoretisch mogelijk is). En: Stereo eist kleur.

In internationale filmvakkringen heeft men daarom dan ook steeds toenemende belangstelling voor andere stereo éénbandssystemen.
De door de Natural Vision Corporation opgenomen stereospeelfilms zullen ook als gewone „vlakke" versie uitgebracht worden (door namelijk eenvoudigweg de linker- óf de rechter filmstrook alleen te projecteren), zodat een zekere vergelijking tussen „vlak" en stereo mogelijk wordt.

Naar Nederlandse opvatting is het echter niet juist beide versies te vergelijken: stereo vraagt, in tegenstelling met „vlak", een intensief gebruik van wijdhoeklenzen en een totale scherpte van voor- én achtergrond, zodat voor stereo-opnamen andere instellingen gevolgd moeten worden dan bij „vlakke" filmopnamen.

In Engeland heeft men intussen ook niet stil gezeten en de eerste opnamen van nieuws op stereofilm hebben reeds plaats gevonden.
Ook is in Mei een nieuw 45 minuten-programma over korte onderwerpen in stereo gereed gekomen, dat binnenkort uitgebracht zal worden. Aan een stereospeelfilm, waarover nog geen nadere bijzonderheden bekend zijn, werd reeds begonnen.

Ir F. A. WEBER

•

Ijzeren gordijn. Elke foto, door een vakman gemaakt in Oost-Duitsland, moet aan de achterzijde gestempeld zijn met naam en politie-registratienummer van de man die hem nam, en de man die hem ontwikkelde.

Het Mei-nummer van De Revue der Reclame (Keizersgracht 36) vraagt speciaal de belangstelling voor de fotografie. Er wordt opgewekt tot het bezoek aan de tentoonstellingen, o.a. voor de serie expositie onder de titel „Kunst en Ambacht". Volgt een korte levensbeschrijving van enkele fotografen, die veel reclame-werk maken: Nico Zomer, Pim van Os, Willy Schurman, Jan Schiet; men bespreekt het vraagstuk van: De Foto en de Auteurswet; en als bijlagen (dit blad is vooral steeds aantrekkelijk door de bijlagen!) zijn enkele pagina's opgenomen van de catalogussen, uitgegeven in verband met de tentoonstellingen van de N.F.K. en de N.F.P.V.

Stark. Een Londense autobus reed over een klapcamera van een wereldbekend merk. Lens en sluiter waren nog heel en de negatieven waren behoorlijk.

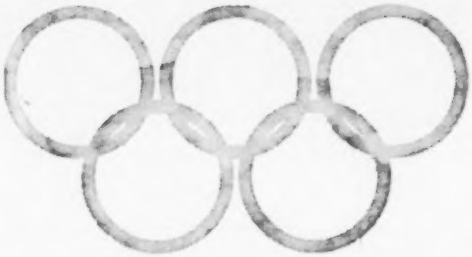

ALLE OFFICIELE OPNAMEN

GEMAAKT BIJ DE

OLYMPISCHE SPELEN 1952

IN HELSINKI

WERDEN BEHANDELD MET DE

M&B FOTOGRAFISCHE SPECIALITEITEN

. . . WAARBIJ DE WELBEKENDE

'promicrol'. 'COBROL

'AMFIX' · 'GENOCHROME'

GEFABRICEERD DOOR

MAY & BAKER LTD

DAGENHAM ENGLAND

Alleenvertegenwoordiging voor Nederland:

N. V. FOTOTECHNISCHE GROOTHANDEL ODIN

GRAAFSEWEG 68 NIJMEGEN

PA 376

Nieuwe Goedkope Flitslamp

Philips „Photoflux" PF 3 thans leverbaar

prijs slechts

40 cent

Technische gegevens :

Totale lichthoeveelheid in visuele lumenseconden	5.500
Maximum lichtstroom in lumen	500.000
Maximum tijd in milliseconden	20
50 % flitstijd in milliseconden	8
50 % vertragingstijd in milliseconden	16
Ontsteekspanning	3—30 volt
Minimum ontsteekstroom	0.4 Amp.
Ballon-diameter	22 mm
Totale lengte	55 mm
Kleurtemperatuur	3800 °Kelvin
Lampvoet	BA 15 S

Belichtingsgegevens :

Voor gesynchroniseerd flitsen geven wij onderstaande richtgetallen *)

Filmgevoeligheid :	1/250 sec.	1/100 sec.	1/50 sec.
15/10-17/10 DIN (20- 32 ASA)	10	15	20
18/10-20/10 DIN (40- 64 ASA)	15	20	30
21/10-23/10 DIN (80-125 ASA)	20	30	40

Zie verder belichtingstabel op de doosverpakking van de P F 3

) Richtgetal is afstand in meters x diafragma.

Belangrijke prijsverlaging andere typen „PHOTOFLUX" lampen

Tengevolge van nieuw toegepaste constructie-principes is het mogelijk geworden de prijzen van onze overige „Photoflux" lampen belangrijk te verlagen.

Met ingang van 1 September 1952 zijn de prijzen als volgt :

Type :	*Max. lichtstroom in lumen :*	*Bruto prijs :*
„Photoflux" PF 14	800.000 lumen	*f* 0,55
„Photoflux" PF 25	1.400.000 lumen	*f* 0,70
„Photoflux" PF 38	1.800.000 lumen	*f* 0,95
„Photoflux" PF 60	2.800.000 lumen	*f* 1,15
„Photoflux" PF S 7	800,000 lumen	*f* 0,85
„Photoflux" PF 24	550.000 lumen	*f* 0,80
„Photoflux" PF 45	1.100.000 lumen	*f* 1,05

Voor „Photoflux" lampen in gele en blauwe ballons (voor kleuren-fotografie) wordt de prijs met 5 cent verhoogd.

Het Philips handflitsapparaat voor elke camera, met of zonder ingebouwd flitscontact

Prijs *f* 8.30

N.V. PHILIPS' VERKOOP-MAATSCHAPPIJ VOOR NEDERLAND EINDHOVEN

Een camera verovert de wereld

TECHNIKA III
9x12 4x5"

Waar ter wereld belangrijke fotografische opdrachten uit te voeren zijn, vindt men de TECHNIKA 9x12, want zij voldoet op voorbeeldige wijze aan elke opgaven, die haar gesteld worden.
Het grote beeld, dat op de matruit verkregen wordt, de perspectief correctie mogelijkheden, door middel van het U-vormige en draaibare achterstuk, de gekoppelde afstandmeter, de driewoudige uittrek en de gebruiksmogelijkheden voor vlakfilm, filmpack en platen 9x12cm, evenals voor rolfilm 6x9cm in één verenigd, zijn slechts enige voordelen ten opzichte van kleinere formaten. Daar komt nog bij, dat men bij de TECHNIKA een objectief keuze heeft van de uiterste groothoek tot de Tele-optiek en daardoor opnamen van dichtbij en macro-opnamen maken kan, zonder toevoeging van hulpmiddelen.
De degelijke en tegelijk aestetische constructie van het cameraframe, geheel uit metaal vervaardigd, verzekert ook na jarenlang intensief gebruik, een onveranderde precisie, daarom heeft de TECHNIKA haar hoge waarde bewezen, zowel in de tropen als in de poolgebieden.

Linhof KG

PRÄZISIONS-KAMERA-WERK
MÜNCHEN 25
Alleenverkoop: C. Boonen & Co N.V., Herengracht 14, Amsterdam

Mannesmann
Multiblitz
JUNIOR

het
ideaal
van
de
amateur

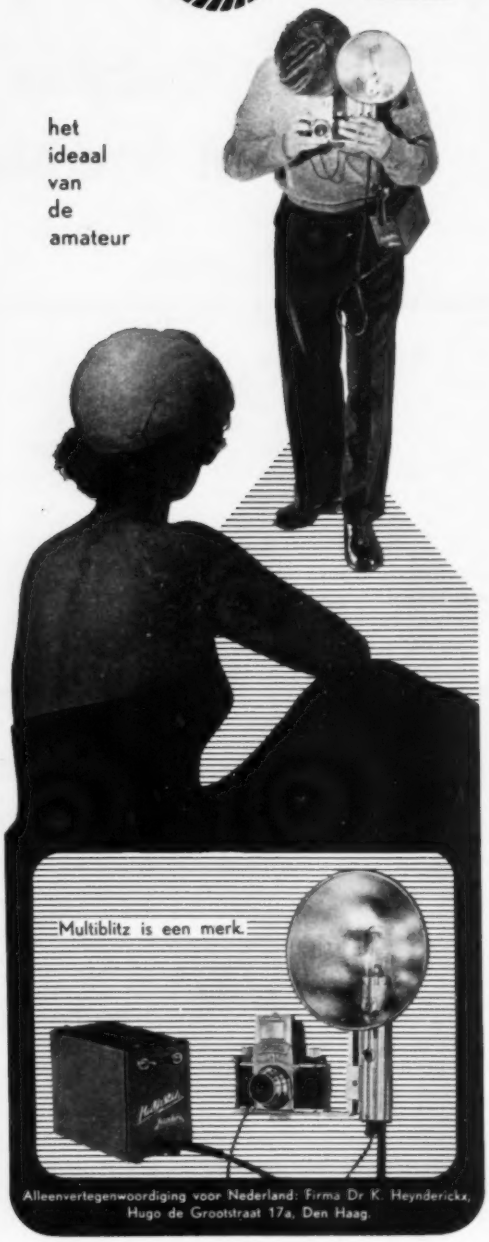

Alleenvertegenwoordiging voor Nederland: Firma Dr K. Heynderickx, Hugo de Grootstraat 17a, Den Haag.

ZEISS IKON

C O N T I N A

Een nieuwe ZEISS IKON-kleinbeeldcamera voor de amateur, die zich geen dure speciaalcamera kan veroorloven.

Altijd haarscherpe foto's

door ingebouwde afstandmeter met grote meet-basis

Tevens nog vele andere voordelen:

Tele-zoeker met groot helder beeld voor de juiste beoordeling van het motief
Handige rompontspanner met blokkeerinrichting voor het voorkomen van dubbele opnamen
Volledig gesynchroniseerde Prontor VS-sluiter met zelfontspanner of gesynchroniseerde Compur-sluiter
Alle instellingen met één oogopslag van boven te overzien
Opsteekschoentje voor het aanbrengen van toebehoren
Ring voor het markeren der ingelegde film
Diepte-scherpte-schaal aan het objectief

CONTINA 24 x 36	met NOVAR 1 : 3,5 in PRONTOR VS	**f 299.—**
	met TESSAR 1 : 2,8 in SYNCHRO-COMPUR	**f 426.—**

Reflexvrije voor kleuren gecorrigeerde objectieven tot TESSAR 2.8

Practisch geplaatste transportknop voor het snel transporteren der film

Uw fotohandelaar zal zeer zeker gaarne bereid zijn deze nieuwste ZEISS IKON-aanwinst aan U te tonen

S I E W E R S & N I E S E L

HERENGRACHT 422 — AMSTERDAM

Hoofdvertegenwoordiging der ZEISS-fabrieken

Een wonder der nieuwste techniek!

PLASCAFLEX

De nieuwste instelbare 6 x 6 reflexcamera

m. verstelbare zoekerloupe, sportzoeker, met Plascanar f/3,5, f=75, Prontor S (1 sec. tot 1/300 m. ingeb. zelfontsp.), gecoat, sluiter gesynchroniseerd,

prijs **ƒ 175.—**
met Vario Plascanar f/4,5 **ƒ 129.—**
Paraattassen hiervoor **ƒ 24.—**

Verkrijgbaar bij de fotohandel.

H. LABOHM **Keizersgracht 394 AMSTERDAM-C.**

NOVOFLEX

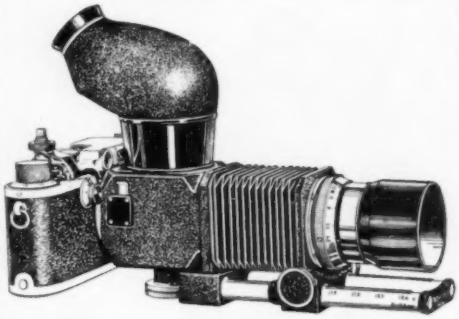

NOVOFLEX-onderdelen maken het instellen voor dichtbij- en tele-opnamen zeer eenvoudig.
Verkrijgbaar voor Leica, Kine-Exakta, Exa, Contax-S, Praktica, Praktiflex en ook 6 x 6 reflex camera's.

Vraagt inlichtingen en folder bij Uw fotohandelaar.

Imp. MINERVA-FOTO
ROEMER VISSCHERSTRAAT 66 - ARNHEM

Société Parisienne d'Editions Artistiques

Album No. 7 bevattende 6 prachtige kodachrome opnamen en 30 originele kunstfotogr. naaktstudies van André de Dienes, Serge de Sazo e.a., formaat 24 x 30 cm. Prijs ƒ 9.75.

Album No. 8 in dezelfde uitvoering als album No. 7 foto's van Serge Jacques, formaat 24 x 30 cm. Prijs ƒ 9.75.

Album Marcel Véronèse. 50 originele naaktstudies, formaat 24 x 30 cm. Uitgevoerd in kunstdruk met hoogglanzende kartonnen omslag, prijs ƒ 12.50.

Levering franco. Vraagt gratis prijscourant
Verkrijgbaar na storting op girorekening 395.669 bij de alleenvertegenwoordigers voor Nederland:

PHOFIL BOOK IMPORT

Amstelkade 42 — AMSTERDAM - Telefoon 27578

WIJ VRAGEN voor onze afdeling fotografische artikelen

verkoper-beheerder

Vereisten: Diploma vakbekwaamheid foto-handel. Gedegen ervaring in deze branche. In staat, na een inwerkperiode, de inkoop van deze afdeling te verzorgen.

Br. met volledige inlichtingen onder No 510771 dit blad.

GEVRAAGD

In een flink fotografisch bedrijf, gevestigd in Gouda, waarvan spoedig de fotohandel zal worden uitgebreid, is plaats voor een energiek en bekwaam

JONGMENS als verkoper

Brieven met foto en gegevens over genoten opleiding, laatste of huidige werkkring, verlangd salaris, enz. te richten onder nr 511618 F. bureau van dit blad.

Als het niet lukt...

10 tegen 1 dat U de remedie vindt in de FOTO-SERIE (nota bene slechts ƒ 1,25 per stuk)

Verkrijgbaar bij
BOEKHANDEL „C. MISSET" N.V., DOETINCHEM
IJsselkade 32 - Tel. 341

FILMSTROKEN

kunnen door de fotohandel betrokken worden bij de

Filmstrookonderneming **„FIPRON"**,
KINDERDIJKSTR. 65, AMSTERDAM-Z. TEL. 98532

Wij maken ook aan de hand van losse foto's series in opdracht

Wilt U voordelig en goed Uw WINKELBETIMMERING veranderen?

In 33 jaar verzorgden wij meer dan 3000 winkelinterieurs

Vraagt dan prijs en tekening bij **Fa J. HAASDIJK**

Schietbaanstr. 15 - Jan v. Vuchtstr. 42 - ROTTERDAM - Tel. 30759-30752

„DUOLUX-GARANT ROYAL"

DE VOLMAAKTE SYNCHROFLITSER

met de volgende voordelen:

1. CONDENSATOR
2. CONTROLELAMPJE
3. VASTSTELSCHROEF
4. VEER voor het uitwerpen van de lamp

In crême kleur uitgevoerd; gewicht slechts 140 gram.

LEVERING UITSLUITEND
VIA DE ERKENDE FOTOHANDEL

PRIJS ƒ 22.50

ALLEEN-IMPORTEURS:

J. SANDERS FOTO & KINO IMPORT

LAURILLARDLAAN 15 - SANTPOORT - TELEFOON 8094 (K 2560)

opzienbarend ....

AKAREX

MET SCHNEIDER - XENON

De AKAREX kleinbeeld-camera, de ultra snelle en toch universele camera onderscheidt zich van de Akarette door:

Standaard-lens: Schneider Xenon 1 : 2.0/50 mm.

Gekoppelde zoeker, voor 50 en 90 mm lenzen; automatische parallaxopheffing; zoeker voor ieder objectief is zo afgesteld dat het beeldformaat en de beeldgrootte aan het brandpunt der lens zijn aangepast.

Objectieven zijn uitgerust met een speciale vatting; verwisseling der objectieven kan zeer snel geschieden.

Ontspanknop voorzien van beveiligingspal ter voorkoming van ontijdige belichting.

Lenzen zijn niet inzinkbaar; zuivere justering blijft dus gehandhaafd.

Filmtransport en sluiterspanning zijn gekoppeld en geschiedt door middel van een trekker.

Tevens sperinrichting ter voorkoming van dubbele belichting.

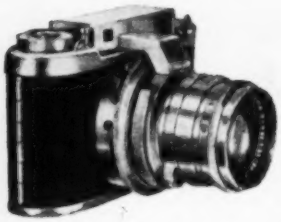

Extra lenzen:

Schneider-Tele-Xenar ..... 1 : 3.5/90 mm

Schneider-Groothoek-Xenagon ..... 1 : 3.5/35 mm

Bovendien:

Spiegelreflex-objectief voor brandpunt 150 mm.

ALLEEN-IMPORTEURS :

ANIMEX - HAARLEM

Een nieuw, bruin-toon vergrotingspapier

DALCO

DALVITO

PAPIER

DALVITO PAPIER is de nieuwste creatie in vergrotingspapieren van de Dalcofabrieken.

- snelwerkend chloorbromide
- mooie warm-bruine toon
- lange gradatie
- halfmat oppervlak
- grote speelruimte bij de ontwikkeling
- kartondik

Gradaties — zacht, normaal en hard.
Prijzen — als voor andere Dalcopapieren in kartondikte.

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN - HOLLAND

Het ziet er zo eenvoudig uit

dit kleine Rodenstock-Heligon voor smalfilm-camera's. Maar wist U, dat het uit niet minder dan 74 precisie-onderdelen bestaat?

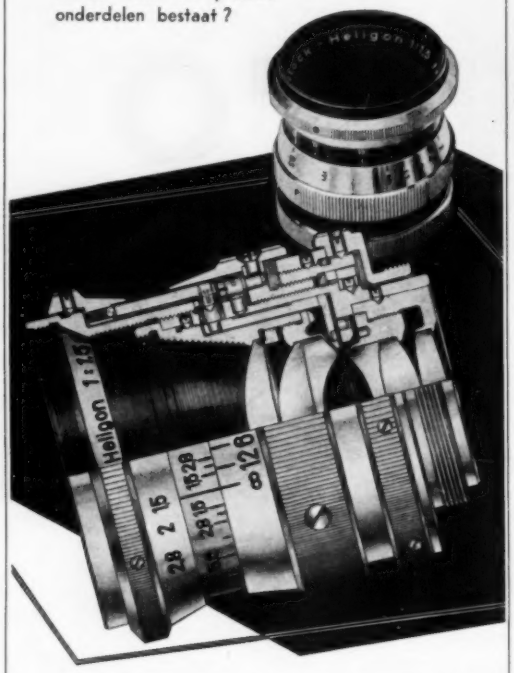

Een blik in het inwendige geeft U een idee van de nauwkeurigheid der voorbereidende werkzaamheden van wiskundige en constructeur en de kennis van ingenieur en vakman, door wier samenwerking zulk een meesterwerk ontstaat. Aan deze samenwerking dankt het

Rodenstock-HELIGON

zijn weergaloze prestaties.

R G. RODENSTOCK MÜNCHEN

Optische Werke G. Rodenstock - München 5

Vertegenwoordiging voor Nederland:

HIJMANS' Foto- en Kinogroothandel N.V.

Muzenstraat 37 - DEN HAAG - Telefoon 117276

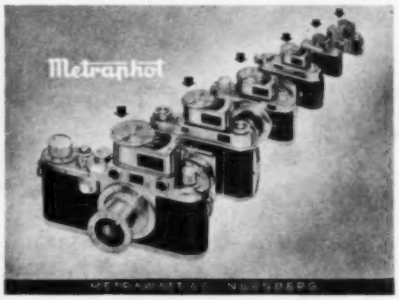

OOK VOOR UW CAMERA

HEEFT UW FOTOHANDELAAR

EEN **METRAPHOT** VOORHANDEN

De Metraphot, de beste belichtingsmeter, die U zich wensen kunt.

PAST OP 60 VERSCHILLENDE CAMERA'S

★

De herfst is in aantocht met zijn prachtige lichteffecten en kleuren. In dit jaargetijde is een betrouwbare belichtingsmeter zéér noodzakelijk. De Metraphot waarborgt U méér geslaagde opnamen en betere kleurenfoto's.

★

Er zijn 3 modellen leverbaar:

„LEIPHO"
met voetje, passend op de Leica-camera.

„MEPHO"
met voetje passend op 60 verschillende camera's.

„GLAFO"
zonder voetje.
Alle modellen in leren étui
f 67.50

„EXPHO"
extra versterkingselement in leren étui
f 23.50

Elke goede fotohandelaar heeft Metraphots voorhanden.

★

Prospectus gratis op aanvrage.

IMP. N.V. ODIN

Maak ZELF Uw afdrukken en vergrotingen op

Agfa LUPEX en Agfa BROVIRA

Haal ALLES uit Uw negatieven

Het AGFApapier biedt U ongekende mogelijkheden door zijn vele gradaties en oppervlakken. Bovendien is de gelijkmatigheid van AGFA fotopapier zonder weerga - een extra voordelige factor.

AGFA BROVIRA in 5 gradaties

Hoog-gevoelig vergrotingspapier, **ook in de formaten 6,5 x 9,5 en 7,5 x 10,5 voor kleinbeeldwerk.** De beeldtint van **alle** gradaties is absoluut gelijk. Brovira-Extra-Hard heeft een buitengewoon harde gradatie, die het mogelijk maakt vergrotingen van uiterst flauwe en dunne negatieven te maken.

AGFA LUPEX in 7 gradaties

Het kunstlichtpapier met de juiste gevoeligheid en **onbegrensde gebruiksmogelijkheden.** Gelijkmatige tinten in alle gradaties. Grote belichtings- en ontwikkelingsspeelruimte. Volkomen **sluiervrij.**

N.B.

Sprankelende beelden, helder als kristal.

Probeer eens het mooie nieuwe oppervlak **Kristal,** leverbaar in wit, chamois en ivoorwit.

Agfa Foto's zonder weerga!

DE WEG NAAR DE TOP

Kodak

BROMESKO effent de weg naar de top van Uw fotografische prestaties. Bromesko — een papier van het chloro-bromide type — bezit alle goede technische eigenschappen van dit soort emulsie en laat zich toch even gemakkelijk verwerken als bromide-papier. Behandeling in verschillende soorten ontwikkelaars maakt een grote variatie in de beeldtint mogelijk; de beeldkwaliteit wordt door geen andere papiersoort, welke zowel voor vergroting als voor contact kan dienen, geëvenaard. Ook in Uw collectie negatieven bevindt zich vrijwel geen enkele opname, die niet wint aan kwaliteit door vergroten of afdrukken op één van de vele soorten Kodak Bromesko. Kodak Bromesko is verkrijgbaar bij Uw fotohandelaar.

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG